

Αποτύπωση των αναγκών των πολύτεκνων και
τρίτεκνων οικογενειών του Δήμου Πειραιά και
εκπόνηση προτάσεων κοινωνικών δράσεων με
στόχο την κοινωνική τους ενσωμάτωση και
βέλτιστη διαβίωση
(2^η Επικαιροποίηση)

στο πλαίσιο του Έργου με τίτλο

«ΠΑΡΟΧΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ»

της Πράξης

«Δίκτυο Πρόληψης και Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης στο
Δήμο Πειραιά – Social Innovation Piraeus»

με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5060900

«ΚΑΙΝΟΤΟΜΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΠΕ»

Πανεπιστημίου 56, Τ.Κ.10678
Τηλ. 210 6995053, fax: 210 6995098
e-mail: info@innoland.gr

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ 3.1 Αποτύπωση των αναγκών πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών του Δήμου Πειραιά και εκπόνηση προτάσεων κοινωνικών δράσεων με στόχο την κοινωνική τους ενσωμάτωση και βέλτιστη διαβίωση (2^η Επικαιροποίηση)

στο πλαίσιο του Έργου με τίτλο

«ΠΑΡΟΧΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ»

της Πράξης

«Δίκτυο Πρόληψης και Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης στο Δήμο Πειραιά – Social Innovation Piraeus» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5060900

<ul style="list-style-type: none">• Κωδικός Έργου:	Το από 05-04-2021 Συμφωνητικό (ΑΔΑΜ: 21ΣΥΜΝ008433197 2021-04-08)
<ul style="list-style-type: none">• Τίτλος Έργου:	«ΠΑΡΟΧΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ» στο πλαίσιο της Πράξης «Δίκτυο Πρόληψης και Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης στο Δήμο Πειραιά – Social Innovation Piraeus», του Υποέργου 1 «Δίκτυο Πρόληψης και Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης στο Δήμο Πειραιά – Social Innovation Piraeus» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5060900.
<ul style="list-style-type: none">• Κύριος του Έργου:	Κοινοφελής Δημοτική Επιχείρηση Πειραιά (ΚΟΔΕΠ)

Ιούλιος 2022

ΣΕΛΙΔΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗΣ ΕΓΓΡΑΦΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ: «ΠΑΡΟΧΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ» στο πλαίσιο της Πράξης «Δίκτυο Πρόληψης και Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης στο Δήμο Πειραιά – Social Innovation Piraeus», με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5060900

ΤΙΤΛΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ 3.2 Αποτύπωση των αναγκών πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών του Δήμου Πειραιά και εκπόνηση προτάσεων κοινωνικών δράσεων με στόχο την κοινωνική τους ενσωμάτωση και βέλτιστη διαβίωση

DOCUMENT REFERENCE NR: Το από 05-04-2021 Συμφωνητικό (ΑΔΑΜ: 21ΣΥΜΝ008433197 2021-04-08)

TEMPLATE REF: v.1

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Έκδοση	Ημερομηνία	Αιτία Αλλαγής
1η	08/09/2021	Έκδοση Μελέτης Αποτύπωσης
2η	31/01/2022	Επικαιροποίηση
3η	29/07/2022	Επικαιροποίηση

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	Εισαγωγή	1
1.1	Αντικείμενο του Έργου	1
1.2	Παρουσίαση της Κοινωνικής Επιχείρησης Δήμου Πειραιά (ΚΟΔΕΠ)	5
1.3	Συνοπτική Παρουσίαση και Στόχοι του Υποέργου 1 «Δίκτυο Πρόληψης και Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης στο Δήμο Πειραιά – Social Innovation Piraeus	9
1.4	Περιεχόμενα της Ομάδας Β «Στοχευμένες Μελέτες, Έρευνες Πεδίου και λοιπές ad hoc Ανάγκες»	11
1.5	Υφιστάμενη Κατάσταση στην Περιοχή Παρέμβασης.....	13
2	Πολύτεκνες και τρίτεκνες οικογένειες. Χαρακτηριστικά, δικαιώματα, μέτρα στήριξη. Βιβλιογραφική έρευνα	18
2.1.1	Χαρακτηριστικά Πολύτεκνων Οικογενειών.....	18
2.1.2	Κράτος Πρόνοιας και Ασφάλισης Πολύτεκνων-Τρίτεκνων Οικογενειών.....	19
2.1.3	Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα και το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας Απώρων (ΤΕΒΑ) 26	
2.1.4	Ο ρόλος των Γονέων	29
2.1.5	Επιπτώσεις της Πανδημίας covid-19	30
2.1.6	Κίνδυνος Φτώχειας.....	31
2.1.7	Πώς επηρεάζει η φτώχεια τα παιδιά	33
2.1.8	Πώς επηρεάζει η φτώχεια την εκπαίδευση και τους εκπαιδευτικούς	34
2.1.9	Πώς επηρεάζει η φτώχεια τους γονείς	36
3	Πολύτεκνες και τρίτεκνες οικογένειες του Δήμου Πειραιά	41
3.1	Ανάγκες κοινωνικής ενσωμάτωσης και ποιοτικής διαβίωσης των πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών του Δήμου Πειραιά.....	41
3.2	Επιπτώσεις της πανδημίας στον οικογενειακό και κοινωνικό βίο των πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών.....	43
3.3	Διαχρονική εξέλιξη και υφιστάμενη κατάσταση ακραίας φτώχειας στις πολύτεκνες και τρίτεκνες οικογένειες του Δήμου Πειραιά. Χωρική ανάλυση σε επίπεδο Δημοτικού Διαμερίσματος, Περιοχής και Ταχυδρομικού Κώδικα.....	45
3.4	Έρευνα που διενεργήθηκε και αφορά σε πολύτεκνους και τρίτεκνους στο Δήμο Πειραιά.....	71
3.4.1	Σκοπός της έρευνας.....	71
3.4.2	Μεθοδολογία και δείγμα	71
3.4.3	Τεκμηρίωση που αφορά τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου	72
4	Αποτελέσματα της έρευνας	78
4.1	Παρουσίαση των αποτελεσμάτων και ερμηνεία	78
4.2	Προτάσεις Κοινωνικών Παρεμβάσεων	101
	Βιβλιογραφία	105

Πίνακας 1: Γενικά Στατιστικά ΤΕΒΑ.....	13
Πίνακας 2: Κατανομή των καταγεγραμμένων Ωφελούμενων ΚΟΔΕΠ ανά Δημοτικό Διαμέρισμα.....	15
Πίνακας 3: Μοναδικές Αιτήσεις / Νοικοκυριά ΤΕΒΑ Δήμου Πειραιά ανά Έτος και Δημοτικό Διαμέρισμα (στοιχεία ΤΕΒΑ).	27
Πίνακας 4: Πλήθος μοναδικών αιτήσεων νοικοκυριών ΤΕΒΑ Δήμου Πειραιά από το 2018 έως σήμερα (στοιχεία ΤΕΒΑ).	28
Πίνακας 5: Μοναδικοί Ωφελούμενοι ΤΕΒΑ Δήμου Πειραιά ανά Έτος και Δημοτικό Διαμέρισμα (στοιχεία ΤΕΒΑ).	28
Πίνακας 6: Πλήθος μοναδικών ωφελούμενων ΤΕΒΑ Δήμου Πειραιά από το 2018 έως σήμερα (στοιχεία ΤΕΒΑ).	28
Πίνακας 7: Πλήθος Τρίτεκνων και πολύτεκνων οικογενειών, δικαιούχων ΤΕΒΑ, στο Δήμο Πειραιά. Ανάλυση ανά έτος και μήνα. Πηγή: ΤΕΒΑ	45
Πίνακας 8: Ποσοστιαία κατανομή τρίτεκνων, πολύτεκνων και συνόλου εξεταζόμενης κατηγορίας ανά έτος και Δημοτικό Διαμέρισμά Δήμου Πειραιά.	47
Πίνακας 9 Ποσοστιαία κατανομή τρίτεκνων και, πολύτεκνων εξεταζόμενης κατηγορίας ανά έτος και Δημοτικό Διαμέρισμά Δήμου Πειραιά.....	47
Πίνακας 10: Ποσοστιαία κατανομή τρίτεκνων, πολύτεκνων και συνόλου εξεταζόμενης κατηγορίας ανά έτος και Ταχυδρομικό κώδικα Δήμου Πειραιά.	48
Πίνακας 11 Ποσοστιαία κατανομή τρίτεκνων και, πολύτεκνων εξεταζόμενης κατηγορίας ανά έτος και Ταχυδρομικό Κώδικα Δήμου Πειραιά.....	50
Πίνακας 12: Ποσοστιαία κατανομή τρίτεκνων, πολύτεκνων και συνόλου εξεταζόμενης κατηγορίας ανά έτος και Ταχυδρομικό κώδικα Δήμου Πειραιά.	51
Πίνακας 13: Ποσοστιαία κατανομή τρίτεκνων και, πολύτεκνων εξεταζόμενης κατηγορίας ανά έτος και Περιοχή Δήμου Πειραιά.....	53

Διάγραμμα 1: Διακύμανση πλήθους τρίτεκνων και πολύτεκνων οικογενειών, δικαιούχων ΤΕΒΑ, στο Δήμο Πειραιά. Ανάλυση ανά έτος και μήνα. Πηγή: ΤΕΒΑ.....	46
Διάγραμμα 2: Κατανομή ανά Ταχυδρομικό Κώδικα και διακύμανση ανά μήνα τρίτεκνων οικογενειών πηγή: ΤΕΒΑ	57
Διάγραμμα 3: Κατανομή ανά Ταχυδρομικό Κώδικα και διακύμανση ανά έτος (μέσος όρος δικαιούχων σχετικής ηλικιακής ομάδας σχετικού έτους) τρίτεκνων οικογενειών πηγή: ΤΕΒΑ	61
Διάγραμμα 4: Κατανομή ανά Ταχυδρομικό Κώδικα και διακύμανση ανά έτος (μέσος όρος δικαιούχων σχετικής ηλικιακής ομάδας σχετικού έτους) πολύτεκνων οικογενειών πηγή: ΤΕΒΑ	62
Διάγραμμα 5: Κατανομή ανά Δημοτικό Διαμέρισμα και διακύμανση ανά έτος και μήνα τριτέκνων οικογενειών πηγή: ΤΕΒΑ	63
Διάγραμμα 6: Κατανομή ανά Δημοτικό Διαμέρισμα και διακύμανση ανά έτος και μήνα πολύτεκνων οικογενειών πηγή: ΤΕΒΑ.....	64
Διάγραμμα 7: Κατανομή ανά περιοχή και διακύμανση ανά έτος και μήνα τριτέκνων οικογενειών πηγή: ΤΕΒΑ	65
Διάγραμμα 8: Κατανομή ανά περιοχή και διακύμανση ανά έτος και μήνα πολυτέκνων οικογενειών πηγή: ΤΕΒΑ	68

1 Εισαγωγή

1.1 Αντικείμενο του Έργου

Αντικείμενο της Πράξης αποτελεί η εφαρμογή πλέγματος ενεργειών με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δράσεων κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας και των διακρίσεων, μέσω της μεθοδολογικής και λειτουργικής ενοποίησης των παρεμβάσεων, του συντονισμού και της παρακολούθησης των δράσεων κοινωνικής συνοχής που συντελούνται στο Δήμο Πειραιά, τόσο από τον ίδιο το Δήμο, όσο και από άλλους φορείς και κοινωνικά δίκτυα.

Η Πράξη υλοποιείται σε μια συγκυρία έντασης και επιδείνωσης των κοινωνικών φαινομένων λόγω των επιπτώσεων της πανδημίας του covid-19 σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο.

Τα κοινωνικο-οικονομικά δεδομένα και οι συνθήκες καθημερινής διαβίωσης που καταγράφονται διαχρονικά στο Δήμο Πειραιά διακρίνονται από έντονο «δυϊσμό» ανάμεσα στις Δημοτικές Ενότητες, δημιουργώντας συνδυαστικά συνθήκες διακρίσεων, καθώς και αδιέξοδης οικονομικής προοπτικής και κοινωνικής ανέλιξης στα νοικοκυριά, επηρεάζοντας αρνητικά την κοινωνική συνοχή της πόλης.

Η μείωση μετά το 2010 του πληθυσμού της χώρας οφείλεται κυρίως στο ότι για πρώτη φορά στην μεταπολεμική δημογραφική ιστορία της χώρας, τα φυσικό ισοζύγιο είναι αρνητικό¹.

Η αύξηση του πληθυσμού της Χώρας ανάμεσα στο 1950 και το 2020, προήλθε αποκλειστικά από αυτή του πληθυσμού των 15 ετών και άνω, καθώς οι 0-14 ετών μειώθηκαν κατά 630 χιλιάδες, ενώ αντιθέτως οι >15 ετών αυξήθηκαν κατά 3,72 εκατομμύρια (+40% σε σχέση με το 1951). Ανάμεσα στο 1951 και το 2020 όμως οι άνω των 65 ετών και οι > 85 ετών αυξήθηκαν πολύ ταχύτερα από τους 15-64 ετών: το πλήθος της πρώτης ομάδας πολλαπλασιάστηκε επί 4,6, της δεύτερης επί 12,7 ενώ αυτό των 15-64 ετών επί 1,4 ήτοι μια αύξηση σε σχέση με το 1951 κατά 37%. Το αποτέλεσμα των μεταβολών αυτών ανάμεσα στο 1951 και το 2020 αποτυπώνεται ανάγλυφα στη γήρανση του πληθυσμού, όπου η σύγκριση της δημογραφικής πυραμίδας του 1951 με την «αντίστροφη» πυραμίδα του 2020 είναι χαρακτηριστική (Σχήμα 1), η αύξηση της μέσης ηλικίας του πληθυσμού κατά 14,5 έτη (30,0 το 1951 44,5 σήμερα) ως και η αύξηση της μέσης ηλικίας του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας (15-64 ετών) που από 35,2 έτη το 1951 αυξήθηκε στα 41,5 έτη το 2019 (+ 6,3έτη).

¹ ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, Δημογραφικές εξελίξεις και προκλήσεις, Βύρων Κοτζαμάνης, 2021

Η διαχρονική απουσία συνολικής δημογραφικής πολιτικής στη χώρα υποκαταστάθηκε από την ενίσχυση των πολυτεχνικών κυρίως οικογενειών ως κίνητρο για την ανόρθωση της γονιμότητας, την πρόβλεψη πρόωρης συνταξιοδότηση των εργαζομένων γυναικών στον δημόσιο και διευρυμένο δημόσιο τομέα με ανήλικα παιδιά, την εναρμόνιση της οικογενειακής με την εργασιακή ζωή, την υστέρηση ανάπτυξης δημόσιων υποδομών για τις μικρές ηλικίες σε μια περίοδο που οι γυναίκες άρχισαν να εισέρχονται μαζικά στην αγορά εργασίας, τις υφιστάμενες έμφυλες διακρίσεις, τις συνεχείς μέχρι πρόσφατα «ωθήσεις» για έξοδο μέσω συνταξιοδότησης από την αγορά εργασίας, τα ελλιπή μέτρα για την ανάσχεση της φυγής εξειδικευμένων νέων την τελευταία δεκαετία κ.λπ.

Η πολύτεκνη οικογένεια παραμένει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος για την επίλυση του δημογραφικού προβλήματος, αλλά και για την ώθηση των γονέων για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και την αντιμετώπιση φαινομένων διακρίσεων που σημειώνονται κυρίως με επίκεντρο το παιδί.

Σύμφωνα με τις έρευνες EU-SILC (ΕΛΣΤΑΤ 2020), το 31% των παιδιών (κάτω των 18 ετών) στην Ελλάδα ζουν σε νοικοκυριά που βιώνουν φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό. Το ποσοστό αυτό εμφανίζεται ελαφρώς υψηλότερο στα αγόρια (33%) και ελαφρώς χαμηλότερο στα κορίτσια (28,9%).

Η διαχρονική απουσία συνολικής δημογραφικής πολιτικής στη χώρα υποκαταστάθηκε από την ενίσχυση των πολυτεχνικών κυρίως οικογενειών ως κίνητρο για την ανόρθωση της γονιμότητας, την πρόβλεψη πρόωρης συνταξιοδότηση των εργαζομένων γυναικών στον δημόσιο και διευρυμένο δημόσιο τομέα με ανήλικα παιδιά, την εναρμόνιση της οικογενειακής με την εργασιακή ζωή, την υστέρηση ανάπτυξης δημόσιων υποδομών για τις μικρές ηλικίες σε μια περίοδο που οι γυναίκες άρχισαν να εισέρχονται μαζικά στην αγορά εργασίας, τις υφιστάμενες έμφυλες διακρίσεις, τις συνεχείς μέχρι πρόσφατα «ωθήσεις» για έξοδο μέσω συνταξιοδότησης από την αγορά εργασίας, τα ελλιπή μέτρα για την ανάσχεση της φυγής εξειδικευμένων νέων την τελευταία δεκαετία κ.λπ.

Η πολύτεκνη οικογένεια παραμένει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος για την επίλυση του δημογραφικού προβλήματος, αλλά και για την ώθηση των γονέων για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και την αντιμετώπιση φαινομένων διακρίσεων που σημειώνονται κυρίως με επίκεντρο το παιδί.

Σύμφωνα με τις έρευνες EU-SILC (ΕΛΣΤΑΤ 2020), το 31% των παιδιών (κάτω των 18 ετών) στην Ελλάδα ζουν σε νοικοκυριά που βιώνουν φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό. Το ποσοστό

αυτό εμφανίζεται ελαφρώς υψηλότερο στα αγόρια (33%) και ελαφρώς χαμηλότερο στα κορίτσια (28,9%).

Οι πολιτικές φροντίδας, παιδείας, υγείας, στέγασης και κοινωνικής προστασίας παιδιών σχετίζονται με διαφορετικές ηλικιακές κατηγορίες, ενώ ταυτόχρονα, ο κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού διαφοροποιείται με βάση την ηλικία.

Στην Έκθεση της UNICEF², αποτυπώνεται ότι διαφορετικές ηλικιακές ομάδες παιδιών εκπροσωπούν διαφορετικά αναπτυξιακά στάδια και ανάγκες φροντίδας, οπότε, στην Ελλάδα ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού είναι υψηλότερος μεταξύ παιδιών ηλικίας 12-17 ετών (34,9% το 2020 ή 226 χιλιάδες παιδιά), σε σύγκριση με ποσοστό 30,6% (ή 185 χιλιάδες) των παιδιών ηλικίας 6-11 ετών και του χαμηλότερου ποσοστού (26,2% ή 120 χιλιάδες) παιδιών ηλικίας κάτω των 6 ετών.

Η δομή των νοικοκυριών και των οικογενειών έχει αλλάξει στην Ελλάδα ριζικά. Η μείωση της γαμηλιότητας και της γεννητικότητας/γονιμότητας, η αύξηση των εκτός γάμου γεννήσεων και των διαζυγίων και η ανάδειξη νέων μορφών συμβίωσης (σύμφωνα με τη συμβίωση) αποτελούν συνιστώσες του δημογραφικού προβλήματος και ανάδειξη της σημασίας της πολυτεχνίας.

Συγκεκριμένα, έχουν μειωθεί ριζικά οι διευρυμένες οικογένειες, μειώθηκαν σημαντικά οι πολύτεκνες οικογένειες -και προφανώς και τα πολυμελή νοικοκυριά- καθώς οι τρίτες και τέταρτες και άνω γεννήσεις (από το 14% και 12% του συνόλου των γεννήσεων στις αρχές της δεκαετίας του '60, αποτελούν σήμερα αντίστοιχα το 10 και 4%). Η μικρή σε μέγεθος πυρηνική οικογένεια που προκύπτει από γάμο είναι μεν κυρίαρχη ακόμη αλλά το ποσοστό των ζευγαριών που συμβιώνουν χωρίς γάμο αυξάνεται σταθερά και οι συμβιώσεις με σύμφωνο εγγίζουν τις 8.000 αποτελώντας το 20% σχεδόν των πρώτων γάμων, ενώ το ποσοστό των παιδιών που ζει με γονείς που δεν έχουν ποτέ παντρευτεί αυξάνεται συνεχώς. Αυξάνεται παράλληλα τόσο ο αριθμός των μονογονεϊκών οικογενειών, ως αποτέλεσμα της αύξησης των διαζυγίων και των εκτός γάμου γεννήσεων που (από 2% στα τέλη της δεκαετίας του '80 υπερβαίνουν το 12% το 2019) όσο και ο αριθμός και το ειδικό βάρος των άτεκνων ατόμων στις νεότερες γενιές (>20% σχεδόν των γυναικών που γεννήθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του 1970 δεν θα αποκτήσουν ένα παιδί, έναντι <15% στην γενεά του 1940). Αυξάνεται τέλος και η μέση ηλικία στο πρώτο παιδί (>31 έτη το 2020 έναντι 24 ετών γύρω από το 1980 και 26 έτη γύρω από το 1960), ενώ έχει αλλάξει και

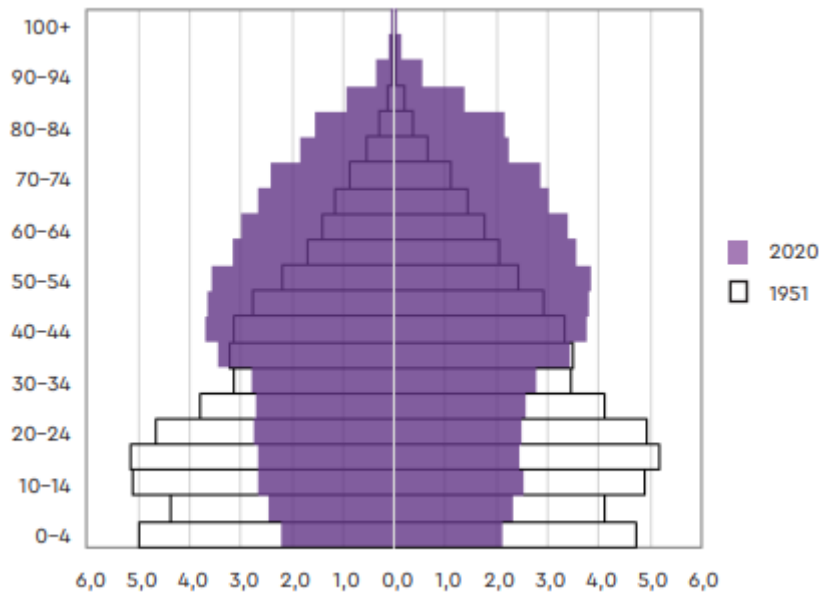
² UNICEF, Ανάλυση Παιδικής Φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα: Ακάλυπτες ανάγκες και φραγμοί στην πρόσβαση, 2021

η κατανομή των γεννήσεων ανά ηλικία της μητέρας καθώς, ενώ τέσσερις δεκαετίες πριν το 50% σχεδόν προέρχονταν από μητέρες μικρότερες των 30 ετών, το 2019, το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται στο 31%. Εν κατακλείδι, οι οικογενειακές δομές σήμερα διαφοροποιούνται σημαντικά από εκείνες των προηγούμενων 30-50 ετών, και κατ'επέκταση, τα νέα οικογενειακά πρότυπα που αναδύονται απαιτούν νέες προσεγγίσεις σχετικά με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των προτεραιοτήτων στη διαμόρφωση της όποιας δημογραφικής πολιτικής.

Όσον αφορά στις πολύτεκνες οικογένειες, μεγάλο μέρος των οποίων διαβιβεί σε κίνδυνο ή καθεστώς φτώχειας, αλλά και σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, φαίνεται να απαιτούνται συντονισμένες πολιτικές για την πολλαπλή στήριξη των παιδιών, αλλά και την στήριξη των γονέων. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ³, όσο περισσότερα παιδιά, τόσο μεγαλύτερη η διαφορά μεταξύ του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών και των ανδρών. Κατά μέσο όρο, το ποσοστό απασχόλησης των ανδρών είναι υψηλότερο από αυτό των γυναικών (72% σε σύγκριση με 61%, στην ΕΕ το 2016). Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι η διαφορά ανάμεσα στα ποσοστά απασχόλησης γυναικών και ανδρών αυξάνει ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών. Στην ΕΕ το 2016, το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών χωρίς παιδιά ήταν 65%, ενώ για τους άνδρες ήταν 73%. Για άτομα με ένα παιδί, τα ποσοστά ήταν υψηλότερα και έφτασαν το 71% για τις γυναίκες και το 85% για τους άνδρες. Για τις γυναίκες με δύο παιδιά, το ποσοστό παρέμεινε σχεδόν το ίδιο στο 70%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνδρες ανήλθε στο 89%. Για άτομα με τρία ή περισσότερα παιδιά, τα ποσοστά απασχόλησης ήταν χαμηλότερα και έφτασαν το 55% για τις γυναίκες, σε σύγκριση με 84% για τους άνδρες. Η τάση αυτή παρατηρείται στην πλειονότητα των κρατών μελών της Ε.Ε..

³ <https://www.statistics.gr/infograph/womenmen/bloc-2b.html?lang=el>

Σχήμα 1 Σύγκριση της Δημογραφικής Πυραμίδας της Ελλάδας 1951 και 2020

Πηγή: ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, Δημογραφικές εξελίξεις και προκλήσεις, Βύρων Κοτζαμάνης, 2021

1.2 Παρουσίαση της Κοινωφελούς Επιχείρησης Δήμου Πειραιά (ΚΟΔΕΠ)

Η ΚΟΔΕΠ - Κοινωφελής Δημοτική Επιχείρηση Πειραιά αποτελεί ένα Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου. Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας συγχώνευσης των κοινωφελών επιχειρήσεων σε κάθε Δήμο, όπως προέβλεψε ο Ν.3852/2010, το Δημοτικό Συμβούλιο Πειραιά με την υπ' αριθμ.72/186/2011 απόφασή του, αποφάσισε τη συγχώνευση των προϋπαρχουσών επιχειρήσεων με την επωνυμία «Κοινωφελής Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής Ένταξης Περίθαλψης Αλλοδαπών Πειραιά» και «Κοινωφελής Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής Μέριμνας Πειραιά», σε μία επιχείρηση με την επωνυμία ΚΟΔΕΠ - Κοινωφελής Δημοτική Επιχείρηση Πειραιά.

Η ΚΟΔΕΠ επιχορηγείται για συγκεκριμένες δράσεις, που σκοπό έχουν την οργάνωση λειτουργιών ή δραστηριοτήτων και την παροχή υπηρεσιών συναφών ή συνδεδεμένων με τις αρμοδιότητές του Δήμου Πειραιά που της έχουν εκχωρηθεί, με βάση το πρόγραμμα που έχει συνάψει με αυτόν.

Η ΚΟΔΕΠ υλοποιεί δράσεις που έχουν ως σκοπό την προαγωγή του κοινωφελούς της χαρακτήρα, με την υποστήριξη των κοινωνικά ευάλωτων ομάδων και γενικότερα των κατοίκων του Δήμου Πειραιά. Στόχος της είναι η μέριμνα για όλα τα κοινωνικά προβλήματα των δημοτών της πόλης, ανεξαρτήτως ηλικίας και κοινωνικής κατάστασης. Μεταξύ άλλων περιλαμβάνεται, η φροντίδα ηλικιωμένων και ατόμων με αδυναμία μετακίνησης, η

περίθαλψη και φαρμακευτική υποστήριξη των ηλικιωμένων και χρονίως πασχόντων, η υποστήριξη ατόμων με αναπηρία, η σίτιση, ένδυση και υλιστική συνδρομή απόρων και αστέγων, η φροντίδα για την ενημέρωση του κοινού σε θέματα κοινωνικού ενδιαφέροντος, υγείας και πρόληψης, καθώς και η εν γένει εφαρμογή πολιτικών και δράσεων που στοχεύουν στην μέριμνα και υποστήριξη του ιδιαίτερα ευπαθούς πληθυσμού.

Η ΚΟΔΕΠ, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της και ως όργανο κοινωφελούς δημόσιου σκοπού, λειτουργεί εδώ και χρόνια σταθερές δομές, υλοποιεί κοινωνικά προγράμματα και παρέχει υπηρεσίες, τόσο μέσω του Τμήματος Κοινωνικών Υπηρεσιών και Προγραμμάτων, όσο και στο πλαίσιο χρηματοδοτικών μέσω, είτε κρατικών / θεσμικών είτε διεθνών / ευρωπαϊκών, όπως τα προγράμματα «ΕΣΤΙΑ Ι» (ολοκληρωμένα) και «ΕΣΤΙΑ ΙΙ» (εν εξελίξει) με την υποστήριξη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες - UNHCR, τα προγράμματα «ΕΣΤΙΑ & ΕΡΓΑΣΙΑ Ι» (ολοκληρωμένο) και «ΕΣΤΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ ΙΙ», το οποίο έχει αξιολογηθεί θετικά και αναμένεται να ενταχθεί και να υλοποιηθεί σύμφωνα με του όρους και προϋποθέσεις του προγράμματος με τίτλο: «Στέγαση και εργασία για τους Αστέγους», στο πλαίσιο των Δράσεων Στέγασης και Κοινωνικής Φροντίδας για τους Αστέγους, όπως αυτές ορίζονται στο ΦΕΚ Β 4545 – 21.12.2017, βάσει των οριζόμενων στην με ΑΔΑ: 6ΛΡΨ465Θ1Ω – 8Μ4 Πρόσκληση, και στην με ΑΔΑ: Ω89846ΜΤΛΚ – ΟΥΠ Συμπληρωματική Πρόσκληση του ΕΙΕΑΔ - Εθνικού Ινστιτούτου εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού.

Φροντιστήριο «Διδακτική Αλληλεγγύη»

Απευθύνεται σε μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, προσφέροντας τους τη δυνατότητα δωρεάν παρακολούθησης φροντιστηριακών μαθημάτων. Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα παρακολούθησης ξενόγλωσσων μαθημάτων, για ενδιαφερόμενους κάθε ηλικίας. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες δεν περιορίζονται στα μαθήματα, υπάρχει η δυνατότητα συνεργασίας των μαθητών και των οικογενειών τους με πλήθος ειδικευμένων επαγγελματιών που καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος των αναγκών τους. Ταυτόχρονα, δίνεται στους μαθητές η δυνατότητα συνεδριών με Σύμβουλο Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και της συμπλήρωσης αντίστοιχου τεστ. Η ένταξη των ωφελούμενων στο Φροντιστήριο γίνεται βάσει εισοδηματικών κριτηρίων και η παραμονή τους σε αυτό κρίνεται βάσει τηρήσεως κανονισμού, ο οποίος διασφαλίζει την ποιότητα του. Το κοινωνικό φροντιστήριο παρέχει δωρεάν πλατφόρμα τηλεκατάρτισης με σκοπό να υποστηρίξει την εκπαιδευτική διδασκαλία των μαθητών διαφόρων σχολείων του Δήμου Πειραιά, μέσω της εξ-αποστάσεως σύγχρονης και ασύγχρονης τηλε-κατάρτισης. Η κάθε εκπαιδευτική ενότητα δίνει τη δυνατότητα σε καθηγητές και μαθητές να πραγματοποιήσουν διαλέξεις και

παραδόσεις μαθημάτων σε πραγματικό χρόνο, μέσα σε διαδικτυακή αίθουσα (e-class), ενώ ταυτόχρονα υποστηρίζει τις on-line εργασίες, βαθμολόγηση, ηλεκτρονική βιβλιοθήκη, κ.α..

Ξενώνας Βραχείας Φιλοξενίας Αστεγών Πειραιά «Ανακούφιση»

Η λειτουργία του ξενώνα αντιμετωπίζει τις άμεσες ανάγκες των άστεγων δημοτών του Πειραιά για μέγιστο χρονικό διάστημα τριών μηνών. Σκοπός είναι η ψυχοκοινωνική στήριξη και η κοινωνική και επαγγελματική αποκατάσταση των φιλοξενουμένων, έτσι ώστε να αποφευχθεί η μονιμότητα της παραμονής τους.

Στελεχώνεται με το κατάλληλο επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό και προσφέρει υπηρεσίες όπως:

- Διαμονή
- Παροχή ειδών ατομικής υγιεινής και ιματισμού
- Ημιδιατροφή
- Συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική στήριξη
- Κοινωνική και προνοιακή κάλυψη

Η Δομή έχει τη δυνατότητα φιλοξενίας 41 συνολικά ατόμων, ενώ διαθέτει κοινόχρηστες τουαλέτες και ντους (γυναικών και αντρών αντίστοιχα), χώρο εστίασης, χώρο αποθήκευσης, πλήρως εξοπλισμένο χώρο πλυντηρίου/σιδερωτηρίου, γραφείο κοινωνικής υπηρεσίας και γραμματείας καθώς και γραφείο υποδοχής. Στον Ξενώνα μπορούν να φιλοξενηθούν και να γίνουν δεκτοί (κατά προτεραιότητα) άστεγοι Δημότες και πρώην κάτοικοι του Δήμου Πειραιά, οι οποίοι μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν και δεν παρουσιάζουν προβλήματα χρόνιας πάθησης, αναπηρία ή ψυχική νόσο, καθώς επίσης δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης από αλκοόλ ή άλλες ουσίες.

Ξενώνας Βραχείας Φιλοξενίας Συνοδών Νοσηλευόμενων Νοσοκομείου «Μεταξά» «Κοινωνική Μέριμνα»

Ο Ξενώνας αποτελείται από τέσσερα (4) δίκλινα δωμάτια στα οποία διαμένουν άτομα του ίδιου φύλου. Μια κοινόχρηστη κουζίνα δίνει τη δυνατότητα στους φιλοξενούμενους να προετοιμάζουν τα γεύματά τους, ενώ υπάρχει τραπεζαρία καθώς και καθιστικό με τηλεόραση για τις ώρες χαλάρωσης και ψυχαγωγίας. Βασική προϋπόθεση για τη βραχεία φιλοξενία των συνοδών ασθενών στον Ξενώνα, αποτελεί η έλλειψη μόνιμης στέγης στην περιοχή της Αττικής καθώς και η αδυναμία να εξασφαλίσουν με δικά τους μέσα προσωρινή διαμονή.

Οι αιτήσεις των ενδιαφερομένων για φιλοξενία αξιολογούνται και εγκρίνονται μετά από πρόταση του Προϊστάμενου της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Νοσοκομείου «Μεταξά» σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες της ΚΟ.Δ.Ε.Π, ενώ μέγιστο χρονικό διάστημα διαμονής ορίζονται οι δεκαπέντε (15) ημέρες με περιθώρια παράτασης, σε περιπτώσεις που κρίνεται απαραίτητο, μετά από σχετική εισήγηση της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Νοσοκομείου «Μεταξά».

Κοινωνική Ντουλάπα

Η Υπηρεσία αυτή παρέχει ρουχισμό και παιχνίδια, τα οποία έχουν δοθεί στην επιχείρηση από δωρεές ιδιωτών, επιχειρήσεων και προγραμματισμένων δράσεων της ΚΟ.Δ.Ε.Π.

Κοινωνικό Φαρμακείο

Παρέχει φάρμακα και ιατροφαρμακευτικό υλικό σε ωφελούμενους, όπου αδυνατούν να αγοράσουν τη συνταγογραφημένη τους θεραπεία.

Καλοκαιρινό Πρόγραμμα Δημιουργικής Απασχόλησης για Παιδιά 6-14 ετών

Σκοπός της δράσης είναι να αξιοποιούν τα παιδιά τον ελεύθερο χρόνο τους με τον πιο ευχάριστο, αποδοτικό και δημιουργικό τρόπο, δίνοντας παράλληλα διέξοδο στους γονείς ώστε να ανταποκριθούν καλύτερα στις εργασιακές και προσωπικές τους υποχρεώσεις. Το εβδομαδιαίο πρόγραμμα δραστηριοτήτων περιλαμβάνει μουσικοκινητικές δραστηριότητες, θεατρικό παιχνίδι, αθλητικές δραστηριότητες, αλλά και ανάπτυξη της δημιουργικής φαντασίας των παιδιών με κατασκευές, ζωγραφική και χειροτεχνίες. Τα παραπάνω υποστηρίζονται από παιδαγωγούς και προσωπικό καταρτισμένο στον εκάστοτε τομέα. Ταυτόχρονα, υλοποιείται και μία εκδρομή ανά περίοδο.

Βοήθεια στο Σπίτι

Το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» μία υπηρεσία κοινωνικού χαρακτήρα που απευθύνεται σε άτομα τρίτης ηλικίας, τα οποία δεν αυτοεξυπηρετούνται πλήρως και άτομα με κινητικές δυσλειτουργίες και ειδικά προβλήματα (ΑΜΕΑ) δίνοντας προτεραιότητα σε αυτούς που ζουν μόνοι τους ή δεν έχουν την πλήρη οικογενειακή φροντίδα και το εισόδημά τους δεν τους επιτρέπει να εξασφαλίσουν τις απαιτούμενες υπηρεσίες. Εξυπηρετούνται κάτοικοι και δημότες εντός των ορίων του Δήμου Πειραιά και πιο συγκεκριμένα των διαμερισμάτων/κοινοτήτων της Καλλιπόλης-Χατζηκυριάκειου, των Καμινίων και της Αγίας Σοφίας. Τις ομάδες φροντίδας των Ωφελούμενων του Προγράμματος στελεχώνουν μία κοινωνική λειτουργός, μία νοσηλεύτρια και μία οικογενειακή βοηθός.

1.3 Συνοπτική Παρουσίαση και Στόχοι του Υποέργου 1 «Δίκτυο Πρόληψης και Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης στο Δήμο Πειραιά – Social Innovation Piraeus

Το Υποέργο 1 της Πράξης αποσκοπεί στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δράσεων κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας και των διακρίσεων, μέσω της μεθοδολογικής και λειτουργικής ενοποίησης των παρεμβάσεων, του συντονισμού και της παρακολούθησης των δράσεων κοινωνικής συνοχής που συντελούνται στο Δήμο Πειραιά, τόσο από τον ίδιο το Δήμο, όσο και από άλλους φορείς και κοινωνικά δίκτυα.

Η στόχευση του Υποέργου (και της Πράξης συνολικότερα), αφορά:

- στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου (hub) εντοπισμού και καταγραφής αναγκών στην περιοχή του Δήμου Πειραιά,
- στην ομογενοποίηση και στον συντονισμό των κοινωνικών παρεμβάσεων με στόχο την ευρύτερη διάδοση των εργαλείων, παραδοτέων και αποτελεσμάτων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της Πράξης, ειδικά για τη βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας της κοινωνικής ένταξης,
- στην οργάνωση μεθοδολογικού πλαισίου πρόληψης και αντιμετώπισης έκτακτων καταστάσεων με στόχο την έγκαιρη και στοχευμένη υποστήριξη των πιο αδύναμων δημοτών. Η αντιμετώπιση και η επιτήρηση της πανδημίας από κοινωνική άποψη για ομάδες υψηλού κινδύνου αποτελεί μία τέτοια «έκτακτη» κατάσταση.
- Στην συνεργασία με τις Κοινωνικές Δομές του Δήμου Πειραιά, αλλά και τρίτους φορείς για την υλοποίηση στοχευμένων παρεμβάσεων κοινωνικής ένταξης στο σύνολο των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που βιώνουν κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό.
- στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και η πρόληψη φαινομένων περιθωριοποίησης και αποξένωσης από το κοινωνικό γίνεσθαι.
- Στη δημιουργία και εφαρμογή ολοκληρωμένων και ολιστικών μοντέλων βιώσιμης κοινωνικής ανάπτυξης και συνοχής.
- στη δημιουργία και κοινή χρήση καινοτόμων και εξειδικευμένων εργαλείων με τη χρήση σύγχρονων ΤΠΕ.
- στην υλοποίηση στοχευμένων δράσεων δικτύωσης και δημοσιότητας.

Ενδεικτικά από τον Σεπτέμβριο του 2021 έως και σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί 3 Διαβουλεύσεις σε Τοπικό, Περιφερειακό και Εθνικό Επίπεδο. Σκοπός των διαβουλεύσεων είναι να συμβάλουν στον σχεδιασμό, στην παρακολούθηση, το συντονισμό και την αξιολόγηση της Κοινωνικής Πολιτικής του Δήμου Πειραιά, ως ενιαίου φορέα άσκησης

κοινωνικής πολιτικής, τόσο σε χωρικό επίπεδο, όσο και στο πλαίσιο του ρόλου του ως Μητροπολιτικού Κέντρου της Περιφερειακής Ενότητας Πειραιά, σε εναρμόνιση με τους στόχους τόσο της Περιφερειακής όσο και της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης.

Επιπλέον έχουν πραγματοποιηθεί τέσσερα (4) Street Work στην περιοχή Παρέμβασης με στόχο:

- «Διείσδυση» στις περιοχές του Δήμου Πειραιά, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και τις δυσκολίες τους.
- Καταγραφή και ανάλυση των περιοχών δράσης στο Δήμο Πειραιά και παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων με κοινωνικά, κοινωνιολογικά και χωρικά κριτήρια
- Παρεμβάσεις άμεσης παρατήρησης της κάθε περιοχής δράσης σε τακτική βάση χωρίς απαραίτητα παρέμβαση με σκοπό την εξοικείωση των δυνητικά ωφελούμενων.

Από 01.09.21 ως και 31.01.22 έχουν γίνει 37 παρεμβάσεις στο δρόμο Συγκεκριμένα:

- Σεπτέμβριος 2021: 8
- Οκτώβριος 2021: 6
- Νοέμβριος 2021: 11
- Δεκέμβριος 2021: 8
- Ιανουάριος 2022: 4

1.4 Περιεχόμενα της Ομάδας Β «Στοχευμένες Μελέτες, Έρευνες Πεδίου και λοιπές ad hoc Ανάγκες»

Το Έργο εντάσσεται στην Πράξη με τίτλο «Δίκτυο Πρόληψης και Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης στο Δήμο Πειραιά – Social Innovation Piraeus» (κωδικός ΟΠΣ/MIS 5060900).

Η Ομάδα Β στοχεύει:

- στην εκπόνηση μελέτης αποτύπωσης των αναγκών και των μακροχρόνια και βραχυχρόνια ανέργων του Δήμου Πειραιά και εκπόνηση προτάσεων κοινωνικών δράσεων με στόχο την κοινωνική τους ενσωμάτωση.
- στην εκπόνηση μελέτης αποτύπωσης των αναγκών των ατόμων τρίτης ηλικίας του Δήμου Πειραιά και εκπόνηση προτάσεων κοινωνικών δράσεων με στόχο την κοινωνική τους ενσωμάτωση και βέλτιστη διαβίωση.
- στην εκπόνηση μελέτης αποτύπωσης των αναγκών πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών του Δήμου Πειραιά και εκπόνηση προτάσεων κοινωνικών δράσεων με στόχο την κοινωνική τους ενσωμάτωση και βέλτιστη διαβίωση.

Το παρόν αποτελεί «επικαιροποίηση» των στοιχείων για την αποτύπωση των αναγκών των τριτέκνων / πολύτεκνων οικογενειών του Δήμου Πειραιά και εκπόνησης προτάσεων κοινωνικών δράσεων με στόχο την κοινωνική τους ένταξη και βιώσιμη ενσωμάτωση που έγινε τον Σεπτέμβριο του 2021, και τα βασικά συμπεράσματα / προτάσεις που είχαν αρχικά εξαχθεί συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Η ύπαρξη πολλών παιδιών στην οικογένεια πλήττει περισσότερο τις γυναίκες-μητέρες. Άρα, η διακοπή σπουδών και σταδιοδρομίας για λόγους φροντίδας των παιδιών είναι αυξημένη, όπως επίσης αυξημένη είναι η παραμονή των μητέρων-εργαζομένων εκτός αγοράς εργασίας.
- Η αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των προγραμμάτων συμφιλίωσης της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή, είναι χαμηλότερη στην Ελλάδα από ό,τι στις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε.⁴.
- Για παράδειγμα, οι ερευνώμενοι που έχουν ευθύνες φροντίδας για παιδιά, και χρησιμοποιούν επαγγελματικές υπηρεσίες παιδικής φροντίδας για όλα τα παιδιά τους είναι στη Δανία 57,8%, Σουηδία 40,7% , με τα μικρότερα ποσοστά να σημειώνονται στις: Γαλλία 24,2%, Ελλάδα 23,8%, Ιταλία 20,7%, Ρουμανία 14,7%, χώρες που η παιδική φροντίδα παραδοσιακά στηρίζεται και στα άτυπα δίκτυα υποστήριξης (παππούδες, γιαγιάδες).

⁴ EUROSTAST, Έρευνα LFS, 2019

- Επειδή το πρόγραμμα εφαρμόζεται στο πλαίσιο των ερευνών και των παρεμβάσεων στήριξης της οικογένειας μέσω της ΚΟΔΕΠ απαιτείται να διερευνηθούν συμπληρωματικές στοχευμένες υπηρεσίες, για όσες από τις περίπου καταγεγραμμένες 270 πολύτεκνες οικογένειες του Δήμου Πειραιά που έχουν παιδιά στις κατηγορίες των ηλικιών 0-6, 6-11 και 12-17 (ανάλογα με τις κατηγορίες κινδύνου φτώχειας που προσδιορίζει η UNICEF, 2021), να διαπιστωθούν βασικές και πρόσθετες ανάγκες και προβλήματα για τα παιδιά ανά κατηγορία ηλικίας, να σχεδιασθούν παρεμβάσεις πολλαπλής στήριξης των πολύτεκνων με προβλήματα μη-λειτουργικών παιδιών και μη-ισορροπημένης λειτουργίας της οικογένειας, καθώς και να στηριχθούν οι γονείς με δραστηριότητες ψυχοκοινωνικής συμβουλευτικής και διαβίου μάθησης.

Επισημαίνουμε ότι η παρούσα επικαιροποίηση εστιάζει και εξειδικεύει στην διαχρονική κατάσταση και εξέλιξη των ωφελουμένων του ΤΕΒΑ (υποκατηγορία του ΕΕΕ) σε επίπεδο Δημοτικού Διαμερίσματος (ΔΔ Δήμου Πειραιά : Α, Β, Γ, Δ & Ε), Περιοχής (Καλλίπολη – Πειραιϊκή, Καλλίπολη - Υδραϊκά – Χατζηκυριάκειο, Πειραιϊκή – Χατζηκυριάκειο, Καστέλλα – Μικρολίμανο, Ευαγγελίστρια, Προφήτης Ηλίας, Πασαλιμάνι – Τερψιθέα, Αγ. Βασίλειος – Φρεαττύδα – Ζέα, Νέο Φάληρο, Καμίνια, Καμίνια, Παλιά Κοκκινιά, Παλιά Κοκκινιά, Αγία Σοφία, Αγ. Διονύσιος, Ταμπούρια) και Ταχυδρομικού Κώδικα (185 36, 185 38, 185 39, 185 32, 185 33, 185 34, 185 35, 185 37, 185 47, 185 31, 185 40, 185 41, 185 42, 185 43, 185 44, 185 45 & 185 46). Η ανάλυση αξιοποιεί τα στοιχεία που παρασχέθηκαν από το ΤΕΒΑ και αφορούν στους ωφελούμενους του Προγράμματος ΕΒΥΣ έως τον Μάρτιο 2022.

Συγκεκριμένα, έγινε επεξεργασία των στοιχείων που παρασχέθηκαν, μέσω των οποίων εξάχθηκε το πλήθος των τρίτεκνων και των πολύτεκνων οικογενειών ανά μήνα για την περίοδο Ιανουαρίου 2018 έως τον Μάρτιο 2022 (Πλήθος αιτήσεων με τρία (τρίτεκνες) ή πλέον των τριών (πολύτεκνες) προστατευόμενα μέλη στην ηλικιακή ομάδα 0 έως 25).

Η έρευνα που είχε προηγηθεί κατά την αρχική συγγραφή της μελέτης και κατά την πρώτη Επικαιροποίηση αυτής παραμένει για λόγους σύγκρισης και εξαγωγής συμπερασμάτων.

1.5 Υφιστάμενη Κατάσταση στην Περιοχή Παρέμβασης

Ο δήμος Πειραιά, όπως και αρκετοί άλλοι Δήμοι, έχει να αντιμετωπίσει δυσμενή κοινωνικό-οικονομικά φαινόμενα, τα οποία τα τελευταία χρόνια εντείνονται συνεχώς, με αποκορύφωμα την υγειονομική κρίση. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, η κοινωνία του Δήμου Πειραιά να επηρεάζεται αρνητικά, καθώς τα ποσοστά των ευάλωτων ομάδων αυξάνονται συνεχώς.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 1, οι Ωφελούμενοι ΤΕΒΑ στο δήμο Πειραιά (στοιχεία Μαρτίου 2022) είναι 4381, με τους περισσότερους δικαιούχους να σημειώνονται στο Δ' δημοτικό διαμέρισμα, ενώ ακολουθεί το Ε', ύστερα το Β', το Α' και, τέλος, το Γ'. Αναφορικά με τα ποσοστά, να αναφερθεί πως η ποσόστωση των δικαιούχων έχει πραγματοποιηθεί σύμφωνα με σύνολο των Δικαιούχων της περιόδου αναφοράς.

Πίνακας 1: Γενικά Στατιστικά ΤΕΒΑ

Χωρικό Επίπεδο	Ωφελούμενοι	% κατανομή
Δημοτικό Διαμέρισμα		
Δ'	1363	31,11%
Ε'	1068	24,38%
Β'	926	21,14%
Α'	842	19,22%
Γ'	182	4,15%
Γενικό Άθροισμα	4381	100,00%
Περιοχή		
Παλιά Κοκκινιά	643	14,68%
Καμίνια	591	13,49%
Ταμπούρια	523	11,94%
Πειραιϊκή - Χατζηκυριάκειο	358	8,17%
Αγία Σοφία	283	6,46%
Καστέλλα - Μικρολίμανο	266	6,07%
Αγ. Διονύσιος	262	5,98%
Καλλίπολη - Υδραϊκά - Χατζηκυριάκειο	245	5,59%
Καλλίπολη - Πειραιϊκή	239	5,46%
Αγ. Βασίλειος -- Φρεαττύδα - Ζέα	212	4,84%
Προφήτης Ηλίας	208	4,75%
Νέο Φάληρο	182	4,15%
Ευαγγελίστρια	151	3,45%
Καμίνια	129	2,94%
Πασαλιμάνι - Τερψιθέα	89	2,03%
Γενικό Άθροισμα	4381	100,00%
Ταχυδρομικός Κώδικας		
185 46	523	11,94%
185 41	491	11,21%
185 43	377	8,61%
185 39	358	8,17%
185 44	283	6,46%
185 42	266	6,07%

Χωρικό Επίπεδο	Ωφελούμενοι	% κατανομή
185 32	266	6,07%
185 45	262	5,98%
185 38	245	5,59%
185 36	239	5,46%
185 37	212	4,84%
185 34	208	4,75%
185 47	182	4,15%
185 33	151	3,45%
185 40	129	2,94%
185 31	100	2,28%
185 35	89	2,03%
Γενικό Άθροισμα	4381	100,00%

Το έτος 2021, είναι μία χρονιά που περιείχε δύο φάσεις. Κατά την περίοδο Ιανουάριος – Μάιος, υπήρξε μία επιβολή αυστηρών περιοριστικών μέτρων για τη μείωση της διασποράς του covid-19 και από τον Μάϊο μέχρι σήμερα που βρίσκεται σε μία φάση προσαρμογής στα νέα δεδομένα και στην ελευθερία υπό όρους. Εξαιτίας της υγειονομικής κρίσης υπήρξε αύξηση της ανεργίας και των προνοιακών επιδομάτων.

Όπως φαίνεται στην **Εικόνα 1**, το 2020 το ποσοστό του κινδύνου Φτώχειας για τις ηλικίες 0-17 μειώθηκε κατά 5.7 περίπου μονάδες. Αξίζει να αναφερθεί πως ο κίνδυνος φτώχειας είναι το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά, των οποίων το συνολικό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα είναι χαμηλότερο του εθνικού ενδιάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος.

Εικόνα 1: Κίνδυνος Φτώχειας μετά τις Κοινωνικές Μεταβιβάσεις 2015-2020

1. Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις ⁽¹⁾ , κατά φύλο και ομάδες ηλικιών, 2015 - 2020						
%	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Κατώφλι κινδύνου φτώχειας (σε ευρώ)	4.512	4.500	4.560	4.718	4.917	5.269
Κατά φύλο						
Σύνολο	21,4	21,2	20,2	18,5	17,9	17,7
Άρρενες	21,5	21,2	20,2	18,5	17,7	17,5
Θήλειες	21,2	21,2	20,2	18,5	18,0	17,8
Κατά ομάδες ηλικιών						
0 - 17	26,6	26,3	24,5	22,7	21,1	20,9
18 - 64	22,5	22,7	21,7	19,8	18,9	18,4
65+	13,7	12,4	12,4	11,6	12,2	13,3

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2021

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΚΟΔΕΠ, σε όλες τις Δημοτικές Κοινότητες του Πειραιά εντοπίζονται καταγεγραμμένοι ωφελούμενοι πολύτεκνοι και τρίτεκνοι, όμως στη Δημοτική Κοινότητα Α, Δ και Ε δηλώνονται τα μεγαλύτερα ποσοστά, όπως περιγράφονται και στον παρακάτω πίνακα.

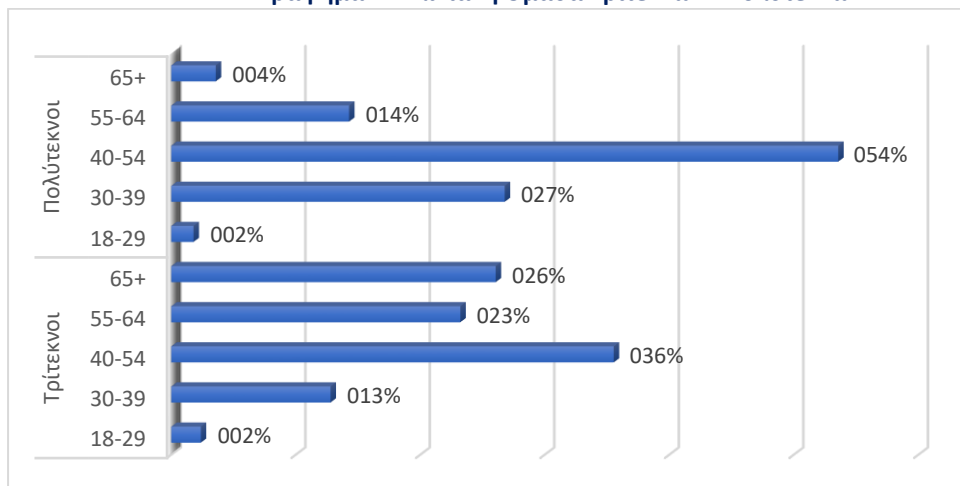
Πίνακας 2: Κατανομή των καταγεγραμμένων Ωφελούμενων ΚΟΔΕΠ ανά Δημοτικό Διαμέρισμα

Δημοτική Κοινότητα Πειραιά	Τρίτεκνοι	Ποσοστιαία Κατανομή	Πολύτεκνοι	Ποσοστιαία Κατανομή
Α'	53	25,12%	12	21,43%
Β'	21	9,95%	9	16,07%
Γ'	7	3,32%	3	5,36%
Δ'	72	34,12%	17	30,36%
Ε'	58	27,49%	15	26,79%
Γενικό Άθροισμα	211	100%	56	100%

Σύμφωνα με το **Γράφημα 1** η πλειοψηφία των πολύτεκνων ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 40-54 ετών, με την συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα να παρουσιάζει υψηλό ποσοστό και στους τρίτεκνους, καθώς εμφανίζει ποσοστό 33,5%.

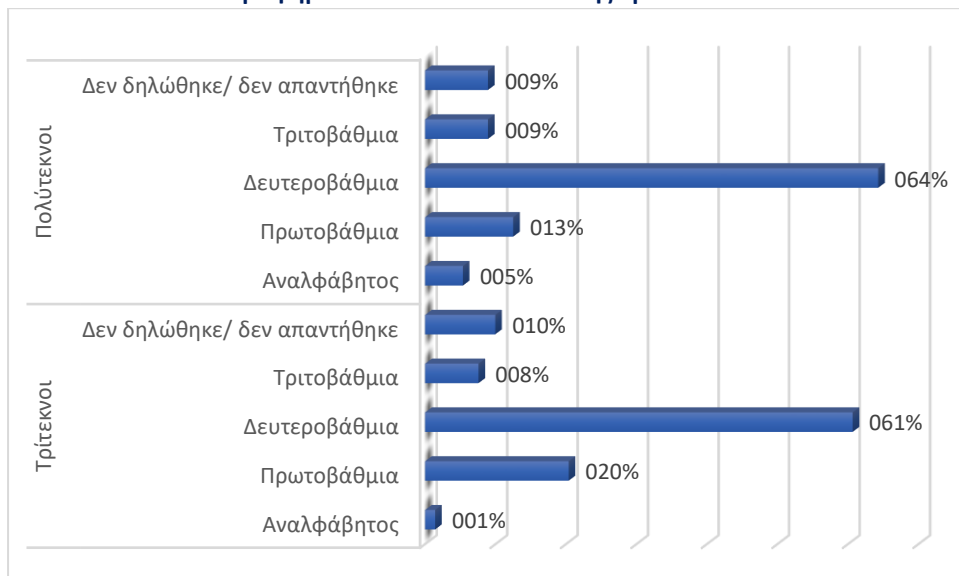
Σύμφωνα με την Ενότητα 2.13, οι τρίτεκνες οικογένειες που λαμβάνουν το Ε.Ε.Ε. στον Πειραιά ανέρχονται σε 56 (2021) Γράφημα 1 και οι οικογένειες με 4 παιδιά και πάνω σε 16.

Γράφημα 1: Ηλικιακή Ομάδα Τρίτεκνων - Πολύτεκνων

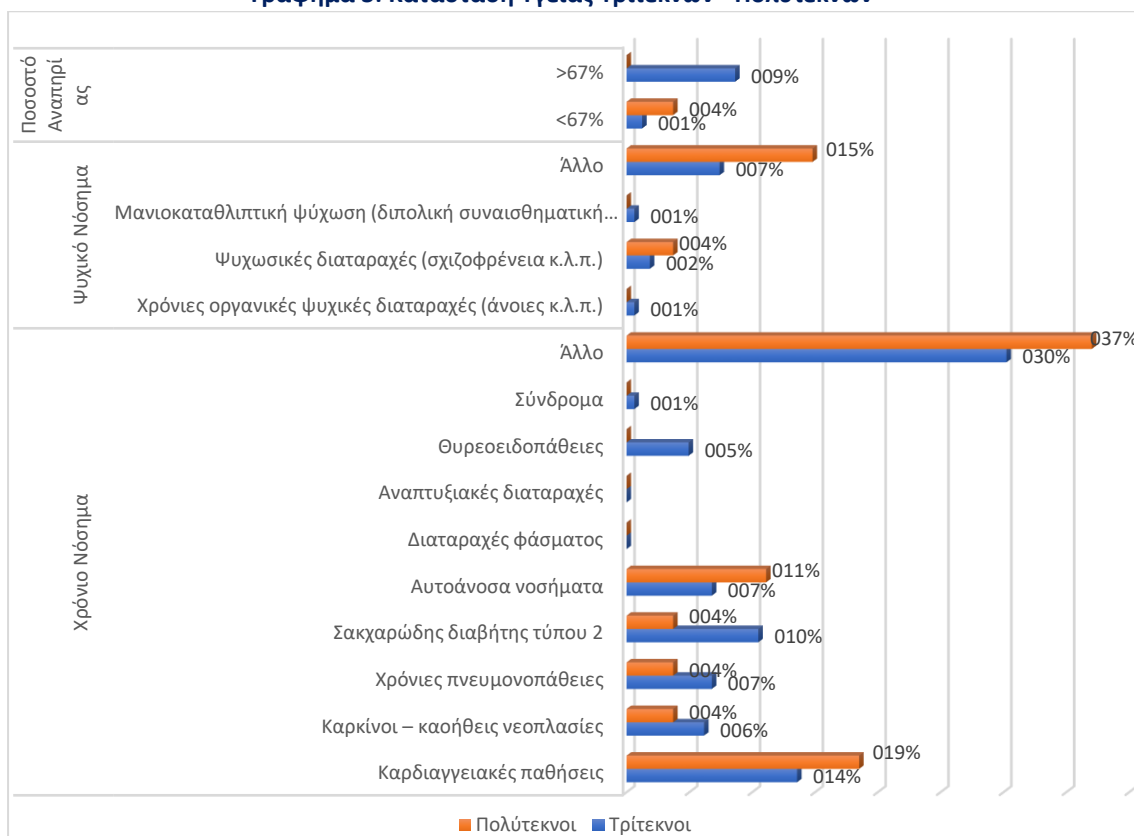
Η πλειοψηφία (άνω του 60%) των καταγεγραμμένων ωφελούμενων έχει ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, και ακολουθεί η πρωτοβάθμια εκπαίδευση όπως παρουσιάζονται και στον πίνακα παρακάτω (**Γράφημα 2**). Αυτό δηλώνει πως υπάρχει ένα επαρκές εκπαιδευτικό επίπεδο.

Γράφημα 2: Επίπεδο Εκπαίδευσης Τρίτεκνων - Πολύτεκνων

Στο **Γράφημα 3** παρουσιάζεται η κατάσταση υγείας των ωφελούμενων, σύμφωνα με τα δεδομένα της ΚΟΔΕΠ. Στο υψηλότερο ποσοστό και για τους τρίτεκνους αλλά και στους πολύτεκνους καταγράφεται σε κάποιο άλλο χρόνιο νόσημα.

Γράφημα 3: Κατάσταση Υγείας Τρίτεκνων - Πολύτεκνων

Όσον αφορά στα οικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού, προκύπτει πως το μέσο εισόδημα του πληθυσμού του Δήμου Πειραιά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Γ.Γ.Π.Σ.,

προσεγγίζει τον μέσο εθνικό όρο (είναι ελαφρώς χαμηλότερο), ενώ στο βόρειο τμήμα του Δήμου, στην 4η και 5η Δημοτική Κοινότητα παρατηρούνται χαμηλότερα εισοδήματα. Ο κοινωνικός διαχωρισμός στον Πειραιά κατά εθνικότητα, ηλικία και επαγγελματική κατηγορία είναι “ορατός” στα Δημοτικά Διαμερίσματα της Πόλης.

Για την αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών έχει αναπτυχθεί ένα τοπικό «δίκτυο» Κοινωνικών Δομών, στο οποίο εντάσσονται οι Κοινωνικές Δομές της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικών Υπηρεσιών (ΔΔΥΚΥ) του Δήμου Πειραιά, οι Δομές της Διεύθυνσης Βρεφονηπιακών Σταθμών και το γραφείο Εθελοντισμού του Δήμου Πειραιά, οι Δομές της Κοινωφελούς Δημοτικής Επιχείρησης Πειραιά (ΚΟΔΕΠ), τα Κέντρα Αγάπης και Αλληλεγγύης του Δήμου Πειραιά (ΚΑΠΗ) κλπ.

2 Πολύτεκνες και τρίτεκνες οικογένειες. Χαρακτηριστικά, δικαιώματα, μέτρα στήριξη. Βιβλιογραφική έρευνα

2.1.1 Χαρακτηριστικά Πολύτεκνων Οικογενειών

Οι οικογένειες για να διεκδικήσουν τα δικαιώματα τους, ως πολύτεκνες οικογένειες θα πρέπει πρώτα να τους έχει αναγνωριστεί η πολυτεκνική τους ιδιότητα από την Ανώτατη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος (Α.Σ.Π.Ε.), η οποία είναι και υπεύθυνη για την απονομή της. Η πολυτεκνική ιδιότητα αποδεικνύεται με το πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης ή αντίστοιχο πιστοποιητικό από αρμόδια αλλοδαπή αρχή, το οποίο θα πρέπει να συνοδεύεται από πιστοποιητικό της Α.Σ.Π.Ε..

Ο νόμος που ισχύει σήμερα, περί προστασίας πολυτέκνων είναι ο Ν. 1910/44 ο οποίος δημοσιεύθηκε στο υπ'αριθμόν 229 Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως την 3^η Οκτωβρίου 1994 (Τεύχος Α'), ο οποίος τροποποιήθηκε με τον Ν.860/1979 και αργότερα ορισμένα Άρθρα του τροποποιήθηκαν και άλλα αντικαταστάθηκαν από το νόμο 3454/2006.

Σύμφωνα με το εδάφιο 1 του άρθρου 6 του νόμου 3454 (ΦΕΚ 75Α'/ 7.4.2006), οι περιλαμβανόμενοι στις κατηγορίες του άρθρου 5 του ίδιου νόμου χαρακτηρίζονται πολύτεκνοι στις ακόλουθες περιπτώσεις :

«1. Πολύτεκνοι υπό την έννοια του παρόντος νόμου είναι οι γονείς οι έχοντες τη γονική μέριμνα και επιμέλεια τεσσάρων τουλάχιστον τέκνων από έναν ή περισσότερους γάμους ή νομιμοποιηθέντων ή νομίμως αναγνωρισθέντων ή υιοθετημένων, τα οποία είναι άγαμα και δεν έχουν συμπληρώσει το εικοστό τρίτο (23ο) έτος της ηλικίας τους ή σπουδάζουν σε αναγνωρισμένες τριτοβάθμιες σχολές πανεπιστημιακής και τεχνολογικής εκπαίδευσης και αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ημεδαπής ή της αλλοδαπής ή εκπληρώνουν τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις και δεν έχουν συμπληρώσει το εικοστό πέμπτο (25ο) έτος της ηλικίας τους. Στα τέκνα αυτά συνυπολογίζονται και αυτά με οποιαδήποτε αναπηρία σε ποσοστό εξήντα επτά τοις εκατό (67%) και άνω ισοβίως, ανεξαρτήτως ηλικίας και οικογενειακής κατάστασης.

2. Ο γονέας χωρίς σύζυγο, ο οποίος έχει τη γονική μέριμνα και επιμέλεια των τέκνων του και είναι μόνος υπόχρεος σε διατροφή αυτών, θεωρείται πολύτεκνος, εφόσον έχει τρία τέκνα από τον ίδιο ή διαφορετικούς γάμους ή νομιμοποιηθέντα ή νομίμως αναγνωρισθέντα ή υιοθετημένα ή εκτός γάμου γεννηθέντα, τα οποία είναι άγαμα και δεν έχουν συμπληρώσει το εικοστό τρίτο (23ο) έτος της ηλικίας τους ή σπουδάζουν σε αναγνωρισμένες τριτοβάθμιες σχολές πανεπιστημιακής και τεχνολογικής εκπαίδευσης και αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ημεδαπής ή της αλλοδαπής ή εκπληρώνουν τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις

και δεν έχουν συμπληρώσει το εικοστό πέμπτο (25ο) έτος της ηλικίας τους. Στα τέκνα αυτά συνυπολογίζονται και όσα έχουν οποιαδήποτε αναπηρία σε ποσοστό εξήντα επτά τοις εκατό (67%) και άνω, ισοβίως, ανεξαρτήτως ηλικίας.

Εκτός τους Έλληνες πολίτες που μένουν μόνιμα στην Ελλάδα, πολύτεκνοι θεωρούνται, οι ομογενείς αλλοδαποί που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα, πολίτες Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πολίτες που ανήκουν στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο και οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Ν. 4512/2018., όπως ισχύει και εφαρμόζεται.

Απαραίτητη προϋπόθεση όλων είναι η μόνιμη διαμονή τους στην Ελλάδα. Βάσει των τροποποιήσεων του νόμου που αναφέρεται ανωτέρω, οι γονείς που απέκτησαν την πολυτεκνική ιδιότητα, την διατηρούν ισοβίως.

Τέλος, αυτό που πρέπει να αναφερθεί και είναι σημαντικό, είναι ότι ο νόμος 3454/06 δεν συμπεριλαμβάνει ως πολύτεκνους τους γονείς που έχουν τουλάχιστον τρία παιδιά, απλά τους συμπεριλαμβάνει αποσπασματικά σε κάποιες διατάξεις του, σχετικά με την «ενίσχυση των οικογενειών με τρία τέκνα ».

2.1.2 Κράτος Πρόνοιας και Ασφάλισης Πολύτεκνων-Τρίτεκνων Οικογενειών

Τα δημογραφικά στατιστικά στοιχεία της Ελλάδος δείχνουν διαχρονικά αύξηση του ποσοστού υπογεννητικότητας με σταθερή αύξηση του ρυθμού αυτού την τελευταία 20ετία. Η Πολιτεία, προκειμένου να μειώσει την υπογεννητικότητα, έλαβε ποικίλα μέτρα, ένα από τα οποία είναι η χορήγηση επιδομάτων και ισόβιας σύνταξης στους γονείς που απόκτησαν το τρίτο παιδί και πάνω.

Η Ελλάδα, στο πλαίσιο των οικονομικών δυνατοτήτων του κρατικού προϋπολογισμού, παρέχει στις πολυμελείς οικογένειες μια οικονομική ενίσχυση, ώστε να ανταπεξέλθουν στις καθημερινές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες αυτές.

Οι φορείς ασφάλισης και παροχής τακτικής και έκτακτης οικονομικής στήριξης τόσο των πολύτεκνων οικογενειών, όσο και των τριτέκνων είναι το ΙΚΑ, ο ΟΠΕΚΑ και ο ΟΑΕΔ.

Οι ρυθμίσεις σχετικά με το περιεχόμενο και τις προϋποθέσεις επιδομάτων πολύτεκνων οικογενειών προβλέπονται στον Ν. 4512/2018, ενώ συμπληρώνονται τροποποιήσεις του άρθρου 214 του Ν. 4512/2018 σε σχέση με την χορήγηση του επιδόματος και πρόβλεψη μεταβατικής διάταξης με το άρθρο 16 του ν. 4659/2020. Τα επιδόματα εξειδικεύονται με ΚΥΑ, στο πλαίσιο σχετικών εξουσιοδοτικών διατάξεων. Επιπρόσθετα, με τον Ν. 4837/2021 προβλέπεται ένα συνολικό πλέγμα πρόληψης και αντιμετώπισης περιστατικών κακοποίησης

και παραμέλησης ανηλίκων, συγκροτείται το Πρόγραμμα «Κυψέλη» για την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών σε βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς, προβλέπονται διατάξεις για την προώθηση της αναδοχής και της υιοθεσίας, ενώ δημιουργείται ο «Προσωπικός Βοηθός για τα Άτομα με Αναπηρία».

Όσον αφορά στα πολυτεχνικά επιδόματα και σύμφωνα με τον ΟΠΕΚΑ (<https://opeka.gr/oikogeneies/epidoma-paidiou/nomothetiko-plaisio/>), θεσπίζεται το «**Επίδομα Παιδιού**», με το άρθρο 214 του νόμου 4512/2018, το οποίο καταβάλλεται από 1/1/2018 και αντικαθιστά το Ενιαίο Επίδομα Στήριξης Τέκνων και το Ειδικό Επίδομα Τριτέκνων – Πολυτέκνων. Το νέο επίδομα καταβάλλεται λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των εξαρτώμενων τέκνων και το λεγόμενο «**ισοδύναμο οικογενειακό εισόδημα**» κατά τα πρότυπα του Ενιαίου Επιδόματος Στήριξης Τέκνων. Ως ισοδύναμο οικογενειακό εισόδημα ορίζεται το συνολικό, πραγματικό ή τεκμαρτό, εισόδημα από κάθε πηγή ημεδαπής και αλλοδαπής προέλευσης προ φόρων, μετά την αφαίρεση των εισφορών για κοινωνική ασφάλιση, εξαιρουμένων των επιδομάτων που δεν προσμετρώνται στο φορολογητέο εισόδημα, όλων των μελών της οικογένειας, διαιρούμενο με την λεγόμενη κλίμακα ισοδυναμίας. Η κλίμακα ισοδυναμίας προκύπτει από το σταθμισμένο άθροισμα των μελών της οικογένειας, ως εξής:

- α) πρώτος γονέας: στάθμιση 1,
- β) δεύτερος γονέας: στάθμιση 1/2 (ήταν 1/3 στο προηγούμενο σύστημα)
- γ) κάθε εξαρτώμενο τέκνο: στάθμιση 1/4 (ήταν 1/6 στο προηγούμενο σύστημα)

Ειδικά για τις μονογονεϊκές οικογένειες ισχύει ευνοϊκότερη στάθμιση, καθώς το πρώτο εξαρτώμενο τέκνο έχει στάθμιση 1/2 και κάθε επόμενο εξαρτώμενο τέκνο έχει στάθμιση 1/4.

Για τον καθορισμό των δικαιούχων οικογενειών προσδιορίζονται τρεις κατηγορίες ισοδύναμου οικογενειακού εισοδήματος, ως εξής:

- α) Α κατηγορία: έως 6.000 ευρώ,
- β) Β κατηγορία: από 6.001 ευρώ έως 10.000 ευρώ,
- γ) Γ κατηγορία: από 10.001 ευρώ έως 15.000 ευρώ.

Προϋποθέσεις & κατηγορίες δικαιούχων

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση του επιδόματος είναι η υποβολή δήλωσης φορολογίας εισοδήματος κάθε έτος. Για τον υπολογισμό της κατηγορίας ισοδύναμου οικογενειακού εισοδήματος λαμβάνεται υπόψη το εισόδημα που αναφέρεται στο εκκαθαριστικό του τρέχοντος οικονομικού έτους.

Ως εξαρτώμενα νοούνται τα τέκνα προερχόμενα από γάμο, φυσικά, θετά ή αναγνωρισμένα, εφόσον είναι άγαμα και δεν υπερβαίνουν το 18ο έτος της ηλικίας τους, ή το 19ο έτος, αν φοιτούν στη μέση εκπαίδευση. Ειδικά για τα τέκνα που φοιτούν στην ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση, στο «Μεταλυκειακό έτος – Τάξη Μαθητείας» τω Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.) καθώς και σε Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κν.), το επίδομα καταβάλλεται κατά τη διάρκεια φοίτησής τους και σε καμία περίπτωση μετά τη συμπλήρωση του 24ου έτους της ηλικίας τους. Επιπλέον, ως εξαρτώμενα τέκνα, νοούνται τα τέκνα με ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω, καθώς και το ορφανό ή ορφανά που αποτελούν ίδια οικογένεια όταν έχει επέλθει θάνατος και των δύο γονέων.

Σε περίπτωση θανάτου του δικαιούχου γονέα ή υπαίτιας εγκατάλειψης των τέκνων του και οριστικής διακοπής της συγκατοίκησης ή διαζυγίου, το επίδομα καταβάλλεται σε όποιον έχει ανατεθεί με δικαστική απόφαση η άσκηση της επιμέλειας των τέκνων, προκειμένου δε για ενήλικα τέκνα, σε όποιον έχει την κύρια ευθύνη διατροφής. Μέχρι την έκδοση δικαστικής απόφασης επιμέλειας, το επίδομα χορηγείται στο γονέα που έχει την κύρια ευθύνη διατροφής, όπως αυτό προκύπτει από κοινή υπεύθυνη δήλωση των γονέων.

Το επίδομα παιδιού χορηγείται από τον ΟΠΕΚΑ κατόπιν αίτησης και το δικαίωμα αναγνωρίζεται

(α) από την 1η Ιανουαρίου του έτους υποβολής της αίτησης, για τέκνα γεννημένα μέχρι 31η Δεκεμβρίου του προηγούμενου έτους υποβολής της αίτησης

(β) από την 1η του επόμενου μήνα εκείνου της γέννησής τους για τέκνα γεννημένα εντός του έτους υποβολής της αίτησης

(γ) από την 1η Ιανουαρίου του επόμενου έτους εγγραφής τους σε σχολή για φοιτητές ή σπουδαστές.

Για τη διακοπή του επιδόματος, ως ημέρα γέννησης των τέκνων θεωρείται η 31η Δεκεμβρίου τους έτους γέννησής τους και, προκειμένου περί φοιτητών ή σπουδαστών, η λήξη του ακαδημαϊκού ή σπουδαστικού έτους.

Το επίδομα παιδιού χορηγείται στις ακόλουθες κατηγορίες προσώπων εφόσον διαμένουν νόμιμα και μόνιμα στην ελληνική επικράτεια τα τελευταία 5 έτη πριν από το έτος υποβολής της αίτησης, όπως αυτό προκύπτει από την υποβολή δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος των ιδίων ή των συζύγων τους ή των γονέων τους εφόσον οι ίδιοι δεν ήταν υπόχρεοι φορολογικής δήλωσης και τα εξαρτώμενα τέκνα τους βρίσκονται στην Ελλάδα:

α) Έλληνες πολίτες που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα,

- β) ομογενείς αλλοδαποί που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα και διαθέτουν δελτίο ομογενούς,
- γ) πολίτες κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα,
- δ) πολίτες των χωρών που ανήκουν στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (Νορβηγία, Ισλανδία και Λιχτενστάιν) και Ελβετούς πολίτες που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα,
- ε) αναγνωρισμένους πρόσφυγες που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα
- στ) ανιθαγενείς
- ζ) δικαιούχους του ανθρωπιστικού καθεστώτος,
- η) πολίτες άλλων κρατών που διαμένουν νόμιμα και μόνιμα στην Ελλάδα.

Το επίδομα παιδιού απαλλάσσεται από κάθε φόρο, τέλος, εισφορά ή κράτηση υπέρ του Δημοσίου ή τρίτου, συμπεριλαμβανομένης και της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης και δεν προσμετράται στο συνολικό, πραγματικό ή τεκμαρτό, οικογενειακό εισόδημα παρά μόνον εάν ρητά προβλέπεται από το νομοθετικό πλαίσιο οικονομικών ενισχύσεων κοινωνικής προστασίας.

Με την Κοινή Υπουργική Απόφαση Αριθμ. Γ.Π.οικ.Δ22/11/2705/58, (ΦΕΚ Β/2018) όπως ισχύει ρυθμίζονται όλες οι λεπτομέρειες της διαδικασίας χορήγησης του Επιδόματος Παιδιού.

Το νέο επίδομα χορηγείται από τον ΟΠΕΚΑ και καταβάλλεται στους δικαιούχους κάθε έτους ανά δίμηνο, με πίστωση σε ενεργό τραπεζικό λογαριασμό, την τελευταία εργάσιμη ημέρα του μήνα καταβολής. Το ποσό υπολογίζεται βάσει των στοιχείων της τελευταίας εκκαθαρισμένης δήλωσης φορολογίας εισοδήματος. Μετά την υποβολή φορολογικής δήλωσης τρέχοντος έτους ή τροποποιητικής το ποσό του επιδόματος επαναυπολογίζεται με βάση το εισόδημα και τον αριθμό των εξαρτώμενων τέκνων. Σε περίπτωση που ο δικαιούχος έλαβε διαφορετικό ποσό επιδόματος από αυτό που δικαιούται τότε αυτό συμψηφίζεται με το ποσό των επόμενων πληρωμών.

Όπως ορίζει η παραπάνω ΚΥΑ, η αίτηση Α21 θα υποβάλλεται από τον υπόχρεο υποβολής φορολογικής δήλωσης από τον Μάρτιο κάθε έτους έως και 15 Ιανουαρίου του επόμενου έτους. Η αίτηση επέχει θέση υπεύθυνης δήλωσης καθώς και δήλωση συναίνεσης για τη λήψη φορολογικών δεδομένων που τηρούνται στην ΑΑΔΕ και διασταύρωσης των στοιχείων. Ο δικαιούχος, σε κάθε μεταβολή της οικογενειακής κατάστασής του, οφείλει εντός ενός μήνα να προβαίνει σε τροποποίηση της αίτησης.

Γενικώς οι προϋποθέσεις χορήγησης του επιδόματος είναι :

(α) ηλεκτρονική υποβολή Ε1 για υποβολή δήλωσης φορολογίας εισοδήματος.

(β) συμπλήρωση και ηλεκτρονική υποβολή Α21, μέσω της ιστοσελίδας του ΟΠΕΚΑ ή της ΗΔΙΚΑ.

(γ) Οι αιτούντες/υπόχρεοι πρέπει να διαμένουν νόμιμα και μόνιμα την τελευταία 5ετία στην Ελλάδα. Ο έλεγχος διαμονής του δικαιούχου και των εξαρτώμενων τέκνων του γίνεται αποκλειστικά από την υποβολή φορολογικών δηλώσεων της τελευταίας 5ετίας των ιδίων ή των συζύγων ή των γονέων τους, εφόσον οι ίδιοι δεν ήταν υπόχρεοι φορολογικής δήλωσης.

Με τις διατάξεις του άρθρου 15 του νόμου 4659 «Επίδομα γέννησης και λοιπές Διατάξεις» Τεύχος Α΄ 21/03.02.2020 προβλέπονται τα εξής:

Άρθρο 15

Τροποποίηση του άρθρου 214 του ν. 4512/2018

1. Η παράγραφος 11 του άρθρου 214 του ν. 4512/2018 (Α΄ 5) τροποποιείται ως εξής:

«11. Το επίδομα παιδιού χορηγείται στις ακόλουθες κατηγορίες προσώπων εφόσον, με εξαίρεση την περίπτωση η΄, διαμένουν νόμιμα και μόνιμα στην Ελληνική Επικράτεια τα τελευταία πέντε (5) έτη πριν από το έτος υποβολής της αίτησης, όπως αυτό προκύπτει από την υποβολή δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος των ιδίων ή των συζύγων τους ή, εφόσον οι ίδιοι δεν ήταν υπόχρεοι φορολογικής δήλωσης, από τη φορολογική δήλωση, στην οποία εμφανίζονται ως εξαρτώμενα μέλη και τα εξαρτώμενα τέκνα τους βρίσκονται στην Ελλάδα:

α) Έλληνες πολίτες που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα,

β) ομογενείς αλλοδαπούς που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα και διαθέτουν Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς,

γ) πολίτες κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα,

δ) πολίτες των χωρών που ανήκουν στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (και πολίτες της Συνομοσπονδίας της Ελβετίας) που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα,

ε) υπηκόους τρίτων χωρών ή απάτριδες, στους οποίους έχει χορηγηθεί το καθεστώς πρόσφυγα ή το καθεστώς επικουρικής προστασίας, κατά την έννοια των περιπτώσεων στ΄ και η΄ του άρθρου 2 του ν. 4636/2019 (Α΄ 169),

στ) ανιθαγενείς, των οποίων το καθεστώς παραμονής στην Ελλάδα διέπεται από τις διατάξεις του ν. 139/1975 (Α΄ 176),

ζ) πολίτες τρίτων χωρών, στους οποίους έχει χορηγηθεί καθεστώς παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 28 του προεδρικού

διατάγματος 114/2010 (Α' 195) σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 19Α του ν. 4251/2014 (Α' 80), όπως ισχύουν,

η) πολίτες άλλων κρατών που διαμένουν νόμιμα και μόνιμα στην Ελλάδα. Σε αυτή την κατηγορία πολιτών το επίδομα χορηγείται εφόσον διαμένουν νόμιμα και μόνιμα στην Ελληνική Επικράτεια τα τελευταία δώδεκα (12) έτη πριν από το έτος υποβολής της αίτησης, όπως αυτό προκύπτει από την υποβολή δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος των ιδίων ή των συζύγων τους ή, εφόσον οι ίδιοι δεν ήταν υπόχρεοι φορολογικής δήλωσης, από τη φορολογική δήλωση, στην οποία εμφανίζονται ως εξαρτώμενα μέλη και τα εξαρτώμενα τέκνα τους βρίσκονται στην Ελλάδα.

Το μόνιμο και νόμιμο της διαμονής στη χώρα των ανωτέρω κατηγοριών πολιτών αποδεικνύεται από την υποβολή δήλωσης φορολογίας εισοδήματος καθ' έκαστο φορολογικό έτος. Ως υποβολή δήλωσης φορολογίας εισοδήματος νοείται αυτή που έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια του έτους, εντός του οποίου τασσόταν η προθεσμία για την υποβολή της και όχι η τυχόν, μετά τη λήξη του έτους, εντός του οποίου έχει ταχθεί η ανωτέρω προθεσμία, υποβολή δήλωσης φορολογίας εισοδήματος παρελθόντος φορολογικού έτους».

2. Στην παράγραφο 12 του άρθρου 214 του ν. 4512/2018 προστίθεται δεύτερο εδάφιο ως εξής:

«Το επίδομα αυτό δεν κατάσχεται για οποιαδήποτε οφειλή ούτε συμψηφίζεται με βεβαιωμένα χρέη προς το Δημόσιο, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα νομικά πρόσωπα των τελευταίων και τα ασφαλιστικά ταμεία, όπως επίσης δεν κατάσχεται από πιστωτικά ιδρύματα για οφειλές προς αυτά ούτε συμψηφίζεται με οφειλές προς πιστωτικά ιδρύματα.».

2. Στο άρθρο 214 του ν. 4512/2018 προστίθεται παράγραφος 17 ως εξής:

«17. Σε περίπτωση εξαρτώμενου τέκνου, για το οποίο συντρέχουν οι προϋποθέσεις φοίτησής του στην υποχρεωτική εκπαίδευση, το επίδομα χορηγείται υπό την προϋπόθεση αφενός της εγγραφής του σε σχολείο, αφετέρου της πραγματικής φοίτησής του, η οποία θεωρείται ότι συντρέχει όταν το εξαρτώμενο τέκνο δεν υποχρεούται να επαναλάβει την ίδια τάξη λόγω του αριθμού των απουσιών του. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Παιδείας και Θρησκευμάτων, ρυθμίζεται κάθε ειδικότερο ή λεπτομερειακό θέμα για την εφαρμογή του προηγούμενου εδαφίου, καθώς και οι εξαιρέσεις από την εφαρμογή του, ιδίως ως προς τις περιπτώσεις που οι απουσίες των μαθητών οφείλονται σε λόγους συναρτώμενους με την υγεία τους. Η ρύθμιση της παρούσας παραγράφου εφαρμόζεται το πρώτον από το σχολικό έτος 2020-2021.»

Με τις διατάξεις του άρθρου 16 του νόμου 4659 «Επίδομα γέννησης και λοιπές Διατάξεις » Τεύχος Α΄ 21/03.02.2020 προβλέπονται τα εξής:

Άρθρο 16. Μεταβατική διάταξη

Πολίτες τρίτων χωρών, στους οποίους έχει χορηγηθεί μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου επίδομα παιδιού λόγω της υπαγωγής τους στην κατηγορία δικαιούχων της περίπτωσης ή της παραγράφου 11 του άρθρου 214 του ν. 4512/2018, όπως αυτή ίσχυε πριν την τροποποίησή της, με τη ρύθμιση του άρθρου 15 του παρόντος νόμου, εξακολουθούν να λαμβάνουν το επίδομα παιδιού υπό τις αυτές προϋποθέσεις, βάσει των οποίων το επίδομα τους χορηγήθηκε και δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 15.

2.1.3 Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα και το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας Απόρων (TEBA)

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα είναι ένα προνοιακό πρόγραμμα που δίνεται σε περίπου 273.000 ευάλωτα νοικοκυριά. Αποτελεί ένα αναγκαίο δίκτυ προστασίας για την αντιμετώπιση των συνεπειών της φτώχειας και την αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού.

Το πρόγραμμα βασίζεται σε τρεις πυλώνες: α) την εισοδηματική ενίσχυση, β) τη διασύνδεση με υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης, και γ) τη διασύνδεση με υπηρεσίες ενεργοποίησης που στοχεύουν στην ένταξη ή επανένταξη των δικαιούχων στην αγορά εργασίας και στην κοινωνική επανένταξη. Αφορά στο Κοινωνικό Επίδομα Αλληλεγγύης (Ε.Ε.Ε.).

Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA) υποστηρίζει τη διανομή τροφίμων και βασικών υλικών αγαθών, συνδυάζεται με συνοδευτικά μέτρα τα οποία συμβάλλουν στην κοινωνική ενσωμάτωση των ωφελούμενων και υλοποιείται στο σύνολο της χώρας. Το πεδίο εφαρμογής του TEBA εξειδικεύεται στην Ελλάδα μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής (ΕΠ Ι) .

Το Ε.Π. ΕΒΥΣ του TEBA υποστηρίζει τη διανομή τροφίμων ή/και την παροχή βασικής υλικής συνδρομής στους απόρους, συνδυάζεται με συνοδευτικά μέτρα, και έχει ως στόχο την μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού των απόρων. Πιο συγκεκριμένα στο πλαίσιο εφαρμογής του Προγράμματος, υποστηρίζεται η παροχή / διανομή των παραπάνω ως ακολούθως:

I. Τρόφιμα

Στους ωφελούμενους, οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις της εκάστοτε Υπ. Απόφασης, παρέχονται τρόφιμα, τα οποία διανέμονται σύμφωνα με τη μεθοδολογία που καθορίζει ο Δικαιούχος της Πράξης.

II. Βασική Υλική Συνδρομή

Στους ωφελούμενους, οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις της εκάστοτε Υπ. Απόφασης δύνανται να παρέχονται είδη οικιακού καθαρισμού, είδη προσωπικής υγιεινής, ρουχισμός, βρεφικά και παιδικά είδη, πανικά, σχολικά είδη κ.λπ., τα οποία διανέμονται σύμφωνα με τη μεθοδολογία που καθορίζει ο Δικαιούχος της Πράξης.

III. Συνοδευτικά Μέτρα

Παράλληλα με τη διανομή τροφίμων και Βασικής Υλικής Συνδρομής, παρέχονται Συνοδευτικά Μέτρα, με στόχο την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και των κοινωνικών έκτακτων αναγκών των απόρων με πιο ενεργό και βιώσιμο τρόπο.

Τα επιλέξιμα Συνοδευτικά Μέτρα και για τις δύο κατηγορίες στερήσεων, ενδεικτικά, είναι τα εξής:

- Υγιεινή διατροφή,
- Παχυσαρκία,
- Συμβουλές διαχείρισης οικογενειακού προϋπολογισμού,
- Υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης – ενδυνάμωσης και κοινωνικής ένταξης,
- Αθλητικές δραστηριότητες,
- Κοινωνικά φροντιστήρια,
- Υλοποίηση πολιτιστικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων απασχόλησης .

Μετά τη διασύνδεση του ΤΕΒΑ με το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης ωφελούμενοι του Προγράμματος είναι όσοι έχουν επιλέξει στην ηλεκτρονική πλατφόρμα να λαμβάνουν βοήθεια και από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής. Συγκεκριμένα ωφελούμενοι είναι:

- Δικαιούχοι του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης που έχουν επιλέξει να είναι ωφελούμενοι του Επιχειρησιακού Προγράμματος Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής. Ωφελούμενοι είναι και όλα τα μέλη που περιλαμβάνονται στην αίτηση .

Στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 1) αποτυπώνονται τα στοιχεία των αιτούντων και των δικαιούχων Ε.Ε.Ε. / ΤΕΒΑ ανά έτος, από το 2017 έως και το 2021, όπως εστάλησαν από την Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Για το 2017 δεν υπάρχουν στοιχεία για το σύνολο των ατόμων που έλαβαν τελικά τα εν λόγω επιδόματα/παροχές. Παρατηρείται μία σχετική αύξηση των αιτήσεων για το 2021 αλλά και των δικαιούχων που πληρούν τα κριτήρια ένταξης σε αυτά τα προγράμματα.

Πίνακας 3: Μοναδικές Αιτήσεις / Νοικοκυριά ΤΕΒΑ Δήμου Πειραιά ανά Έτος και Δημοτικό Διαμέρισμα (στοιχεία ΤΕΒΑ).

Δ.Δ. / Έτος	2018	2019	2020	2021	2022
Α'	619	674	723	721	573
Β'	798	873	873	884	667
Γ'	153	162	172	159	125
Δ'	1.093	1.140	1.125	1.156	918
Ε'	777	805	838	842	652
Γενικό Άθροισμα	3.440	3.654	3.731	3.762	2.935

Πίνακας 4: Πλήθος μοναδικών αιτήσεων νοικοκυριών ΤΕΒΑ Δήμου Πειραιά από το 2018 έως σήμερα (στοιχεία ΤΕΒΑ).

Δ.Δ.	Πλήθος μοναδικών αιτήσεων / Νοικοκυριά ΤΕΒΑ Δήμου Πειραιά 2018 έως σήμερα
Α'	1.146
Β'	1.462
Γ'	270
Δ'	1.961
Ε'	1.380
Γενικό Άθροισμα	6.219

Επισημαίνεται ότι οι μοναδικές αιτήσεις για το σύνολο της υπό εξέτασης περιόδου ανέρχεται στις 6.219.

Πίνακας 5: Μοναδικοί Ωφελούμενοι ΤΕΒΑ Δήμου Πειραιά ανά Έτος και Δημοτικό Διαμέρισμα (στοιχεία ΤΕΒΑ).

Δ.Δ. / Έτος	2018	2019	2020	2021	2022
Α'	1.296	1.275	1.329	1.300	1.008
Β'	1.588	1.619	1.539	1.498	1.109
Γ'	303	299	297	282	219
Δ'	2.212	2.194	2.029	2.053	1.591
Ε'	1.771	1.694	1.647	1.665	1.242
Γενικό Άθροισμα	7.169	7.070	6.836	6.790	5.169

Πίνακας 6: Πλήθος μοναδικών ωφελούμενων ΤΕΒΑ Δήμου Πειραιά από το 2018 έως σήμερα (στοιχεία ΤΕΒΑ).

Δ.Δ.	Πλήθος μοναδικών ωφελουμένων ΤΕΒΑ Δήμου Πειραιά 2018 έως σήμερα
Α'	2.192
Β'	2.654
Γ'	502
Δ'	3.732
Ε'	2.901
Γενικό Άθροισμα	11.935

Επισημαίνεται ότι οι μοναδικοί ωφελούμενοι για το σύνολο της υπό εξέτασης περιόδου ανέρχονται στις 11.935 άτομα, πληθυσμός που αντιστοιχεί στο 7,29% του Μόνιμου πληθυσμού του Δήμου

2.1.4 Ο ρόλος των Γονέων

Από τη συμπεριφορά των γονέων στις διάφορες διαμάχες των παιδιών και γενικότερα από τη στάση τους απέναντι στο κάθε παιδί ξεχωριστά ορίζονται σε μεγάλο ποσοστό οι σχέσεις μεταξύ των παιδιών. Οι γονείς δε θα πρέπει να καταπνίγουν το παραμικρό συναίσθημα που εκφράζει το παιδί τους σε σχέση με κάποιο άλλον αδελφό του, αλλά αντιθέτως πρέπει να δείχνουν και στα δύο παιδιά το ίδιο μερίδιο αγάπης και να προσπαθούν, ώστε με τη συμπεριφορά τους και μέσα από το διάλογο να συνδράμουν στην ανάπτυξη σχέσης στοργής του ενός αδελφού προς τον άλλο (Nutz - Muzer, 1999).

Οι γονείς οφείλουν να προσπαθούν, αν όχι να αποβάλλουν, τουλάχιστον να κατευνάσουν τα οποιαδήποτε αρνητικά συναισθήματα έχουν τα παιδιά μεταξύ τους (Γιαννακόπουλος, 1991). Δυστυχώς, όμως, οι γονείς πολλές φορές πέφτουν στην παγίδα και ασκούν περισσότερη κριτική σε κάποιο από τα παιδιά ή, ακόμα χειρότερα, παίρνουν θέση σε κάποιο μεταξύ τους πρόβλημα. Έτσι, όμως, το παιδί πολλές φορές κινείται εχθρικά, τόσο απέναντι στους γονείς του, όσο και απέναντι στα αδέρφια του (Atkin, 1979). Δεν πρέπει οι γονείς να λησμονούν ότι η συμπεριφορά του ενός παιδιού προς το άλλο εξαρτάται, εν μέρει, από το πώς η μητέρα αντιμετωπίζει το ένα παιδί σε σχέση με το άλλο. Όταν η μητέρα συμπεριφέρεται με προθυμία προς το ένα παιδί για να το βοηθήσει και να το παρηγορήσει, ενώ δεν έκανε το ίδιο και για το άλλο παιδί και τα δύο παιδιά μεταξύ τους συμπεριφέρονται το ένα προς το άλλο χωρίς διάθεση υποστήριξης και συμπαράστασης. Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, ότι η συμπεριφορά των γονέων επηρεάζει τη σχέση των αδελφών και ότι η σχέση των αδελφών επηρεάζει την συμπεριφορά των γονέων προς το παιδί (Dunn, 1988).

Προκειμένου λοιπόν, οι γονείς να μην πέσουν στην παγίδα των οδυνηρών καταστάσεων της σύγκρισης και της ζηλοτυπίας, καλό θα είναι να τηρούν τέτοια συμπεριφορά, που θα τους βοηθήσει και θα τους ενθαρρύνει προκειμένου να βρίσκουν τις οποιεσδήποτε διαφορές μεταξύ τους (Dreikurs, 2007). Εξάλλου, η «συναισθηματική διάσταση» που δίνει ο γονιός στον τρόπο αγωγής του παιδιού είναι πολύ σημαντική για τις μεταξύ τους σχέσεις. Ακόμη, οι γονείς θα πρέπει να θυμούνται, ότι είναι πολύ βασικό να αποδέχονται τη διαφορετικότητα των παιδιών τους και να «απονέμουν» δικαιοσύνη μέσα από αυτή. Το κάθε παιδί επηρεάζεται και πληγώνεται, όταν νιώθει ότι κάποιο από τα αδέρφια του έχει ευνοηθεί. Για παράδειγμα, η τάση των γονέων να παίρνουν στα παιδιά καινούργια ρούχα ανεξαρτήτως αν το έχουν ή όχι ανάγκη, δε λαμβάνει υπ' όψιν τις ανάγκες και την ιδιαιτερότητα του κάθε παιδιού και δε συνιστά δίκαιη μεταχείριση (Παπαδιώτη - Αθανασίου, 2000).

Επιπρόσθετα, οι γονείς θα πρέπει να αποφεύγουν τις διακρίσεις και τις συγκρίσεις μεταξύ των παιδιών αλλά αντίθετα, θα πρέπει να δίνουν έμφαση στα θετικά στοιχεία του κάθε

παιδιού χωριστά. Θα πρέπει να δίνεται στο κάθε παιδί χωριστά χρόνος και προσοχή, προκειμένου έτσι να νιώσει ασφάλεια, εκτίμηση και αγάπη (Prekop, 2008, Dunn, 1988). Ένας ακόμη επιβαρυντικός παράγοντας, ο οποίος επηρεάζει τη στάση των γονέων προς ένα παιδί και, άρα, τη σχέση των αδελφών μεταξύ τους είναι η αμφιθυμία των γονέων και τα αντιφατικά συναισθήματα που τρέφουν για τα παιδιά τους. Τα αμφιθυμικά συναισθήματα που τρέφουν οι γονείς τα προβάλλουν τις περισσότερες φορές πάνω στα παιδιά, διαχωρίζοντάς τα σε «καλά» και σε «κακά», με ό,τι συνεπάγεται αυτός ο διαχωρισμός στην ανάπτυξη και στην εξέλιξη της προσωπικότητάς τους. Σημαντικό, επίσης, ρόλο παίζει η στάση που θα κρατήσουν οι γονείς απέναντι στα δικαιώματα και στον ρόλο που πραγματικά πρέπει να έχουν τα παιδιά μέσα στην οικογένεια. Δυστυχώς, συμβαίνει πολλές φορές, οι γονείς να μεταθέτουν αρμοδιότητες και γονικούς ρόλους στο παιδί, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει στη μετέπειτα ρήξη των σχέσεων μεταξύ των αδελφών (Παπαδιώτη - Αθανασίου, 2000).

Εξάλλου, οι γονείς πρέπει να θυμούνται ότι ο γονικός ρόλος έχει δύο βασικές διαστάσεις: «η μία ορίζεται από τη συναισθηματική στάση – τα δύο άκρα της οποίας αποτελεί ή η αποδοχή ή η απόρριψη του παιδιού και από την άλλη από τον τρόπο άσκησης της πειθαρχίας» (Μαλικιώση – Λοϊζου, 2008). Με βάση τα παραπάνω αντιλαμβανόμαστε, ότι οι γονείς που είναι ψυχολογικά ώριμοι και αισθάνονται ασφαλείς αναφορικά με τα συναισθήματα τους δεν παρασύρονται από τις διάφορες προκλήσεις των παιδιών, αλλά αντιθέτως προσπαθούν να δημιουργήσουν υγιή σχέση ανάμεσα τους. Παράλληλα, είναι κοντά στην εκάστοτε κατάσταση, αντιλαμβανόμενοι έτσι τα κίνητρα των παιδιών τους κάθε φορά (Λέμαν, 1993). Συμπερασματικά, θα ισχυριζόμασταν ότι ορισμένα κοινωνικά και δημογραφικά στοιχεία διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην δημιουργία κατάλληλων δικτύων κοινωνικής στήριξης, απαραίτητη για την δημιουργία ενσυναίσθησης και συναισθηματικής νοημοσύνης των παιδιών. Για αυτό τον λόγο, θεωρούμε σημαντικό η πορεία της εισαγωγής να γίνει με την μελέτη της κοινωνικής στήριξης.

2.1.5 Επιπτώσεις της Πανδημίας covid-19

Η πανδημία COVID-19 έχει εξαπλωθεί με ανησυχητική ταχύτητα, μολύνει εκατομμύρια και φέρνει την οικονομική δραστηριότητα σε αδιέξοδο, καθώς οι χώρες επέβαλαν αυστηρούς περιορισμούς στην μετακίνηση και την αλληλεπίδραση ώστε να σταματήσουν την εξάπλωση του ιού. Όσο η υγεία του παγκόσμιου πληθυσμού διακυβεύεται, η οικονομική κρίση επεκτείνεται και αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο οικονομικό σοκ που έχει βιώσει ο πλανήτης εδώ και δεκαετίες. Οι παγκόσμιες οικονομικές αντιμετωπίζουν την δυσκολότερη ύφεση, παρά τις εξαιρετικές προσπάθειες των κυβερνήσεων να την αντιμετωπίσουν με στήριξη της δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής. Φαίνεται λοιπόν, ότι οι βαθιές υφέσεις που

προκλήθηκαν από την πανδημία αναμένεται να αφήσουν μόνιμες πληγές μέσω των χαμηλότερων επενδύσεων, της διάβρωσης του ανθρώπινου κεφαλαίου, λόγω χαμένης εργασίας και σχολικής εκπαίδευσης και μέσω του κατακερματισμού του παγκόσμιου εμπορίου. Παρότι δόθηκε η δυνατότητα προστασίας της υγείας του παγκόσμιου πληθυσμού από την λοίμωξη μέσω της έγκρισης για επείγουσα χρήση συγκεκριμένων εμβολίων, η πρόσβαση σε αυτά για το μεγαλύτερο μέρος του πλανήτη είναι ακόμα περιορισμένη και έτσι περιορίζεται και η επαναφορά της κανονικότητας και στην οικονομία .

Η Ελλάδα ανταποκρίθηκε γρήγορα στην πανδημία και έχει περιορίσει αποτελεσματικά τις μολύνσεις, αλλά η οικονομία έχει πληγεί σκληρά. Όπως και σε άλλες χώρες, τα μέτρα περιορισμού, οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί, οι κοινωνικές αποστάσεις και η υψηλή αβεβαιότητα οδήγησαν σε μια προσωρινή αλλά εξαιρετική μείωση της παραγωγής και τη μεγάλη απώλεια της τουριστικής ζήτησης και απασχόλησης. Πριν από το χτύπημα της πανδημίας, η ελληνική οικονομία είχε επεκταθεί για πάνω από τρία χρόνια, ακριβώς κάτω από το μέσο όρο ετήσιας ανάπτυξης 2%. Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, τα υψηλά πλεονάσματα πρωτογενούς προϋπολογισμού και τα μέτρα χρέους από τους ευρωπαϊούς εταίρους είχαν διατηρήσει την ανάκαμψη της Ελλάδας. Η αύξηση των εξαγωγών και του τουρισμού είχε στηρίξει την ανάπτυξη και την απασχόληση, μειώνοντας την ανεργία και ενισχύοντας την ιδιωτική κατανάλωση. Οι διαφοροποιήσεις ανά έτος στον πίνακα 1 που παρατέθηκε παραπάνω, αντικατοπτρίζουν την εκ νέου αλλαγή στην οικονομία λόγω της πανδημίας και της νέας ύφεσης που επέφερε για την χώρα. Στην ουσία, η αύξηση της ανάγκης χορήγησης προνοιακών επιδομάτων που παρατηρήθηκε στα χρόνια της ελληνικής οικονομικής κρίσης, επανήλθε μέσα από την πανδημία.

Η φτώχεια και η υλική στέρηση, ενώ βελτιώνεται, είναι υψηλή, ειδικά μεταξύ των νέων και των οικογενειών. Με τις προηγούμενες μεταρρυθμίσεις, το σύστημα κοινωνικής προστασίας της Ελλάδας ήταν πολύ καλύτερα προετοιμασμένο για να αντιμετωπίσει ένα μεγάλο σοκ όπως της πανδημίας, από ό, τι στην αρχή της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Τα προσωρινά μέτρα στήριξης του εισοδήματος της κυβέρνησης λόγω COVID- 19 έχουν συγκρατήσει τα εισοδήματα των νοικοκυριών. Ωστόσο, παρά τις βελτιώσεις τα τελευταία χρόνια και την ύπαρξη μέτρων στήριξης, τα ποσοστά φτώχειας μεταξύ των νέων και των οικογενειών με παιδιά παραμένουν υψηλά

2.1.6 Κίνδυνος Φτώχειας

Βάσει των τελευταίων διαθέσιμων δεδομένων, η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) ανακοίνωσε τον Ιούνιο 2021 στοιχεία για τον κίνδυνο φτώχειας, όπως προκύπτουν από την Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών έτους 2020, με περίοδο

αναφοράς εισοδήματος το έτος 2019. Η έρευνα αυτή αποτελεί τη βασική πηγή αναφοράς των συγκριτικών στατιστικών της χώρας για την κατανομή του εισοδήματος και τον κοινωνικό αποκλεισμό και αναφέρει πως το μέσο ισοδύναμο ατομικό διαθέσιμο εισόδημα ανήλθε σε 9.993 ευρώ, αυξημένο κατά 6,5% σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος .

Η μελέτη γνωστοποιεί ότι σε ευρωπαϊκή κλίμακα, στο πλαίσιο του προγράμματος 'Ευρώπη 2020', αναφορικά με την καταπολέμηση της φτώχειας, έχει τεθεί ως στόχος να μειωθούν κατά 20 εκατομμύρια τα άτομα που βρίσκονται ή που κινδυνεύουν να βρεθούν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό. Παράλληλα, στην Ελλάδα, με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2020, ο πληθυσμός που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό ανέρχεται στο 28,9% του πληθυσμού της χώρας (3.043.869 άτομα), παρουσιάζοντας μείωση σε σχέση με το 2019 κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες (3.161.936 άτομα που αντιστοιχούσαν στο 30,0% του πληθυσμού).

Τα αποτελέσματα ειδικής έρευνας φανερώνουν πως:

- ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικός αποκλεισμός είναι υψηλότερος στην περίπτωση των ατόμων ηλικίας 18-64 ετών (31,9%),
- από τον πληθυσμό ηλικίας 18-64 ετών που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό εκτιμάται ότι το 30,2% είναι Έλληνες και το 54,0% είναι αλλοδαποί που διαμένουν στην Ελλάδα,
- από τον πληθυσμό ηλικίας 18 ετών και άνω που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό εκτιμάται ότι το 27,0% είναι Έλληνες και το 56,1% είναι αλλοδαποί εκτός χωρών της ΕΕ που διαμένουν στην Ελλάδα,
- από τους αλλοδαπούς που διαμένουν στην Ελλάδα, ηλικίας 18-64 ετών και βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό το 51,2% γεννήθηκαν σε άλλη χώρα, ενώ το 30,0% είναι αλλοδαποί που γεννήθηκαν και διαμένουν στην Ελλάδα,
- το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας, αλλά διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση και χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας ανέρχεται σε 7,0%,
- για το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, προκύπτει ότι το 17,7% βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις), το 16,5% βρίσκεται σε υλική στέρηση και το 12,8% του πληθυσμού ηλικίας 0-59 ετών διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας.

- το ποσοστό του πληθυσμού που δεν βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας και διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση, αλλά με χαμηλή ένταση εργασίας ανέρχεται σε 3,6% ,
- το ποσοστό του πληθυσμού που δεν βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας και διαβιεί σε νοικοκυριά με υλική στέρηση, αλλά χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας ανέρχεται σε 7,5% .

Εν κατακλείδι, αν και κάποια ποσοστά μειώθηκαν, φαίνεται πως ο κίνδυνος φτώχειας επιμένει ενώ η εξέλιξη του εισοδήματος των νοικοκυριών επηρεάστηκε από την πανδημική συνθήκη.

2.1.7 Πώς επηρεάζει η φτώχεια τα παιδιά

Οι διαφορές ανάμεσα στα παιδιά που επηρεάζονται από τη φτώχεια και τα υπόλοιπα αρχίζουν να εμφανίζονται, όσον αφορά στη γλώσσα και την ανάπτυξη των συμπεριφορών, στην ηλικία των 2 ετών και γίνονται εντονότερες μέχρι την ηλικία των 5 ετών, ενώ η πλέον καταστροφική μορφή της είναι αυτή που ξεκινάει στην προσχολική ηλικία και βιώνεται συνεχόμενα (Aber et al, 1997, Duncan & Brooks- Gunn, 2000, Barajas, Philipsen & Brooks-Gunn, 2007, Engle & Black, 2008, Hilferty, Redmond & Katz, 2010). Αξίζει, μάλιστα, να σημειωθεί ότι οι επιδράσεις της ξεκινούν ακόμη προτού γεννηθεί το παιδί.

Η φτώχεια επηρεάζει το παιδί βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους Duncan, Brooks- Gunn & Klebanov (1994), η εμφάνιση του φαινομένου αυτού στην αρχή της ζωής του παιδιού, μπορεί να είναι εξαιρετικά βλαβερή, καθώς διαταράσσεται η πολύ γρήγορη ανάπτυξη του εγκεφάλου του, με αρνητικές συνέπειες σε θεμελιώδεις ικανότητες, όπως στην εξέλιξη της γλώσσας, τη μάθηση και την προσοχή και σε ακαδημαϊκές δεξιότητες, π.χ. ανάγνωση, γραφή, μαθηματικά.

Η φτώχεια συνδέεται περισσότερο με τα προβλήματα νοητικής ανάπτυξης κατά την προσχολική ηλικία και με προβλήματα συμπεριφοράς κατά την σχολική ηλικία και την εφηβεία, ενώ όσο μεγαλύτερη είναι η φτώχεια, τόσο εντονότερα είναι αυτά τα προβλήματα. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι, οι επιδράσεις της φτώχειας στα συναισθήματα του παιδιού δεν είναι τόσο μεγάλες όσο στις νοητικές ικανότητές του, καθώς και ότι ένα παιδί που ζει σε μακροχρόνια φτώχεια παρουσιάζει λιγότερα προβλήματα συμπεριφοράς απ' ό,τι ένα άλλο που βίωσε ένα χρόνο φτώχειας (τα φτωχά παιδιά που έχουν μάθει να επιβιώνουν κάτω από δύσκολες συνθήκες ίσως τώρα είναι πιο προνομιούχα από τα παιδιά με νεόπτωχους γονείς που τα είχαν όλα και ξαφνικά δεν έχουν τίποτα). Έτσι η διαρκής φτώχεια συνδέεται περισσότερο με εσωτερικευμένα συμπτώματα (εξάρτηση, άγχος, δυστυχία), ενώ η

προσωρινή με εξωτερικευμένα (υπερκινητικότητα, διαπληκτισμοί με τους συνομηλίκους, ξεροκεφαλιά) .

Υπάρχει διασύνδεση ανάμεσα στη φτώχεια και την παχυσαρκία, καθώς τα παιδιά καταναλώνουν φθηνά προμαγειρεμένα γεύματα και επεξεργασμένες τροφές (ΟΟΣΑ 2014).

Όταν ένα παιδί είναι φτωχό υποσιτίζεται, είναι περισσότερο εκτεθειμένο σε κινδύνους και ατυχήματα, δεν ντύνεται σωστά, δεν έχει τη δυνατότητα να αγοράσει τα απαραίτητα υλικά για το σχολείο, με αποτέλεσμα να αδιαφορεί ή να μην πηγαίνει καν σ' αυτό, φοιτά σε μη ποιοτικά προγράμματα, δεν συμμετέχει σε εξωσχολικές δραστηριότητες και απομονώνεται, μπορεί να καταλήξει άστεγο και αναγκασμένο να μένει σε αυτοκίνητα, πάρκα, δημόσιους χώρους, εγκαταλειμμένα κτίρια, σταθμούς τρένων ή αυτοκινήτων κ.ά. Υπάρχει διασύνδεση ανάμεσα στη φτώχεια και την βρεφική και παιδική θνησιμότητα. Υπάρχει διασύνδεση ανάμεσα στη φτώχεια και την κακή ακαδημαϊκή επίδοση των παιδιών, όπως προαναφέρθηκε, καθώς και με τη συνέχιση ή διακοπή των σπουδών τους.

Τα φτωχά παιδιά γνωρίζουν, από πολύ μικρά, ότι δεν έχουν τις ίδιες δυνατότητες με συνομηλίκους τους από ανώτερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα στην απόκτηση υλικών και κοινωνικών αγαθών. Γι' αυτό ενώ τα δεύτερα επικεντρώνονται στην εκπαίδευση, τα πρώτα ασχολούνται με την επιβίωση και την απόκτηση χρημάτων (π.χ. το αν θα φτάσουν ασφαλή σπίτι τους ή αν θα έχουν να φάνε το μεσημέρι).

Τα φτωχά παιδιά παρουσιάζουν βεβαρημένη εγκεφαλική λειτουργία ως ενήλικες και δυσκολεύονται να ελέγξουν τα συναισθήματά τους. Τα φτωχά παιδιά μπορεί να οδηγηθούν στο κοινωνικό περιθώριο. Η φτώχεια επηρεάζει τις προσωπικές προσδοκίες των παιδιών και τη μελλοντική ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Επίσης η φτώχεια επηρεάζει το παιδί άμεσα και έμμεσα. Για παράδειγμα μπορεί να οδηγήσει σε σκληρή τιμωρητική στάση των γονέων, λόγω των σχετικών με αυτή προβλημάτων που αντιμετωπίζουν (άμεση επιρροή) και τελικά σε μειωμένη επίδοση στο σχολείο και αυξημένη επιθετική και αντικοινωνική συμπεριφορά (έμμεση επιρροή). Αξίζει να σημειωθεί ότι στη χώρα μας η παραβατικότητα των ανηλίκων έχει αυξηθεί εντυπωσιακά κατά την περίοδο της κρίσης (κατά 58% μεταξύ του 2010 και 2011 για δράστες ηλικίας 9-13 ετών και κατά 53% για ανήλικους δράστες γενικά).

2.1.8 Πώς επηρεάζει η φτώχεια την εκπαίδευση και τους εκπαιδευτικούς

Η γενική, αλλά και παιδική φτώχεια επηρεάζουν, όπως είναι αναμενόμενο και την εκπαίδευση (άλλη έμμεση επιρροή) και περιορίζει τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα, τα οποία αποτελούν βασικό μηχανισμό του να ξεφύγει κάποιος απ' αυτή (Engle & Black, 2008). Πιο συγκεκριμένα, διατίθενται λιγότερα χρήματα για την προσχολική εκπαίδευση η οποία έχει

ως στόχο τη μείωση των ανισοτήτων, καθώς και για τις δαπάνες των σχολείων (σχολικά γεύματα, μεταφορά μαθητών, ενισχυτική διδασκαλία, τμήματα ένταξης, τάξεις υποδοχής για αλλοδαπά παιδιά, σχολικές βιβλιοθήκες κ.ά). Επίσης υπάρχει μείωση του αριθμού ανέγερσης νέων μονάδων, καθώς και των μισθών και των προσλήψεων των εκπαιδευτικών και άλλων ειδικών (π.χ. ψυχολόγων), γίνονται συγχωνεύσεις τμημάτων κ.ά (Παπακωνσταντίνου, 2013, UNICEF, 2014). Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με μία έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Community, 2014β), οι Έλληνες εκπαιδευτικοί, σε αντίθεση με συναδέλφους τους σε αρκετές άλλες χώρες, δέχτηκαν μεγάλες μειώσεις στους μισθούς τους.

Η **προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα (ΠΕΦ)** παρέχεται στην Ελλάδα από δημόσιους και ιδιωτικούς βρεφικούς σταθμούς, βρεφονηπιακούς σταθμούς, παιδικούς σταθμούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς ολοκληρωμένης φροντίδας. Η λειτουργία ιδιωτικών βρεφονηπιακών σταθμών ρυθμίζεται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (ΥΠ.Ε.Κ.ΥΠ.). Το ΥΠ.Ε.Κ.ΥΠ. είναι επίσης υπεύθυνο για τη λειτουργία των 26 δημόσιων βρεφονηπιακών σταθμών σε όλη την Ελλάδα, τα οποία λειτουργούν υπό την επίβλεψη του ΟΑΕΔ. Οι δημόσιοι βρεφονηπιακοί σταθμοί λειτουργούν υπό την επίβλεψη των Δήμων, ενώ η χρηματοδότηση προέρχεται από ειδικούς εθνικούς πόρους μέσω του Υπουργείου Εσωτερικών. Οι Δήμοι έχουν επίσης την αρμοδιότητα για την παραχώρηση άδειας για την ίδρυση και λειτουργία δημοτικών και ιδιωτικών βρεφονηπιακών σταθμών στα όρια ευθύνης τους.

Τα παιδιά στην Ελλάδα δεν έχουν δωρεάν και γενική πρόσβαση στους βρεφονηπιακούς σταθμούς⁶. Αντίστοιχα, αφού η ΠΕΦ δεν είναι υποχρεωτική, οι γονείς δεν υποχρεούνται βάσει νόμου να εγγράψουν τα παιδιά τους σε βρεφονηπιακούς σταθμούς.

Μέχρι πρόσφατα, οι βρεφονηπιακοί σταθμοί δεν είχαν ένα εθνικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, αλλά ακολουθούσαν οδηγίες και συστάσεις αναφορικά με τη φροντίδα και το καθημερινό πρόγραμμα των παιδιών. Ωστόσο, τον Οκτώβριο του 2021, το πρόγραμμα «ΚΥΨΕΛΗ» εισήχθη από το ΥΠ.Ε.Κ.ΥΠ. με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας των προγραμμάτων εκπαίδευσης και φροντίδας σε όλους τους βρεφικούς σταθμούς, τους παιδικούς σταθμούς και τους βρεφονηπιακούς σταθμούς. Το πρόγραμμα «ΚΥΨΕΛΗ» εστιάζει στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων και προοπτικών των παιδιών, καθώς και στην παρακολούθηση και την αξιολόγηση της προόδου τους, με στόχο την έγκαιρη αναγνώριση των αναγκών μέσω σύστασης για περαιτέρω διερεύνηση των μαθησιακών δυσκολιών, προβλημάτων ή άλλων διαταραχών. Σε αυτό το πλαίσιο, το πρόγραμμα «ΚΥΨΕΛΗ» περιλαμβάνει καθημερινό εκπαιδευτικό πρόγραμμα ανά ηλικιακή ομάδα, με συγκεκριμένους στόχους και ειδικά

εργαλεία για τη γνωστική, μαθησιακή και ψυχοκοινωνική αξιολόγηση των παιδιών. Επίσης, ο ίδιος νόμος μεριμνά για την ίδρυση του «Εθνικού Συμβουλίου Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης» που θα υποστηρίζει την εφαρμογή του προγράμματος «ΚΥΨΕΛΗ», συντονίζοντας τα συναρμόδια Υπουργεία Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και Εσωτερικών (UNICEF, 2021).

Όμως, μέχρι η φτώχεια να μειωθεί δραστικά ή να εξαλειφθεί, στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό, λόγω των δυσκολιών που προαναφέρθηκαν, το σχολείο πρέπει να προστατεύει τα παιδιά από τις επιδράσεις της, προσφέροντάς τους τροφή, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, βιβλία και ένα καθαρό περιβάλλον. Αν τα παιδιά πεινούν ή είναι άρρωστα, δεν μπορούν να συγκεντρωθούν και να μάθουν (Krashen, 2011; Roseberry- McKibbin, 2012).

Επίσης οι εκπαιδευτικοί πρέπει να καταλάβουν ότι η επιθετική ή παθητική στάση των φτωχών παιδιών είναι τα συμπτώματα των προβλημάτων τους, γι' αυτό αντί να τα κατηγορούν θα πρέπει να τα βοηθούν (Jensen, 2010). Γενικά με καλούς εκπαιδευτικούς, κατάλληλα υλικά και προγράμματα και ένα υποστηρικτικό κοινωνικό περιβάλλον μπορούν να γίνουν πολλά προς αυτή την κατεύθυνση (Jensen, 2010).

2.1.9 Πώς επηρεάζει η φτώχεια τους γονείς

Υποστήριξη, όμως, χρειάζονται και οι γονείς των φτωχών παιδιών, οι οποίοι βρίσκονται σε αδιέξοδο, καθώς αν δεν εργάζονται θεωρούνται ως κακά πρότυπα για τα παιδιά τους, ενώ αν εργάζονται πολλές ώρες για να καλύψουν τις ανάγκες τους, κατηγορούνται ότι τα παραμελούν. Επίσης δυσκολεύονται να μιλήσουν για τη φτώχεια, καθώς θεωρείται προσωπική αποτυχία, ντροπή ή συνέπεια ενός μη ευνοϊκού περιβάλλοντος στο οποίο μεγάλωσαν, παρόλο που στην εποχή μας θεωρείται όλο και περισσότερο διαδεδομένη. Η οικονομική πίεση τους εξαντλεί ψυχολογικά και συναισθηματικά (θυμός, κατάθλιψη, άγχος), καθώς προσπαθούν διαρκώς να εξασφαλίσουν φαγητό, στέγη, ασφάλεια, ρούχα κ.ά, με αρνητικά αποτελέσματα στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους (π.χ. επιβολή της πειθαρχίας) και στη σχέση τους με αυτά, γεγονός που έχει αρνητικές επιδράσεις στην ανάπτυξή τους. Αξίζει να αναφερθεί ότι αν οι γονείς καταφέρουν να διατηρήσουν τις θετικές γονεϊκές συμπεριφορές με το παιδί τους, τότε οι επιδράσεις της φτώχειας σε αυτό θα μειωθούν ή/και θα εξαλειφθούν (Barajas, Philipson & Brooks- Gunn, 2007).

Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, έχουν την ανάγκη υποστήριξης, με διάφορες παρεμβάσεις, όπως επισκέψεις ειδικών στο σπίτι που θα τους υποδείξουν δραστηριότητες που μπορούν να κάνουν από κοινού με τα παιδιά τους χωρίς να στοιχίζουν και να περνούν ποιοτικό χρόνο με αυτά, όσος και αν είναι αυτός. Άλλωστε η φτώχεια δεν φέρνει πάντα

ένταση στην οικογένεια, αλλά υπάρχουν παιδιά που βιώνουν στενότερες σχέσεις με τους γονείς και απολαμβάνουν περισσότερο χρόνο με αυτούς, λόγω αυτής (Ridge, 2009).

Τρόποι πρόληψης και παρέμβασης για τη φτώχεια γενικότερα και την παιδική ειδικότερα Σύμφωνα με την Έκθεση της ILO (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας του ΟΗΕ) του 2014- 15 για την παγκόσμια κοινωνική προστασία, οι πολιτικές σχετικά με αυτή στην υγεία, στην παιδεία, στη μείωση της φτώχειας και των κοινωνικών ανισοτήτων και στην υποστήριξη της ανάπτυξης, διαρκώς υποχωρούν, ως απόρροια της οικονομικής κρίσης, δηλαδή την περίοδο που είναι περισσότερο αναγκαίες (International Labour Organization, 2014). Πιο πρόσφατα δεδομένα που αφορούν στις επιπτώσεις της πανδημίας καταγράφουν αύξηση της απασχόλησης στους ελεύθερους επαγγελματίες μέσω της gig οικονομίας⁵ και αύξηση της ζήτησης για εξ αποστάσεως απασχόληση (remote work). Η πανδημία έχει επίσης επεκτείνει το ήδη βαρύ το φορτίο των οικιακών ευθυνών που βαρύνουν τις γυναίκες, εντείνοντας τη χρονική τους φτώχεια, ενώ διευκολύνει την απασχόληση όσων είναι εξοικωμένοι με τις νέες τεχνολογίες⁶.

Ειδικότερα στη χώρα μας, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, καταγράφονται χαμηλές δαπάνες για κοινωνική προστασία και αδυναμία καταπολέμησης της φτώχειας, λόγω του κατακερματισμού των παροχών και της μη στόχευσης στις Έρευνα στην Εκπαίδευση ευπαθείς ομάδες (π.χ. μη αποτελεσματική αντιμετώπιση των αστέγων, μη ενίσχυση των οικογενειών που το έχουν ανάγκη, επιδόματα ανεργίας σε μικρό ποσοστό ανέργων κ.ά.)

Οι περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες χρησιμοποιούν προγράμματα που υποστηρίζουν την ανάπτυξη και τη μάθηση των παιδιών από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα (π.χ. προγράμματα που στοχεύουν στη γλωσσική ανάπτυξη ή στην ομαλή μετάβαση μεταξύ προσχολικού κέντρου και σχολείου, διδασκαλία σε μικρότερες ομάδες παιδιών με επιπλέον ή ειδικό προσωπικό, όπως φυσιοθεραπευτές, λογοθεραπευτές κ.ά).

Τα προγράμματα αυτά απευθύνονται σε όλα τα παιδιά που τα χρειάζονται ή σε ορισμένες «ζώνες εκπαιδευτικής προτεραιότητας» που τα έχουν περισσότερο ανάγκη, όπως συμβαίνει στη χώρα μας (European Commission, 2014). Στην Ελλάδα, παρατηρείται μία διαχρονική μείωση του αριθμού των παιδιών από το 1/3 του πληθυσμού της το 1971, στο 17.5% στην απογραφή του 2011, όπως προαναφέρθηκε, με αποτέλεσμα να αποτελούν μειοψηφία και να αγνοούνται στην υλοποίηση πολιτικών που επηρεάζουν τη ζωή τους, όπως σε αυτές που στοχεύουν στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Άλλωστε η

⁵ ILO World Employment and Social Outlook TRENDS 2022

6

μείωση των γεννήσεων σχετίζεται με τη φτώχεια (UNICEF, 2102, 2013, 2014). Γι' αυτό, ενώ προβλέπονται κάποιες δράσεις για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση της φτώχειας, το επόμενο χρονικό διάστημα (2014-2020), (Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, 2014), αυτές δεν περιλαμβάνουν τα παιδιά.

Όμως υπάρχουν και μέτρα και προτάσεις που στοχεύουν στα παιδιά, όπως η προστασία τους από την επιβλαβή παιδική εργασία (που αναγκαστικά έχει μειωθεί τελευταία, λόγω της κρίσης και της μη ύπαρξης θέσεων εργασίας και το 2013, κυμαινόταν σε ποσοστό 1.4%), καθώς και προτάσεις για το δημογραφικό ζήτημα, για τα δικαιώματά τους, την ασφάλειά τους, την εκπαίδευσή τους, τις κοινωνικές παροχές που τα αφορούν, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους και την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας (UNICEF, 2012, 2013, 2014).

Οι παράγοντες που βοηθούν κάποιον να ξεφύγει από τη φτώχεια, μπορεί να διαφέρουν απ' αυτούς που τον οδηγούν σε αυτή. Για παράδειγμα, ένας παράγοντας που ενδέχεται να οδηγήσει κάποιον στη φτώχεια είναι ένα σοβαρό πρόβλημα υγείας και το κόστος που ενέχει, η απώλεια μιας θέσης εργασίας ή ένα διαζύγιο. Γενικά γνωρίζουμε λίγα για το πώς μπορεί να ξεφύγει κάποιος απ' αυτό το φαινόμενο, καθώς ούτε η εκπαίδευση ούτε η οικονομική βοήθεια από μόνες τους δεν είναι αρκετές. Διευκολύνει, όμως, τις στοχευμένες πολιτικές, το γεγονός ότι γνωρίζουμε τις ομάδες που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια, όπως οι μονογονεϊκές ή οι τρίτεκνες/πολύτεκνες οικογένειες. Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα για άτομα που ζούσαν σε νοικοκυριά με εξαρτώμενα παιδιά ήταν κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερος το 2020 σε σύγκριση με αυτόν για άτομα που ζούσαν σε νοικοκυριά χωρίς εξαρτώμενα παιδιά. Επομένως, τα άτομα που ζούσαν σε ορισμένα νοικοκυριά με εξαρτώμενα παιδιά διέτρεχαν επίσης σχετικά υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. (UNICEF, 2021).

Για την καταπολέμηση της φτώχειας γενικότερα και της παιδικής ειδικότερα, είναι απαραίτητη η συμφωνία για τον ορισμό της και τον τρόπο καταπολέμησής της, η ύπαρξη έγκυρων μέτρων σύγκρισης μεταξύ των πλούσιων και φτωχών χωρών, η πραγματοποίηση ποιοτικών αναλύσεων, εκτός από ποσοτικές μετρήσεις, στις οποίες θα καταγράφονται διάφορα στοιχεία από τη ζωή του παιδιού, η ανακάλυψη των μη ορατών χαρακτηριστικών της κ.ά.

Είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη, όπως ήδη αναφέρθηκε, ότι ενώ το εισόδημα της οικογένειας παίζει ρόλο στη φτώχεια, υπάρχουν και διάφοροι άλλοι παράγοντες που συμβάλλουν σε αυτή, επομένως το να δοθεί οικονομική βοήθεια στην οικογένεια ώστε να

αυξηθεί το εισόδημά της, δεν σημαίνει ότι θα είναι επωφελές αν δεν ληφθούν παράλληλα και άλλα μέτρα (π.χ. να εκπαιδευτούν οι γονείς, όπως ήδη αναφέρθηκε) (

Γι' αυτό η πρόληψη και η αντιμετώπισή της απαιτεί δράση σε πολλούς διαφορετικούς τομείς και κυρίως παρεμβάσεις που ξεκινούν από τα πρώτα χρόνια της ζωής ενός παιδιού. Παιδιά που έχουν ελλιπή τροφή, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και εκπαίδευση σήμερα, θα έχουν τα ίδια και ως ενήλικες. Γι' αυτό είναι σημαντικό να αναπτυχθούν στρατηγικές ενάντια στο συγκεκριμένο φαινόμενο, που θα χτυπούν το πρόβλημα στις ρίζες του και θα εξαλείφουν τις επιδράσεις του. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι τα παιδιά βιώνουν τη φτώχεια διαφορετικά από τους ενήλικους και είναι πιο επιρρεπή στις επιδράσεις της. Η πρώιμη παιδική ηλικία, ιδιαίτερα η προσχολική, όπως προαναφέρθηκε, είναι βασική για την ολόπλευρη ανάπτυξη του ατόμου, καθώς γύρω στα 10 έτη έχουν καθοριστεί οι μαθησιακές του δυνατότητες, ενώ στην ηλικία των 15 χρονών, η σωματική και ψυχική του υγεία έχουν επηρεαστεί σημαντικά από τις μέχρι τότε εμπειρίες του. Γι' αυτό καθίσταται επιτακτική ανάγκη, η μείωση της φτώχειας να ξεκινάει όσο το δυνατόν νωρίτερα.

Δυστυχώς, όμως, η χάραξη πολιτικής επικεντρώνεται κυρίως μετά την προσχολική ηλικία, όταν πλέον είναι αργά να βελτιωθεί η ανάπτυξη του εγκεφάλου. Παρά το γεγονός ότι έχουν τονιστεί τα οφέλη της προσχολικής εκπαίδευσης προς αυτή την κατεύθυνση, τα εκπαιδευτικά συστήματα στοχεύουν κατά τεκμήριο στη μείωση των ανισοτήτων σε παιδιά που ήδη φοιτούν στο σχολείο

Τα περισσότερα παιδιά που αρχίζουν το σχολείο με ελλείψεις, δεν θα καταφέρουν ποτέ να φτάσουν τους συμμαθητές τους κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Επίσης έχουν αυξημένες πιθανότητες να μην φοιτήσουν ποτέ στο σχολείο ή να μην αποφοιτήσουν από αυτό (Engle & Black, 2008). Επιπλέον η αρνητική επίδραση του οικογενειακού εισοδήματος στις επιδόσεις παιδιών προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας είναι πολύ μεγάλη, ενώ κάτι τέτοιο δεν φαίνεται να συμβαίνει όταν οι μετρήσεις αφορούν αποκλειστικά την εφηβεία. Γι' αυτό οι παρεμβάσεις σε οικογένειες με μεγαλύτερα παιδιά, μπορεί να είναι επιθυμητές, αλλά δεν φαίνεται να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές στην καλύτερευση των επιδόσεών τους και στην αλλαγή των συμπεριφορών τους (Duncan et al., 1998; Duncan & Brooks-Gunn, 2000).

Οι πρωτοβουλίες και στρατηγικές για τη μείωση της φτώχειας κυμαίνονται από οικονομική στήριξη σε συγκεκριμένες οικογένειες και παιδιά για σίτιση, υγειονομική περίθαλψη, θέρμανση κ.λπ., βοήθεια στις οικογένειες ώστε να παραμείνουν στο σπίτι τους και να βρουν εργασία τα μέλη τους, προγράμματα πρόληψης που προσφέρουν ποιοτικές υπηρεσίες στα παιδιά και τις οικογένειές τους και ενημέρωση για την πρόληψη των γεννήσεων εκτός γάμου

(Hilferty, Redmond & Katz, 2010), μέχρι επενδύσεις σε κοινωνικές υπηρεσίες που ωφελούν όλη την κοινότητα, όπως σίτιση, πρόσβαση σε καθαρό νερό, εμβολιασμοί, εκπαιδευτικές ευκαιρίες (π.χ. προσχολική αγωγή), ενισχυτικά προγράμματα, εξειδικευμένα μαθησιακά προγράμματα για παιδιά με ειδικές ανάγκες κ.ά.

Ένας συνδυασμός των παραπάνω παρεμβάσεων, μάλιστα, στο σχολείο και στο σπίτι που ξεκινά κατά την προσχολική περίοδο και συνεχίζεται με εντατικό ρυθμό, ως πρόληψη αντίθεραπεία, αποτελεί τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο μείωσης της φτώχειας. Φυσικά απαιτείται συνδυασμός πολλαπλών παραγόντων και υψηλό κόστος, αλλά αξίζει τον κόπο (Ratcliffe. & McKernan, 2010).

3 Πολύτεκνες και τρίτεκνες οικογένειες του Δήμου Πειραιά

3.1 Ανάγκες κοινωνικής ενσωμάτωσης και ποιοτικής διαβίωσης των πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών του Δήμου Πειραιά

Οι ανάγκες κοινωνικής ενσωμάτωσης και ποιοτικής διαβίωσης των πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών του Δήμου Πειραιά συναρτώνται με το επίπεδο φτώχειας ή/και υλικής στέρησης, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων και της δυνατότητας προσβασιμότητας του συνόλου των μελών της οικογένειας σε αντίστοιχες σε κοινωνικές και λοιπές υπηρεσίες.

Η φτώχεια έχει πολλαπλασιαστεί, τα τελευταία χρόνια, λόγω της αύξησης των διαζυγίων, των ανύπαντρων μητέρων, της ανεργίας και φυσικά της οικονομικής κρίσης. Οι επιπτώσεις της φτώχειας δεν περιορίζονται μόνον στα άτομα που αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες, αλλά και στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό και στα μεσαία κοινωνικά στρώματα, λόγω της έλλειψης εργασίας ή της ανεπαρκώς ή καθόλου πληρωμένης εργασίας, των υψηλών φόρων κ.ο.κ.. Περισσότερο πλήττονται οι ανύπαντρες γυναίκες, τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι, τα άτομα με χαμηλό επίπεδο μόρφωσης και οι εργαζόμενοι χαμηλής ειδίκευσης ή με μειωμένες ώρες εργασίας, οι άνεργοι, οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι πολυμελείς οικογένειες με εξαρτώμενα παιδιά, τα άτομα με ειδικές ανάγκες και οι μετανάστες (American Psychological Association, 2013, Μπαλούρδος, 2013, ΔΟΛ, 2014α).

Επιχειρώντας ένα σύντομο προσδιορισμό της φτώχειας, εννοούμε την ανθρώπινη κατάσταση εμμένουσας και χρόνιας στέρησης σε πόρους, ικανότητες, επιλογές, ασφάλεια, ελεύθερη βούληση (FRA, 2018). Στοιχεία απαραίτητα για επαρκές επίπεδο διαβίωσης, αλλά και πλήρους απόδοσης των κοινωνικών δικαιωμάτων. Ομοίως, για την παιδική φτώχεια, η προσέγγιση πως αφορά τα παιδιά που ζουν σε φτωχά νοικοκυριά δείχνει πολύ περιορισμένη. Γιατί πέρα από το διαθέσιμο εισόδημα, υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που διαμορφώνουν συνθήκες παιδικής ευημερίας ή παιδική φτώχεια. Η ύπαρξη και των δύο γονέων, οι συνθήκες διαβίωσης, η έλλειψη συγκεκριμένων αγαθών, η πρόσβαση στην εκπαίδευση και σε κοινωνικές δραστηριότητες αποτελούν εξίσου σημαντικούς παράγοντες ευημερίας (Μητράκος, 2008).

Αντίστοιχα και οι μορφές της φτώχειας που θα βιώσει ένα παιδί έχουν διαφορετικό χαρακτήρα και συνέπειες σε σχέση με έναν ενήλικα. Αυτό οφείλεται στην επίδραση που διαμορφώνουν οι συνθήκες στέρησης, στην ψυχική, πνευματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και τα θέτουν σε μια τροχιά χαμηλών εκπαιδευτικών επιδόσεων και αντίστοιχων επαγγελματικών και κοινωνικών επιτευγμάτων αργότερα (FRA, 2018). Μια αλληλένδετη διαδικασία δηλαδή, όπου η στέρηση υλικών αγαθών οδηγεί σε υποσιτισμό, ο οποίος

επηρεάζει την ανάπτυξη, την υγεία και την εκπαίδευσή τους. Η μειονεξία θα επεκταθεί και στις μετέπειτα περιόδους της ενηλικίωσης, προοιωνίζοντας ένα αβέβαιο μέλλον και στις οικογένειες που θα δημιουργήσουν αργότερα, ενεργοποιώντας ένα διαγενεακό κύκλο φτώχειας. Ο αντίκτυπος όμως αποκτά και κοινωνική χροιά, καθώς σε βάθος χρόνου δημιουργείται ένα ανθρώπινο κεφάλαιο με περιορισμένες δυνατότητες, το οποίο είναι πολύ πιθανό στο μέλλον να βρεθεί αντιμέτωπο με το φάσμα της ανεργίας και να εξαρτάται από την γενναιοδωρία του κράτους και τα προγράμματα κοινωνικής αρωγής (Andersen, 2006).

Οι κυριότεροι παράγοντες που ευθύνονται για την παιδική φτώχεια σχετίζονται με την σύνθεση του νοικοκυριού και τα επαγγελματικά και εκπαιδευτικά επιτεύγματα των γονέων (Μητράκος, 2008). Θέτοντας τον παράγοντα σύνθεσης του νοικοκυριού, το 2016 στην Ευρώπη το 48% των μονογονεϊκών οικογενειών ήταν αντιμέτωπο με τον κίνδυνο φτώχειας και αντίστοιχα, το 31,1% των οικογενειών με 3 παιδιά και άνω, αντιμετώπιζαν τον ίδιο κίνδυνο. Εξετάζοντας το εκπαιδευτικό παρελθόν, το 63,7% των παιδιών που οι γονείς τους είχαν ολοκληρώσει κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντιμετώπιζαν τον κίνδυνο φτώχειας, ενώ για τα παιδιά που οι γονείς τους είχαν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση ο κίνδυνος έπεφτε στο 10,3%. Ένας ακόμα επιβαρυντικός παράγοντας είναι το μεταναστευτικό παρελθόν των γονιών, το οποίο σχεδόν διπλασιάζει τον κίνδυνο παιδική φτώχεια, από το 18,4% για τους γηγενείς στο 31,4% για τα παιδιά μεταναστών. Όλες αυτές οι κατηγορίες οικογενειών, παρουσιάζουν δυσκολίες πρόσβασης σε καλά αμειβόμενη εργασία (FRA, 2018).

Παρατηρείται από τα παραπάνω πως κοινός παρονομαστής και στις τρεις κατηγορίες είναι το χαμηλό εκπαιδευτικό προφίλ των γονιών, καθότι τόσο η μετανάστευση, όσο και οι πολυμελείς οικογένειες συνδέονται σε μεγάλο ποσοστό με αυτό (Andersen, 2006). Η προέλευση συνεπώς του κάθε ανθρώπου τροφοδοτεί την μετέπειτα εξέλιξη του. Η συγκυρία να γεννηθεί κάποιος σε μια δύσκολη οικονομική εποχή, σε μια υποβαθμισμένη περιοχή, ή να προέρχεται από γονείς με χαμηλό οικονομικό και εκπαιδευτικό προφίλ, συνεπάγεται λιγότερες και υποδεέστερες πιθανότητες ευημερίας (Kvist, 2013). Και είναι τέτοια η φύση της αγοράς σήμερα, που επιβραβεύει ή τιμωρεί το πλεόνασμα ή την έλλειψη δυνατοτήτων που έχει ο κάθε άνθρωπος, επιδεινώνοντας καταστάσεις αποκλεισμού και ανισοτήτων (Andersen, 2006). Συνεπώς, η βελτίωση του γνωστικού επιπέδου των ανθρώπων είναι καθοριστικός παράγοντας στη μείωση της παιδική φτώχεια.

Εξίσου σημαντικός παράγοντας όμως, είναι και η βελτίωση των καθημερινών συνθηκών διαβίωσης. Σήμερα, 1 στα 4 παιδιά ζουν σε περιβάλλον που δεν τους εξασφαλίζει καλής ποιότητας διατροφή και υγεία. Επίσης, οι μόνοι γονείς αντιπροσωπεύουν το 25% των

οικογενειών και οι μισές από αυτές αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας. Οι υποβαθμισμένες συνθήκες διαβίωσης ευθύνονται για την εμφάνιση φαινομένων πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης και μειωμένων σχολικών επιδόσεων, διαμορφώνοντας περιορισμένες πιθανότητες ευημερίας στο μέλλον (Tunyoji, 2019; Eurochild, 2015; Razavi, 2019). Είναι εξαιρετικά κρίσιμο συνεπώς πριν από οποιαδήποτε πολιτική ενίσχυσης των ικανοτήτων των παιδιών να βελτιωθεί το περιβάλλον νοικοκυριών χωρίς εργασία ή με χαμηλής έντασης, όπως και τις συνέπειες που προκαλεί η απουσία ενός γονέα.

3.2 Επιπτώσεις της πανδημίας στον οικογενειακό και κοινωνικό βίο των πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών

Και στην περίπτωση των πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών, η επίπτωση της πανδημίας έχει επηρεάσει σημαντικά τον οικογενειακό και κοινωνικό βίο. Στη σκιά των ιατρικών επιπτώσεων ξεπροβάλλουν ήδη και αναμένεται να αυξηθούν με το πέρασμα του χρόνου, πλήθος άλλων συνεπειών, οικονομικών και ψυχολογικών.

Μια από τις ομάδες που καλούνται να επωμιστούν το δυσβάσταχτο βάρος των συνεπειών αυτών είναι οι οικογένειες που βρίσκονται στο όριο της φτώχειας ή ζουν ήδη κάτω από αυτό, μέσα από την εμπειρία της στην υποστήριξη παιδιών και οικογενειών με σημαντικά οικονομικά προβλήματα. Το εντυπωσιακό είναι πως το 82% εξ αυτών ζει σε χώρες μεσαίου εισοδήματος και σε αστικές περιοχές, όπου χάνονται και οι περισσότερες θέσεις εργασίας.

Στην Ελλάδα, όπου η δεκαετής οικονομική ύφεση είχε ήδη φέρει τον πληθυσμό σε δυσμενή θέση, υπολογίζεται ότι 500.000 παιδιά ζουν στο όριο της φτώχειας. Με πάνω από το 50% των φτωχών νοικοκυριών να εκφράζει δυσκολία στην έγκαιρη πληρωμή πάγιων λογαριασμών και το 1/3 να στερείται διατροφή υψηλής θρεπτικής αξίας και να αδυνατεί να ζεστάνει επαρκώς το σπίτι του το χειμώνα, η πανδημία αποδεικνύεται μια ασφυκτική συνθήκη για τα παιδιά, τόσο σε επίπεδο καθημερινής διαβίωσης, όσο και ψυχολογικά, αφού τα Ηνωμένα Έθνη προειδοποιούν για τις επιπτώσεις του εγκλεισμού και στην ψυχική υγεία των νέων, μεταξύ των οποίων αυξημένο άγχος και κατάθλιψη.

Μόνο το Νοέμβριο του 2020, σύμφωνα με το σύστημα ΕΡΓΑΝΗ, στην Ελλάδα χάθηκαν 29.933 θέσεις εργασίας. Οι άνθρωποι που ασχολούνται κυρίως με χειρωνακτικές εργασίες, καθιστά αδύνατη την τηλεργασία και τους εκθέτει σε μεγαλύτερο κίνδυνο. Ακόμη όμως κι αν είχαν αυτή την επιλογή, η πρόσβαση στο ίντερνετ και η κατοχή του απαραίτητου εξοπλισμού, αποτελεί την εξαίρεση, όχι τον κανόνα, αφού το 15% των φτωχών νοικοκυριών δεν έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο, κάτι που υψώνει απροσπέλαστο τείχος και στην τηλεκαπαίδευση των παιδιών.

Όπως προκύπτουν από νεότερα στοιχεία του ΕΙΕΑΔ (2021) η εγγεγραμμένη ανεργία για τον Ιανουάριο του 2021 αναδεικνύει την υψηλή συγκέντρωση των ανέργων στις παραγωγικές ηλικιακές ομάδες 30-59 ετών, αποτελώντας το 70% του συνόλου των ανέργων. Οι νέοι έως 29 ετών συνιστούν το 20% του συνόλου, και οι άνω των 60 ετών το 10%. Σε σχέση με την έμφυλη διάσταση, προκύπτει ότι το 63% των ανέργων της χώρας είναι γυναίκες. Όσον αφορά στο εκπαιδευτικό επίπεδο οι περισσότεροι άνεργοι προέρχονται από τη δευτεροβάθμια (38%) και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (29%). Επιπλέον, η διάρκεια ανεργίας, για τον υπό εξέταση μήνα, διαμορφώνεται κατά βάση από βραχυχρόνια ανεργία (0-11 μήνες) καθώς αφορά το 49% των ανέργων, ενώ η μακροχρόνια ανεργία (12 έως 60 μήνες) αφορά το 36% των ανέργων. Το 79% των εγγεγραμμένων ανέργων κάτω των 40 ετών δεν έχουν παιδιά, γεγονός που συνδέεται άμεσα με την υπογεννητικότητα στην Ελλάδα.

3.3 Διαχρονική εξέλιξη και υφιστάμενη κατάσταση ακραίας φτώχειας στις πολύτεκνες και τρίτεκνες οικογένειες του Δήμου Πειραιά. Χωρική ανάλυση σε επίπεδο Δημοτικού Διαμερίσματος, Περιοχής και Ταχυδρομικού Κώδικα.

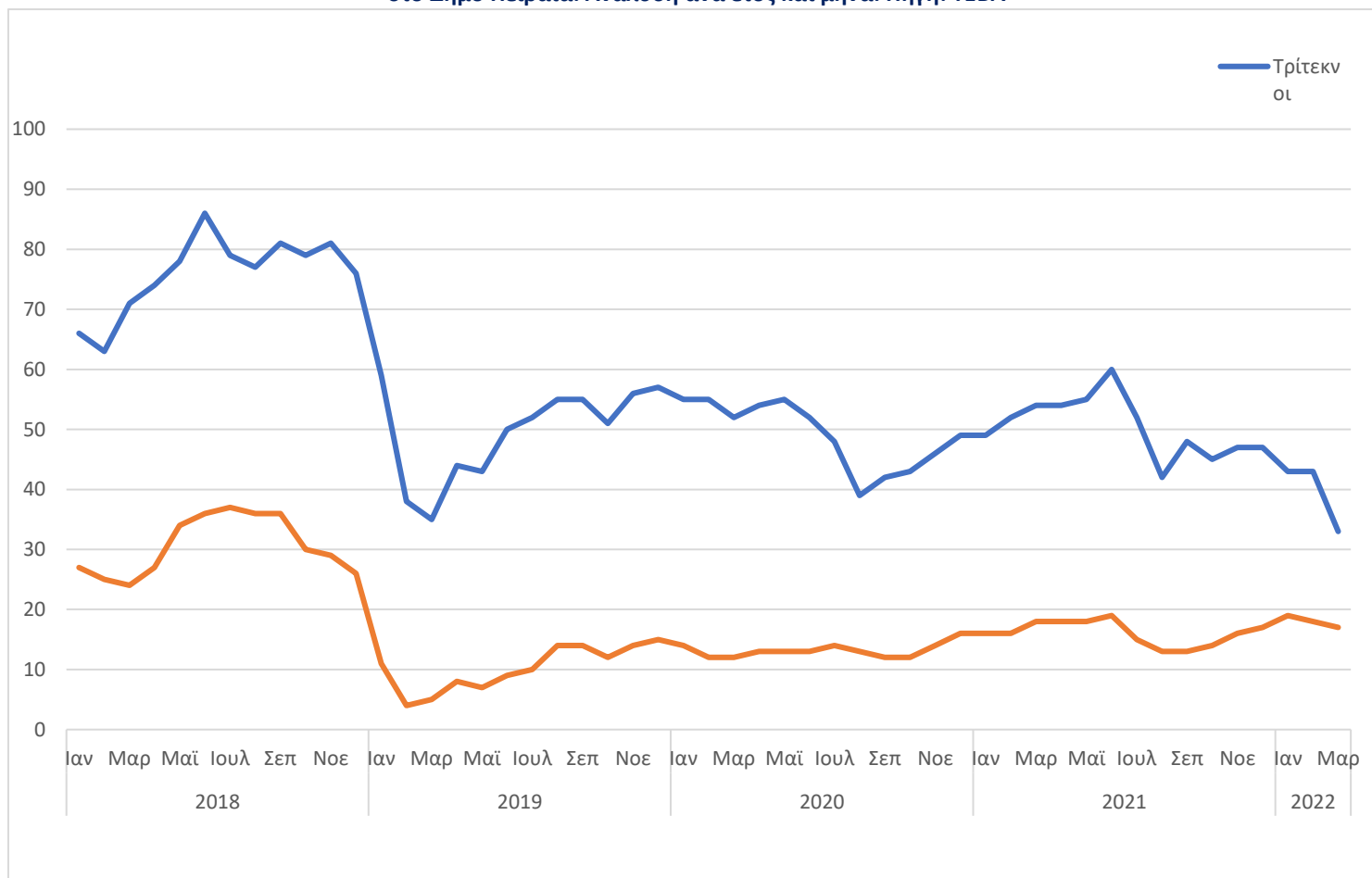
Πίνακας 7: Πλήθος Τρίτεκνων και πολύτεκνων οικογενειών, δικαιούχων ΤΕΒΑ, στο Δήμο Πειραιά.

Ανάλυση ανά έτος και μήνα. Πηγή: ΤΕΒΑ

Έτος / Μήνας	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι	Γενικό Άθροισμα
2018	911	367	1278
Ιαν	66	27	93
Φεβ	63	25	88
Μαρ	71	24	95
Απρ	74	27	101
Μαϊ	78	34	112
Ιουν	86	36	122
Ιουλ	79	37	116
Αυγ	77	36	113
Σεπ	81	36	117
Οκτ	79	30	109
Νοε	81	29	110
Δεκ	76	26	102
2019	595	123	718
Ιαν	59	11	70
Φεβ	38	4	42
Μαρ	35	5	40
Απρ	44	8	52
Μαϊ	43	7	50
Ιουν	50	9	59
Ιουλ	52	10	62
Αυγ	55	14	69
Σεπ	55	14	69
Οκτ	51	12	63
Νοε	56	14	70
Δεκ	57	15	72
2020	590	158	748
Ιαν	55	14	69
Φεβ	55	12	67
Μαρ	52	12	64
Απρ	54	13	67
Μαϊ	55	13	68
Ιουν	52	13	65
Ιουλ	48	14	62
Αυγ	39	13	52
Σεπ	42	12	54
Οκτ	43	12	55
Νοε	46	14	60
Δεκ	49	16	65
2021	605	193	798
Ιαν	49	16	65
Φεβ	52	16	68

Έτος / Μήνας	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι	Γενικό Άθροισμα
Μαρ	54	18	72
Απρ	54	18	72
Μαϊ	55	18	73
Ιουν	60	19	79
Ιουλ	52	15	67
Αυγ	42	13	55
Σεπ	48	13	61
Οκτ	45	14	59
Νοε	47	16	63
Δεκ	47	17	64
2022	119	54	173
Ιαν	43	19	62
Φεβ	43	18	61
Μαρ	33	17	50

Διάγραμμα 1: Διακύμανση πλήθους τρίτεκνων και πολύτεκνων οικογενειών, δικαιούχων ΤΕΒΑ, στο Δήμο Πειραιά. Ανάλυση ανά έτος και μήνα. Πηγή: ΤΕΒΑ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΤΕΒΑ για την περίοδο 2018 έως τον Μάρτιο 2022, η μεγαλύτερη συγκέντρωση πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών που υπόκεινται σε συνθήκες ακραίας φτώχειας (δικαιούχοι ΤΕΒΑ) καταγράφεται διαχρονικά στα Δημοτικά Διαμερίσματα Ε και Δ.

Πίνακας 8: Ποσοστιαία κατανομή τρίτεκνων, πολύτεκνων και συνόλου εξεταζόμενης κατηγορίας ανά έτος και Δημοτικό Διαμέρισμα Δήμου Πειραιά.

ΔΔ	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι	Γενικό Σύνολο
2018			
Ε'	32,38%	33,24%	32,63%
Δ'	23,71%	36,24%	27,31%
Α'	23,16%	11,72%	19,87%
Β'	18,66%	18,80%	18,70%
Γ'	2,09%	0,00%	1,49%
2019			
Δ'	34,62%	21,14%	32,31%
Ε'	25,38%	39,84%	27,86%
Α'	18,82%	23,58%	19,64%
Β'	20,17%	15,45%	19,36%
Γ'	1,01%	0,00%	0,84%
2020			
Δ'	35,25%	24,05%	32,89%
Ε'	22,88%	32,91%	25,00%
Α'	20,68%	24,68%	21,52%
Β'	19,49%	18,35%	19,25%
Γ'	1,69%	0,00%	1,34%
2021			
Δ'	34,38%	33,16%	34,09%
Ε'	28,76%	24,35%	27,69%
Β'	20,99%	20,21%	20,80%
Α'	15,87%	22,28%	17,42%
2022			
Δ'	27,73%	40,74%	31,79%
Ε'	37,82%	12,96%	30,06%
Β'	21,01%	20,37%	20,81%
Α'	13,45%	20,37%	15,61%
Γ'	0,00%	5,56%	1,73%

Πίνακας 9 Ποσοστιαία κατανομή τρίτεκνων και, πολύτεκνων εξεταζόμενης κατηγορίας ανά έτος και Δημοτικό Διαμέρισμα Δήμου Πειραιά.

Τρίτεκνοι					
Δ.Δ.	2018	2019	2020	2021	2022
Δ'	23,71%	34,62%	35,25%	34,38%	27,73%
Ε'	32,38%	25,38%	22,88%	28,76%	37,82%
Α'	23,16%	18,82%	20,68%	15,87%	13,45%
Β'	18,66%	20,17%	19,49%	20,99%	21,01%
Γ'	2,09%	1,01%	1,69%	0,00%	0,00%
Πολύτεκνοι					
Δ.Δ.	2018	2019	2020	2021	2022
Δ'	36,24%	21,14%	24,05%	33,16%	40,74%

Ε'	33,24%	39,84%	32,91%	24,35%	12,96%
Β'	18,80%	15,45%	18,35%	20,21%	20,37%
Α'	11,72%	23,58%	24,68%	22,28%	20,37%
Γ'	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	5,56%

Διαχρονικά, η μεγαλύτερη συγκέντρωση πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών που υπόκεινται σε συνθήκες ακραίας φτώχειας (δικαιούχοι ΤΕΒΑ) καταγράφεται στους εξής Τ.Κ.: 185 41, 185 46, 185 45, 185 42, 185 39 με συνεχείς εσωτερικές διακυμάνσεις και μεταβολές (όπως είναι εμφανές στους πίνακες που ακολουθούν).

Πίνακας 10: Ποσοστιαία κατανομή τρίτεκνων, πολύτεκνων και συνόλου εξεταζόμενης κατηγορίας ανά έτος και Ταχυδρομικό κώδικα Δήμου Πειραιά.

Τ.Κ. / Έτος	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι	Γενικό Άθροισμα
2018			
185 46	11,20%	23,98%	14,87%
185 41	13,61%	16,35%	14,40%
185 45	12,84%	7,36%	11,27%
185 39	11,96%	3,00%	9,39%
185 37	7,14%	8,72%	7,59%
185 44	8,34%	1,91%	6,49%
185 36	5,49%	5,45%	5,48%
185 38	5,71%	3,27%	5,01%
185 42	4,61%	5,45%	4,85%
185 34	5,27%	3,00%	4,62%
185 33	3,84%	3,27%	3,68%
185 43	3,18%	3,54%	3,29%
185 31	0,22%	9,54%	2,90%
185 32	1,98%	3,81%	2,50%
185 40	2,09%	1,36%	1,88%
185 47	2,09%	0,00%	1,49%
185 35	0,44%	0,00%	0,31%
2019			
185 41	20,34%	8,13%	18,25%
185 46	9,41%	22,76%	11,70%
185 45	9,08%	15,45%	10,17%
185 37	9,58%	10,57%	9,75%
185 36	8,24%	9,76%	8,50%
185 42	7,90%	0,00%	6,55%
185 44	6,89%	1,63%	5,99%
185 38	6,22%	4,88%	5,99%
185 39	4,37%	8,94%	5,15%
185 33	3,70%	4,88%	3,90%
185 43	3,19%	6,50%	3,76%
185 34	3,53%	0,00%	2,92%
185 40	3,19%	0,81%	2,79%
185 32	3,19%	0,00%	2,65%
185 31	0,00%	5,69%	0,97%
185 47	1,01%	0,00%	0,84%
185 35	0,17%	0,00%	0,14%

Τ.Κ. / Έτος	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι	Γενικό Άθροισμα
2020			
185 41	13,05%	15,19%	13,50%
185 42	13,73%	0,00%	10,83%
185 46	10,17%	12,03%	10,56%
185 36	8,98%	4,43%	8,02%
185 45	6,61%	13,29%	8,02%
185 37	7,97%	6,96%	7,75%
185 38	7,97%	3,80%	7,09%
185 44	6,10%	7,59%	6,42%
185 39	3,73%	16,46%	6,42%
185 33	3,90%	11,39%	5,48%
185 43	6,44%	0,00%	5,08%
185 32	4,75%	0,00%	3,74%
185 40	2,03%	5,70%	2,81%
185 34	2,88%	0,00%	2,27%
185 47	1,69%	0,00%	1,34%
185 31	0,00%	3,16%	0,67%
2021			
185 41	11,74%	16,06%	12,78%
185 46	12,89%	10,88%	12,41%
185 42	10,41%	5,18%	9,15%
185 45	8,60%	6,22%	8,02%
185 39	4,79%	16,06%	7,52%
185 44	7,27%	7,25%	7,27%
185 43	8,10%	3,11%	6,89%
185 33	4,96%	10,36%	6,27%
185 37	6,28%	6,22%	6,27%
185 38	6,78%	0,00%	5,14%
185 36	4,30%	6,22%	4,76%
185 32	4,96%	1,55%	4,14%
185 34	4,79%	0,00%	3,63%
185 40	1,65%	8,81%	3,38%
185 31	2,48%	0,00%	1,88%
185 35	0,00%	2,07%	0,50%
2022			
185 41	11,76%	22,22%	15,03%
185 46	18,49%	7,41%	15,03%
185 45	11,76%	5,56%	9,83%
185 42	6,72%	11,11%	8,09%
185 38	9,24%	5,56%	8,09%
185 32	7,56%	5,56%	6,94%
185 33	4,20%	7,41%	5,20%
185 44	7,56%	0,00%	5,20%
185 37	4,20%	3,70%	4,05%
185 43	5,04%	1,85%	4,05%
185 39	1,68%	9,26%	4,05%
185 36	2,52%	5,56%	3,47%
185 34	5,04%	0,00%	3,47%
185 40	1,68%	5,56%	2,89%

Τ.Κ. / Έτος	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι	Γενικό Άθροισμα
185 47	0,00%	5,56%	1,73%
185 31	2,52%	0,00%	1,73%
185 35	0,00%	3,70%	1,16%

Πίνακας 11 Ποσοστιαία κατανομή τρίτεκνων και, πολύτεκνων εξεταζόμενης κατηγορίας ανά έτος και Ταχυδρομικό Κώδικα Δήμου Πειραιά.

Τ.Κ.	Τρίτεκνοι				
	2018	2019	2020	2021	2022
185 41	13,61%	20,34%	13,05%	11,74%	11,76%
185 46	11,20%	9,41%	10,17%	12,89%	18,49%
185 45	12,84%	9,08%	6,61%	8,60%	11,76%
185 42	4,61%	7,90%	13,73%	10,41%	6,72%
185 37	7,14%	9,58%	7,97%	6,28%	4,20%
185 44	8,34%	6,89%	6,10%	7,27%	7,56%
185 38	5,71%	6,22%	7,97%	6,78%	9,24%
185 39	11,96%	4,37%	3,73%	4,79%	1,68%
185 36	5,49%	8,24%	8,98%	4,30%	2,52%
185 43	3,18%	3,19%	6,44%	8,10%	5,04%
185 34	5,27%	3,53%	2,88%	4,79%	5,04%
185 33	3,84%	3,70%	3,90%	4,96%	4,20%
185 32	1,98%	3,19%	4,75%	4,96%	7,56%
185 40	2,09%	3,19%	2,03%	1,65%	1,68%
185 47	2,09%	1,01%	1,69%	0,00%	0,00%
185 31	0,22%	0,00%	0,00%	2,48%	2,52%
185 35	0,44%	0,17%	0,00%	0,00%	0,00%
Τ.Κ.	Πολύτεκνοι				
	2018	2019	2020	2021	2022
185 46	23,98%	22,76%	12,03%	10,88%	7,41%
185 41	16,35%	8,13%	15,19%	16,06%	22,22%
185 39	3,00%	8,94%	16,46%	16,06%	9,26%
185 45	7,36%	15,45%	13,29%	6,22%	5,56%
185 37	8,72%	10,57%	6,96%	6,22%	3,70%
185 33	3,27%	4,88%	11,39%	10,36%	7,41%
185 36	5,45%	9,76%	4,43%	6,22%	5,56%
185 31	9,54%	5,69%	3,16%	0,00%	0,00%
185 42	5,45%	0,00%	0,00%	5,18%	11,11%
185 44	1,91%	1,63%	7,59%	7,25%	0,00%
185 40	1,36%	0,81%	5,70%	8,81%	5,56%
185 43	3,54%	6,50%	0,00%	3,11%	1,85%
185 38	3,27%	4,88%	3,80%	0,00%	5,56%
185 32	3,81%	0,00%	0,00%	1,55%	5,56%
185 34	3,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
185 35	0,00%	0,00%	0,00%	2,07%	3,70%
185 47	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	5,56%

Τέλος, οι περιοχές στις οποίες καταγράφεται η μεγαλύτερη συγκέντρωση πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών που υπόκεινται σε συνθήκες ακραίας φτώχειας (δικαιούχοι ΤΕΒΑ) είναι τα Καμίνια, Ταμπούρια, Αγ. Διονύσιος, Πειραιϊκή – Χατζηκυριάκειο και Παλιά Κοκκινιά, με συνεχείς εσωτερικές διακυμάνσεις και μεταβολές (όπως είναι εμφανές στους πίνακες που ακολουθούν).

Πίνακας 12: Ποσοστιαία κατανομή τρίτεκνων, πολύτεκνων και συνόλου εξεταζόμενης κατηγορίας ανά έτος και Ταχυδρομικό κώδικα Δήμου Πειραιά.

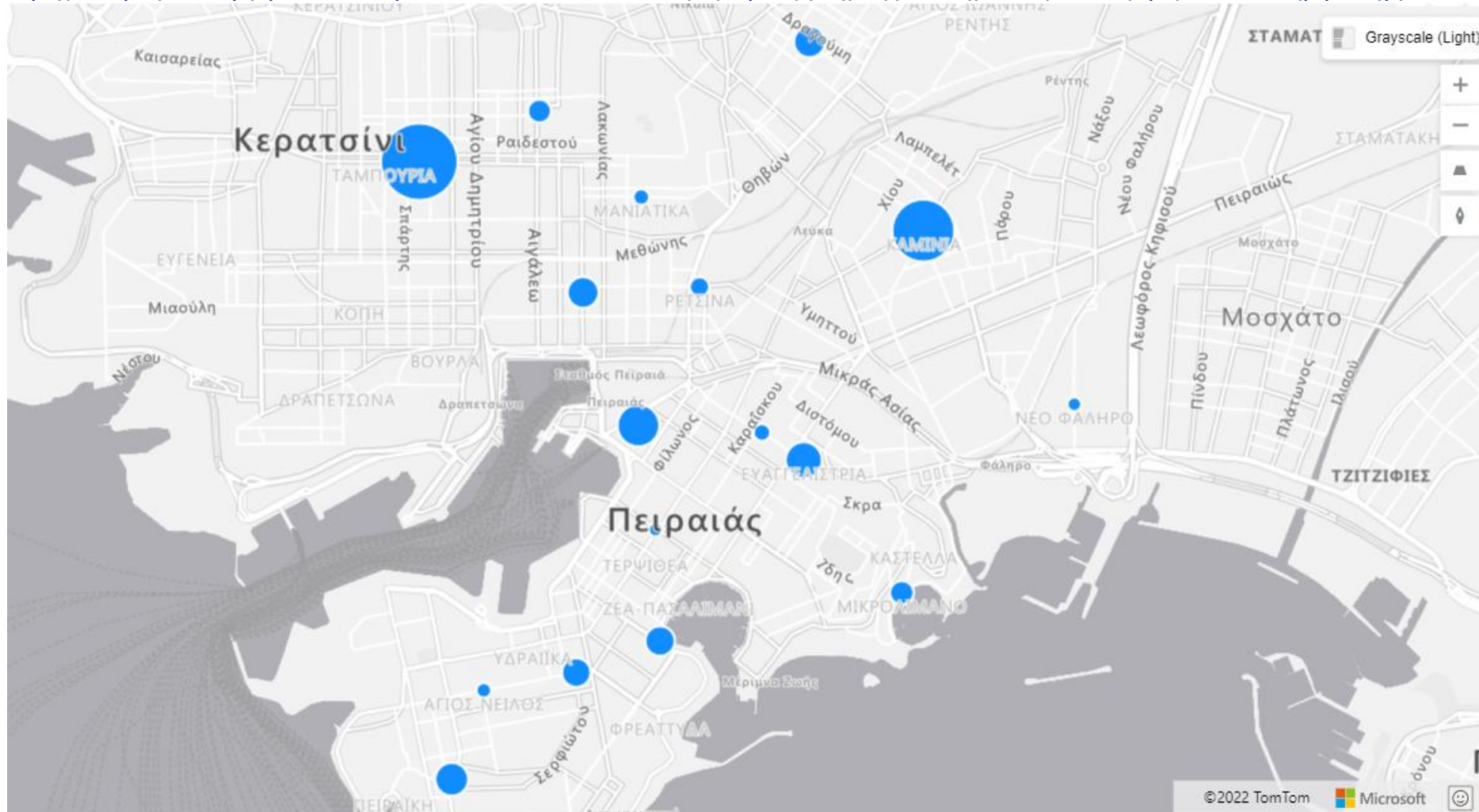
Περιοχή / Έτος	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι	Γενικό Άθροισμα
2018			
Καμίνια	13,83%	25,89%	17,29%
Ταμπούρια	11,20%	23,98%	14,87%
Αγ. Διονύσιος	12,84%	7,36%	11,27%
Πειραιϊκή - Χατζηκυριάκειο	11,96%	3,00%	9,39%
Παλιά Κοκκινιά	7,79%	8,99%	8,14%
Αγ. Βασίλειος -- Φρεαττύδα - Ζέα	7,14%	8,72%	7,59%
Αγία Σοφία	8,34%	1,91%	6,49%
Καλλίπολη - Πειραιϊκή	5,49%	5,45%	5,48%
Καλλίπολη - Υδραϊκά - Χατζηκυριάκειο	5,71%	3,27%	5,01%
Προφήτης Ηλίας	5,27%	3,00%	4,62%
Ευαγγελίστρια	3,84%	3,27%	3,68%
Καστέλλα - Μικρολίμανο	1,98%	3,81%	2,50%
Καμίνια	2,09%	1,36%	1,88%
Νέο Φάληρο	2,09%	0,00%	1,49%
Πασαλιμάνι - Τερψιθέα	0,44%	0,00%	0,31%
2019			
Καμίνια	20,34%	13,82%	19,22%
Ταμπούρια	9,41%	22,76%	11,70%
Παλιά Κοκκινιά	11,09%	6,50%	10,31%
Αγ. Διονύσιος	9,08%	15,45%	10,17%
Αγ. Βασίλειος -- Φρεαττύδα - Ζέα	9,58%	10,57%	9,75%
Καλλίπολη - Πειραιϊκή	8,24%	9,76%	8,50%
Καλλίπολη - Υδραϊκά - Χατζηκυριάκειο	6,22%	4,88%	5,99%
Αγία Σοφία	6,89%	1,63%	5,99%
Πειραιϊκή - Χατζηκυριάκειο	4,37%	8,94%	5,15%
Ευαγγελίστρια	3,70%	4,88%	3,90%
Προφήτης Ηλίας	3,53%	0,00%	2,92%
Καμίνια	3,19%	0,81%	2,79%
Καστέλλα - Μικρολίμανο	3,19%	0,00%	2,65%
Νέο Φάληρο	1,01%	0,00%	0,84%
Πασαλιμάνι - Τερψιθέα	0,17%	0,00%	0,14%
2020			
Παλιά Κοκκινιά	20,17%	0,00%	15,91%
Καμίνια	13,05%	18,35%	14,17%
Ταμπούρια	10,17%	12,03%	10,56%
Καλλίπολη - Πειραιϊκή	8,98%	4,43%	8,02%
Αγ. Διονύσιος	6,61%	13,29%	8,02%
Αγ. Βασίλειος -- Φρεαττύδα - Ζέα	7,97%	6,96%	7,75%
Καλλίπολη - Υδραϊκά - Χατζηκυριάκειο	7,97%	3,80%	7,09%
Πειραιϊκή - Χατζηκυριάκειο	3,73%	16,46%	6,42%

Περιοχή / Έτος	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι	Γενικό Άθροισμα
Αγία Σοφία	6,10%	7,59%	6,42%
Ευαγγελίστρια	3,90%	11,39%	5,48%
Καστέλλα - Μικρολίμανο	4,75%	0,00%	3,74%
Καμίνια	2,03%	5,70%	2,81%
Προφήτης Ηλίας	2,88%	0,00%	2,27%
Νέο Φάληρο	1,69%	0,00%	1,34%
2021			
Παλιά Κοκκινιά	18,51%	8,29%	16,04%
Καμίνια	14,21%	16,06%	14,66%
Ταμπούρια	12,89%	10,88%	12,41%
Αγ. Διονύσιος	8,60%	6,22%	8,02%
Πειραϊκή - Χατζηκυριάκειο	4,79%	16,06%	7,52%
Αγία Σοφία	7,27%	7,25%	7,27%
Αγ. Βασίλειος -- Φρεαττύδα - Ζέα	6,28%	6,22%	6,27%
Ευαγγελίστρια	4,96%	10,36%	6,27%
Καλλίπολη - Υδραϊκα - Χατζηκυριάκειο	6,78%	0,00%	5,14%
Καλλίπολη - Πειραϊκή	4,30%	6,22%	4,76%
Καστέλλα - Μικρολίμανο	4,96%	1,55%	4,14%
Προφήτης Ηλίας	4,79%	0,00%	3,63%
Καμίνια	1,65%	8,81%	3,38%
Πασαλιμάνι - Τερψιθέα	0,00%	2,07%	0,50%
2022			
Καμίνια	14,29%	22,22%	16,76%
Ταμπούρια	18,49%	7,41%	15,03%
Παλιά Κοκκινιά	11,76%	12,96%	12,14%
Αγ. Διονύσιος	11,76%	5,56%	9,83%
Καλλίπολη - Υδραϊκα - Χατζηκυριάκειο	9,24%	5,56%	8,09%
Καστέλλα - Μικρολίμανο	7,56%	5,56%	6,94%
Ευαγγελίστρια	4,20%	7,41%	5,20%
Αγία Σοφία	7,56%	0,00%	5,20%
Πειραϊκή - Χατζηκυριάκειο	1,68%	9,26%	4,05%
Αγ. Βασίλειος -- Φρεαττύδα - Ζέα	4,20%	3,70%	4,05%
Προφήτης Ηλίας	5,04%	0,00%	3,47%
Καλλίπολη - Πειραϊκή	2,52%	5,56%	3,47%
Καμίνια	1,68%	5,56%	2,89%
Νέο Φάληρο	0,00%	5,56%	1,73%
Πασαλιμάνι - Τερψιθέα	0,00%	3,70%	1,16%

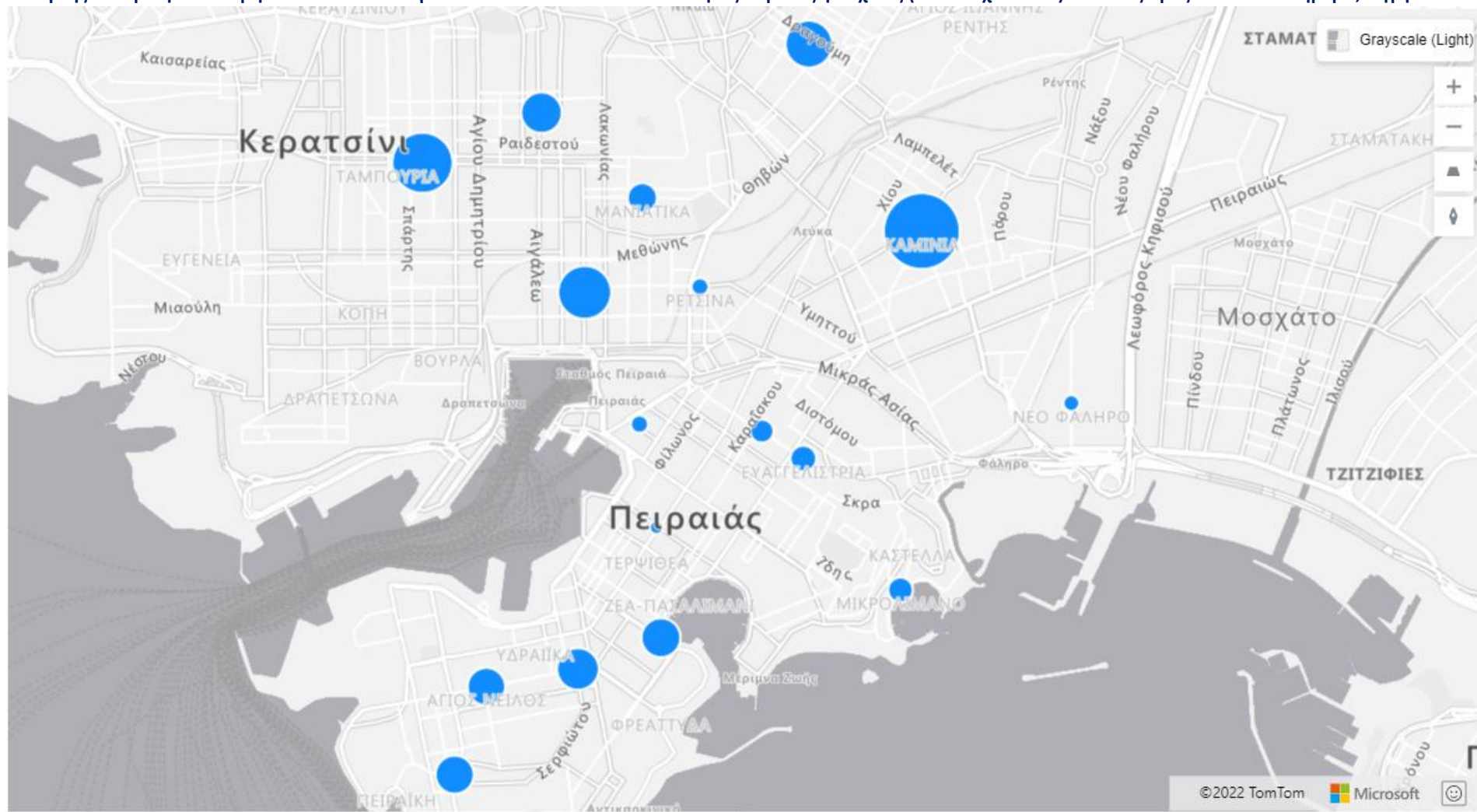
Πίνακας 13: Ποσοστιαία κατανομή τρίτεκνων και, πολύτεκνων εξεταζόμενης κατηγορίας ανά έτος και Περιοχή Δήμου Πειραιά.

	Τρίτεκνοι				
	2018	2019	2020	2021	2022
Καμίνια	13,83%	20,34%	13,05%	14,21%	14,29%
Παλιά Κοκκινιά	7,79%	11,09%	20,17%	18,51%	11,76%
Ταμπούρια	11,20%	9,41%	10,17%	12,89%	18,49%
Αγ. Διονύσιος	12,84%	9,08%	6,61%	8,60%	11,76%
Αγ. Βασίλειος -- Φρεαττύδα - Ζέα	7,14%	9,58%	7,97%	6,28%	4,20%
Αγία Σοφία	8,34%	6,89%	6,10%	7,27%	7,56%
Προφήτης Ηλίας	5,27%	3,53%	2,88%	4,79%	5,04%
Ευαγγελίστρια	3,84%	3,70%	3,90%	4,96%	4,20%
Καστέλλα - Μικρολίμανο	1,98%	3,19%	4,75%	4,96%	7,56%
Καμίνια	2,09%	3,19%	2,03%	1,65%	1,68%
Νέο Φάληρο	2,09%	1,01%	1,69%	0,00%	0,00%
Πασαλιμάνι - Τερψιθέα	0,44%	0,17%	0,00%	0,00%	0,00%
	Πολύτεκνοι				
	2018	2019	2020	2021	2022
Καμίνια	25,89%	13,82%	18,35%	16,06%	22,22%
Ταμπούρια	23,98%	22,76%	12,03%	10,88%	7,41%
Πειραιϊκή - Χατζηκυριάκειο	3,00%	8,94%	16,46%	16,06%	9,26%
Αγ. Διονύσιος	7,36%	15,45%	13,29%	6,22%	5,56%
Αγ. Βασίλειος -- Φρεαττύδα - Ζέα	8,72%	10,57%	6,96%	6,22%	3,70%
Παλιά Κοκκινιά	8,99%	6,50%	0,00%	8,29%	12,96%
Ευαγγελίστρια	3,27%	4,88%	11,39%	10,36%	7,41%
Καλλίπολη - Πειραιϊκή	5,45%	9,76%	4,43%	6,22%	5,56%
Αγία Σοφία	1,91%	1,63%	7,59%	7,25%	0,00%
Καμίνια	1,36%	0,81%	5,70%	8,81%	5,56%
Καλλίπολη - Υδραϊκα - Χατζηκυριάκειο	3,27%	4,88%	3,80%	0,00%	5,56%
Καστέλλα - Μικρολίμανο	3,81%	0,00%	0,00%	1,55%	5,56%
Προφήτης Ηλίας	3,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Πασαλιμάνι - Τερψιθέα	0,00%	0,00%	0,00%	2,07%	3,70%
Νέο Φάληρο	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	5,56%

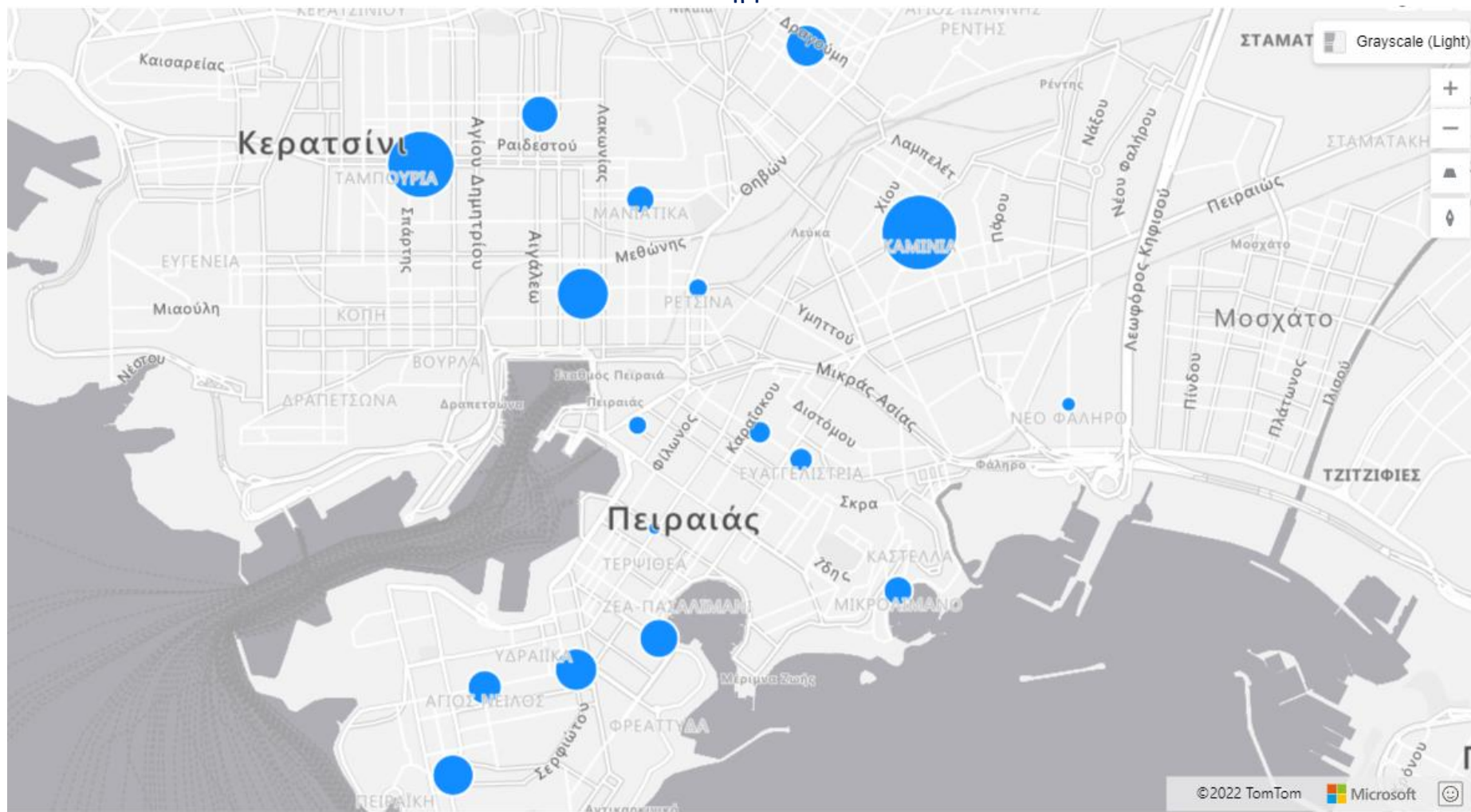
Χάρτης 1: Χωρική κατανομή τρίτεκνων οικογενειών που υπόκεινται σε συνθήκες ακραίας φτώχειας (δικαιούχοι ΤΕΒΑ) – Μέσος όρος ετών 2018 σήμερα, πηγή: ΤΕΒΑ

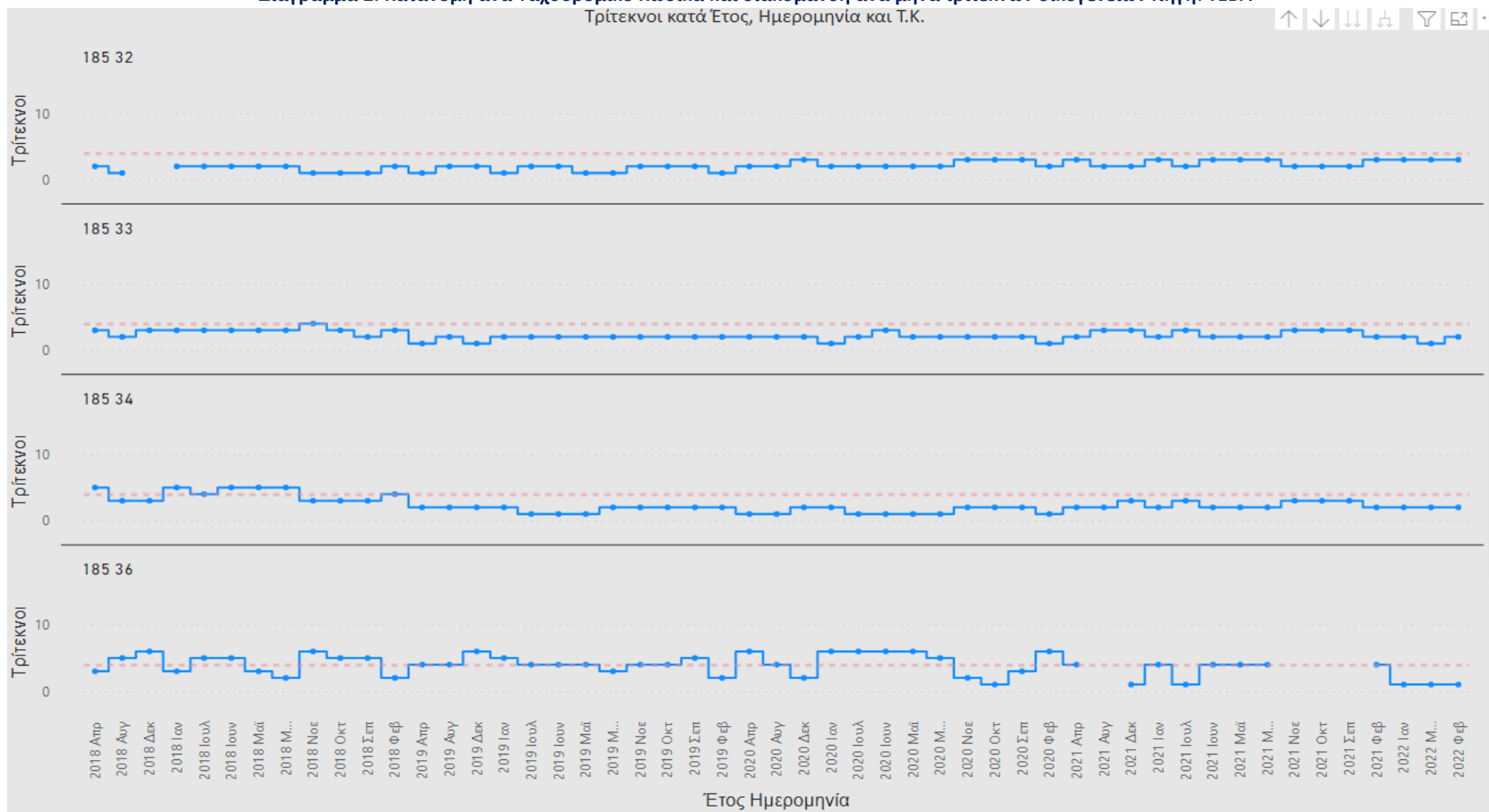
Χάρτης 2 Χωρική κατανομή πολύτεκνων οικογενειών που υπόκεινται σε συνθήκες ακραίας φτώχειας (δικαιούχοι ΤΕΒΑ) – Μέσος όρος ετών 2018 σήμερα, πηγή: ΤΕΒΑ

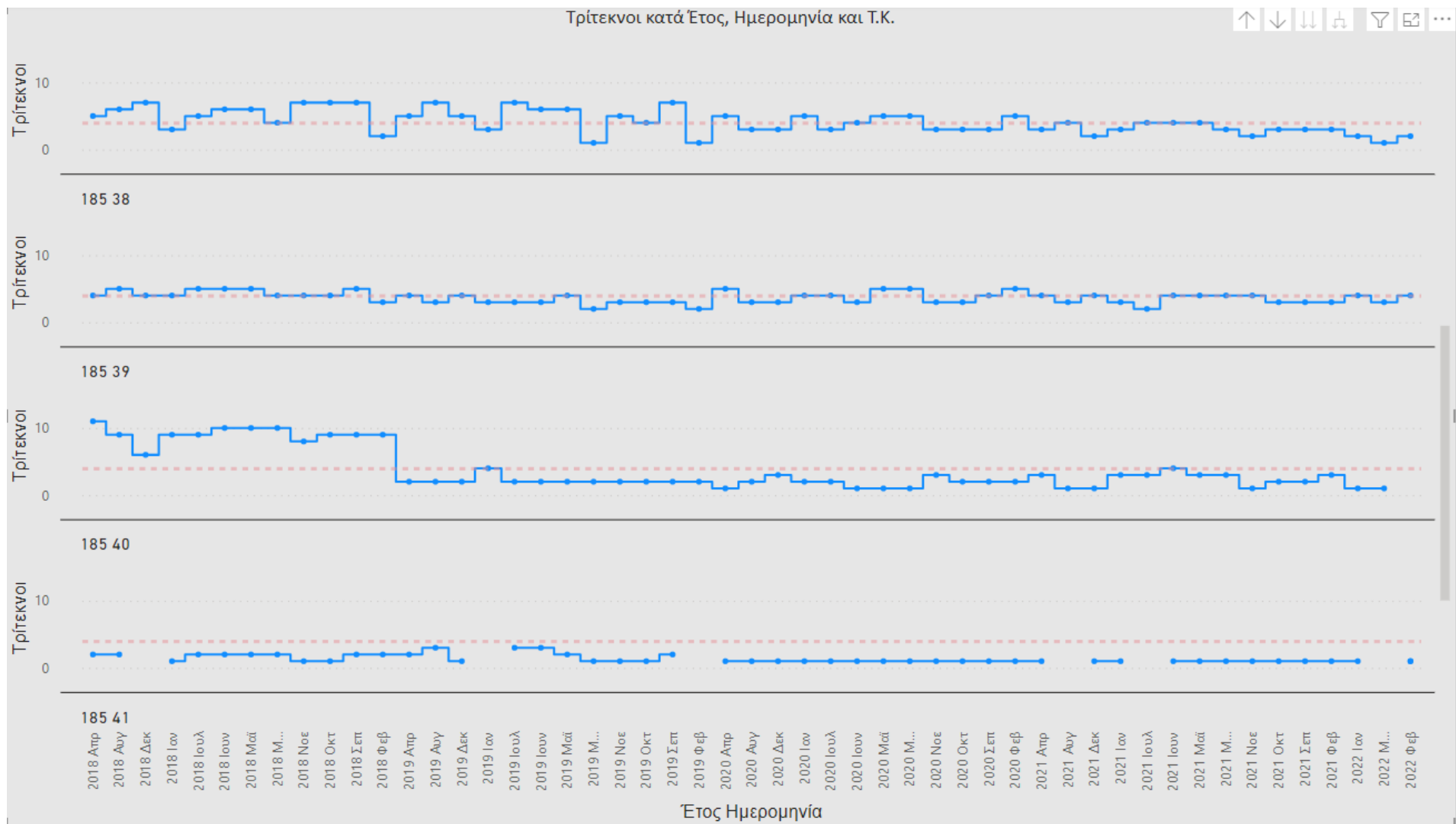

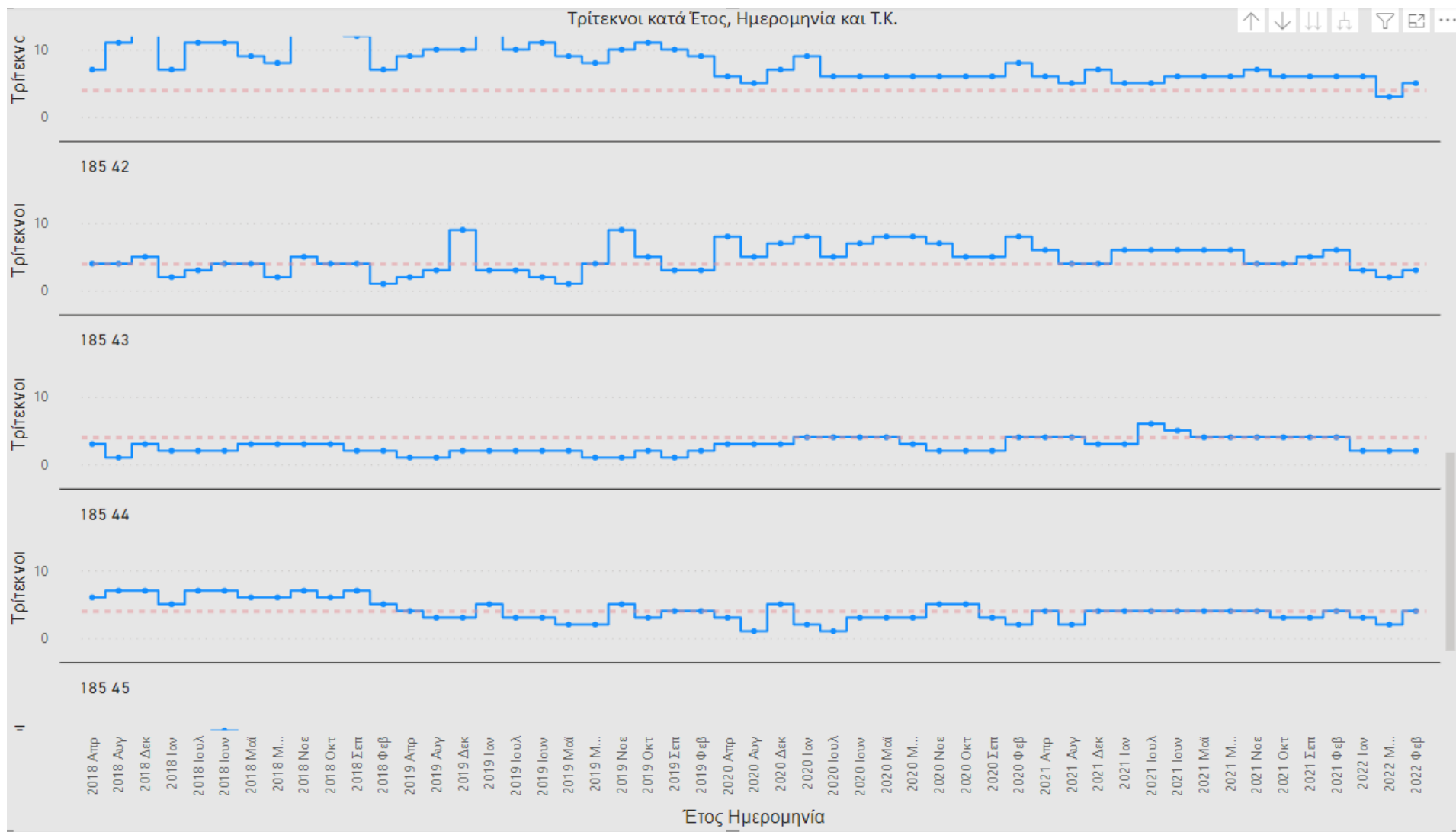
Χάρτης 3 Χωρική κατανομή πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών που υπόκεινται σε συνθήκες ακραίας φτώχειας (δικαιούχοι ΤΕΒΑ) – Μέσος όρος ετών 2018 σήμερα, πηγή: ΤΕΒΑ

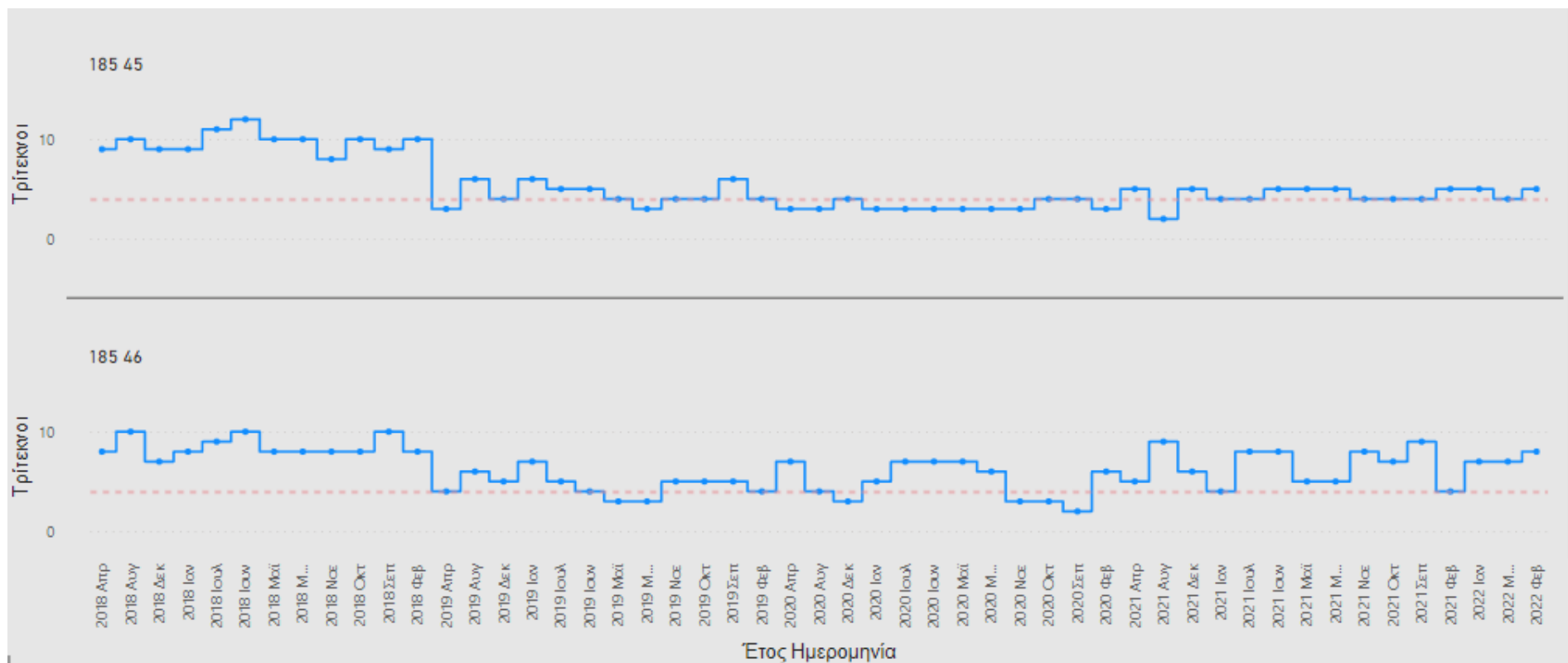

Διάγραμμα 2: Κατανομή ανά Ταχυδρομικό Κώδικα και διακύμανση ανά μήνα τρίτεκνων οικογενειών πηγή: ΤΕΒΑ
 Τρίτεκνοι κατά Έτος, Ημερομηνία και Τ.Κ.

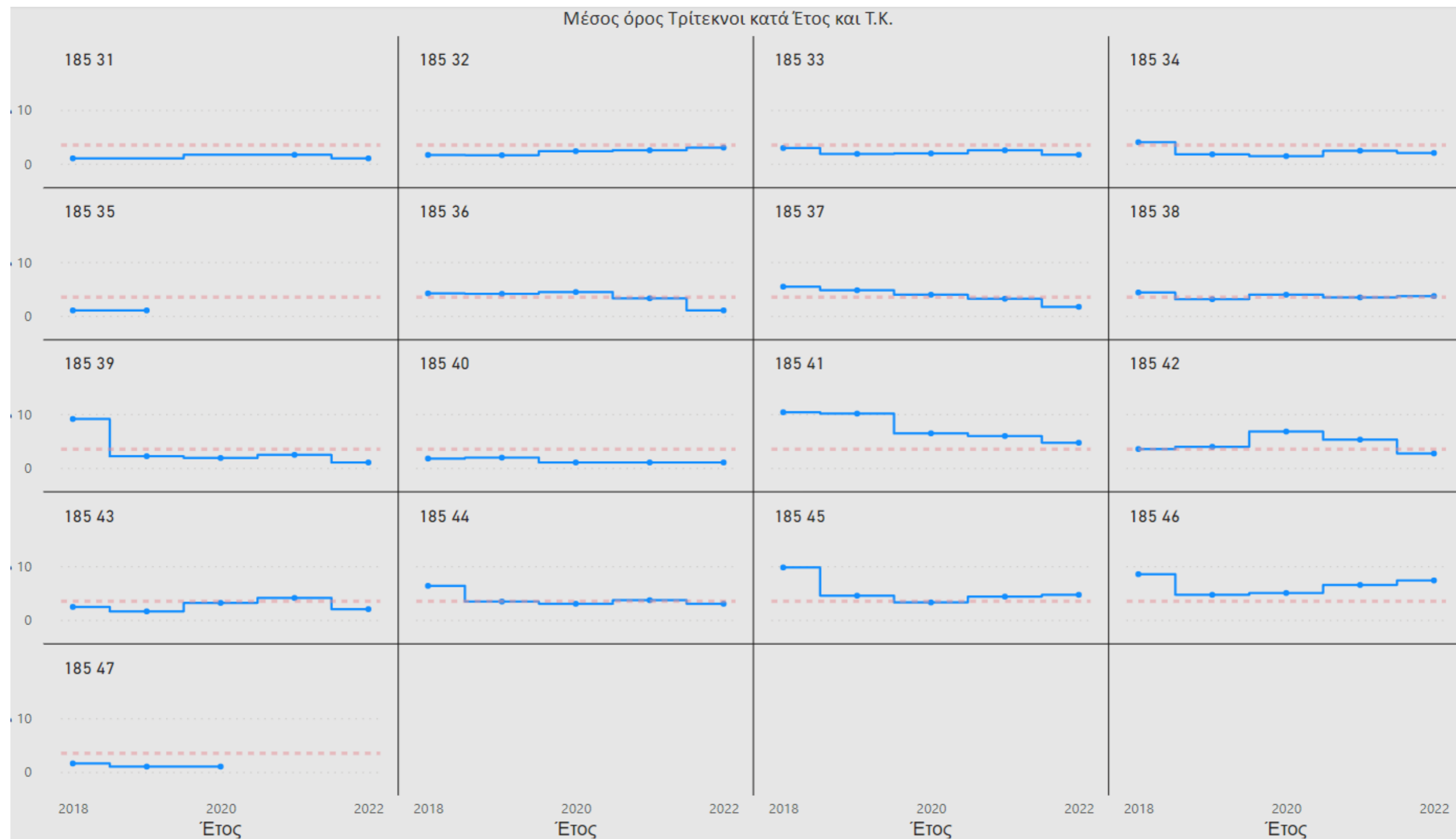

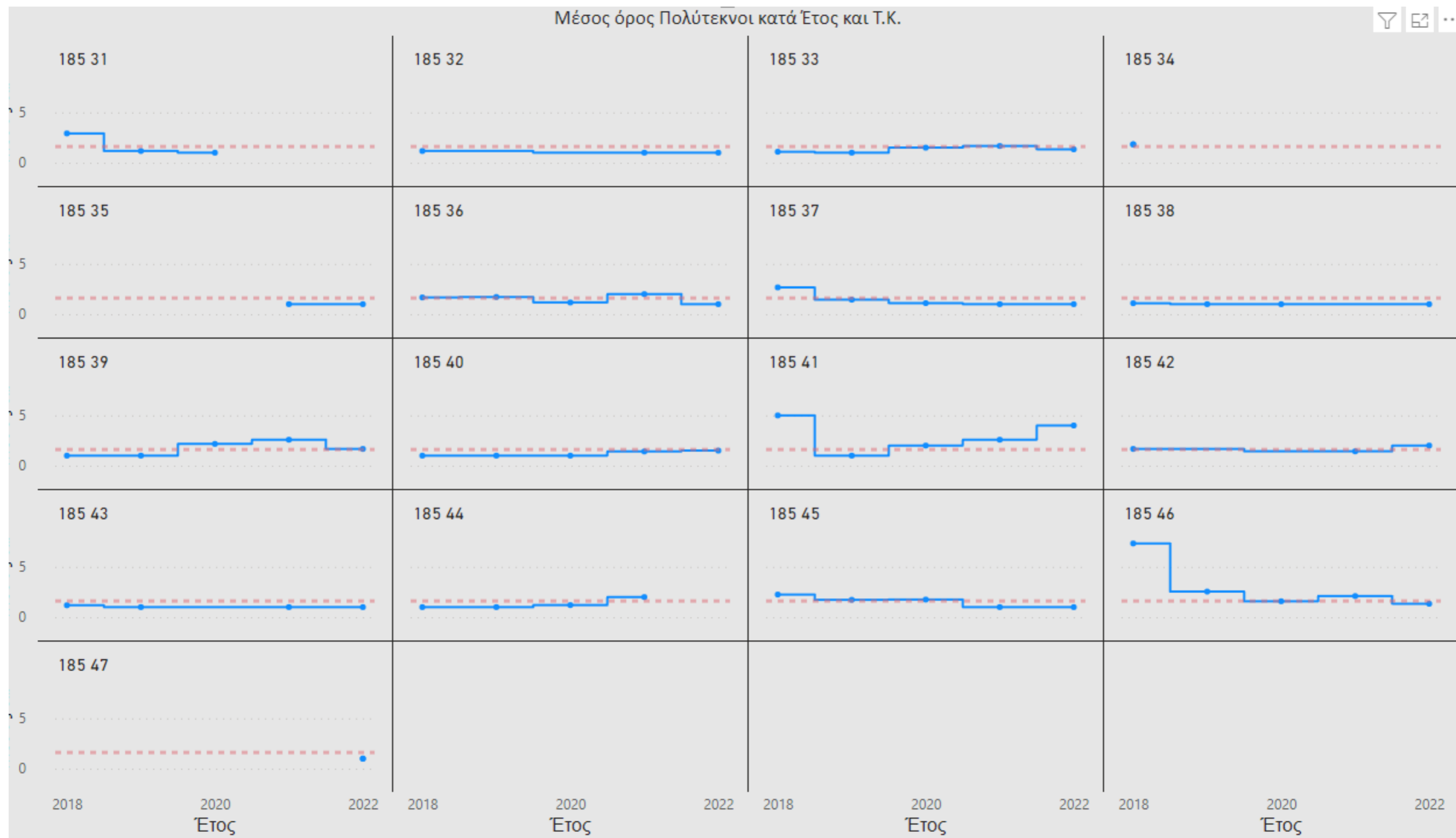

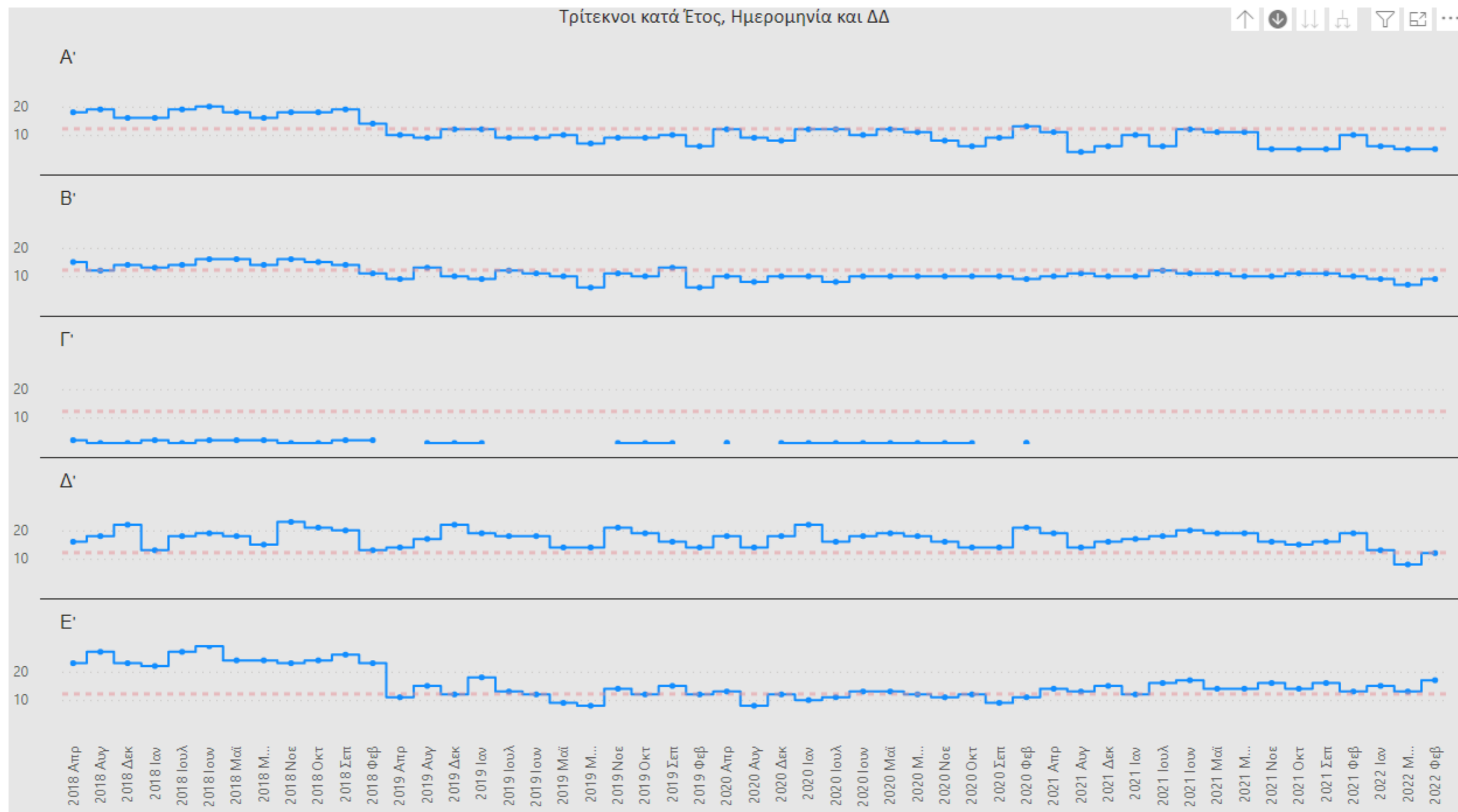
Διάγραμμα 3: Κατανομή ανά Ταχυδρομικό Κώδικα και διακύμανση ανά έτος (μέσος όρος δικαιούχων σχετικής ηλικιακής ομάδας σχετικού έτους) τρίτεκνων οικογενειών πηγή: TEBA

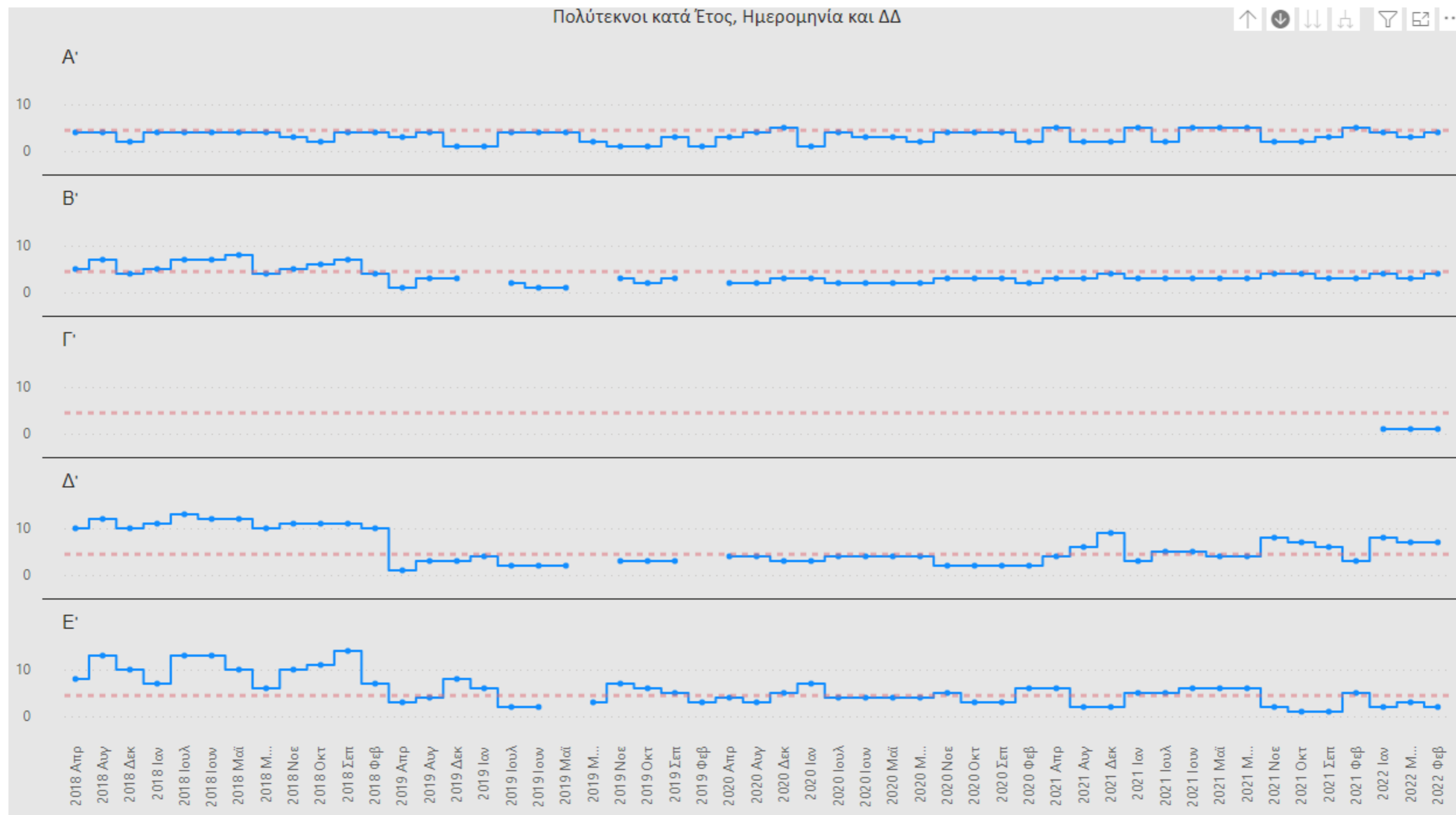
Διάγραμμα 4: Κατανομή ανά Ταχυδρομικό Κώδικα και διακύμανση ανά έτος (μέσος όρος δικαιούχων σχετικής ηλικιακής ομάδας σχετικού έτους) πολύτεκνων οικογενειών πηγή: ΤΕΒΑ

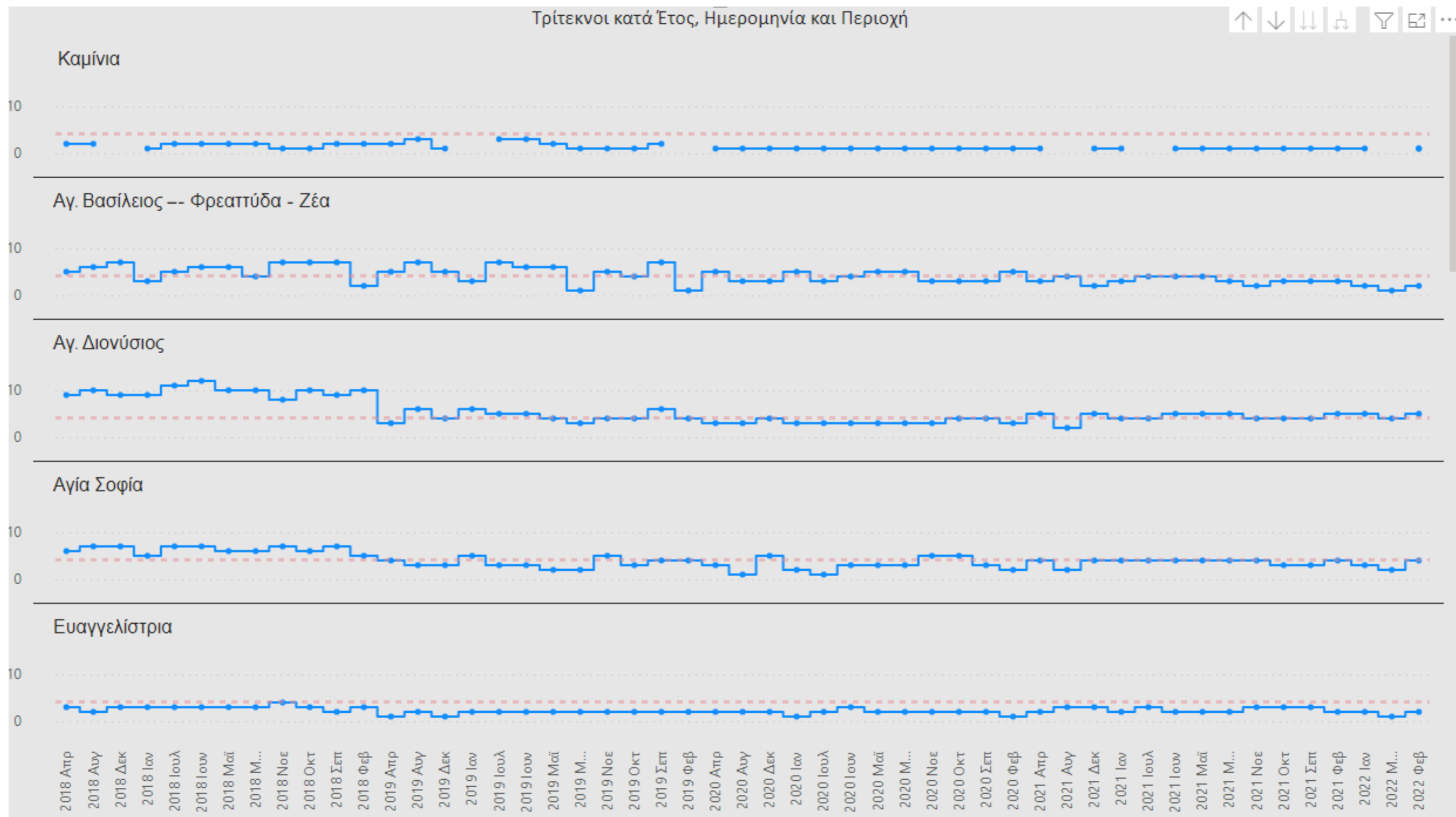
Διάγραμμα 5: Κατανομή ανά Δημοτικό Διαμέρισμα και διακύμανση ανά έτος και μήνα τριτέκνων οικογενειών πηγή: ΤΕΒΑ

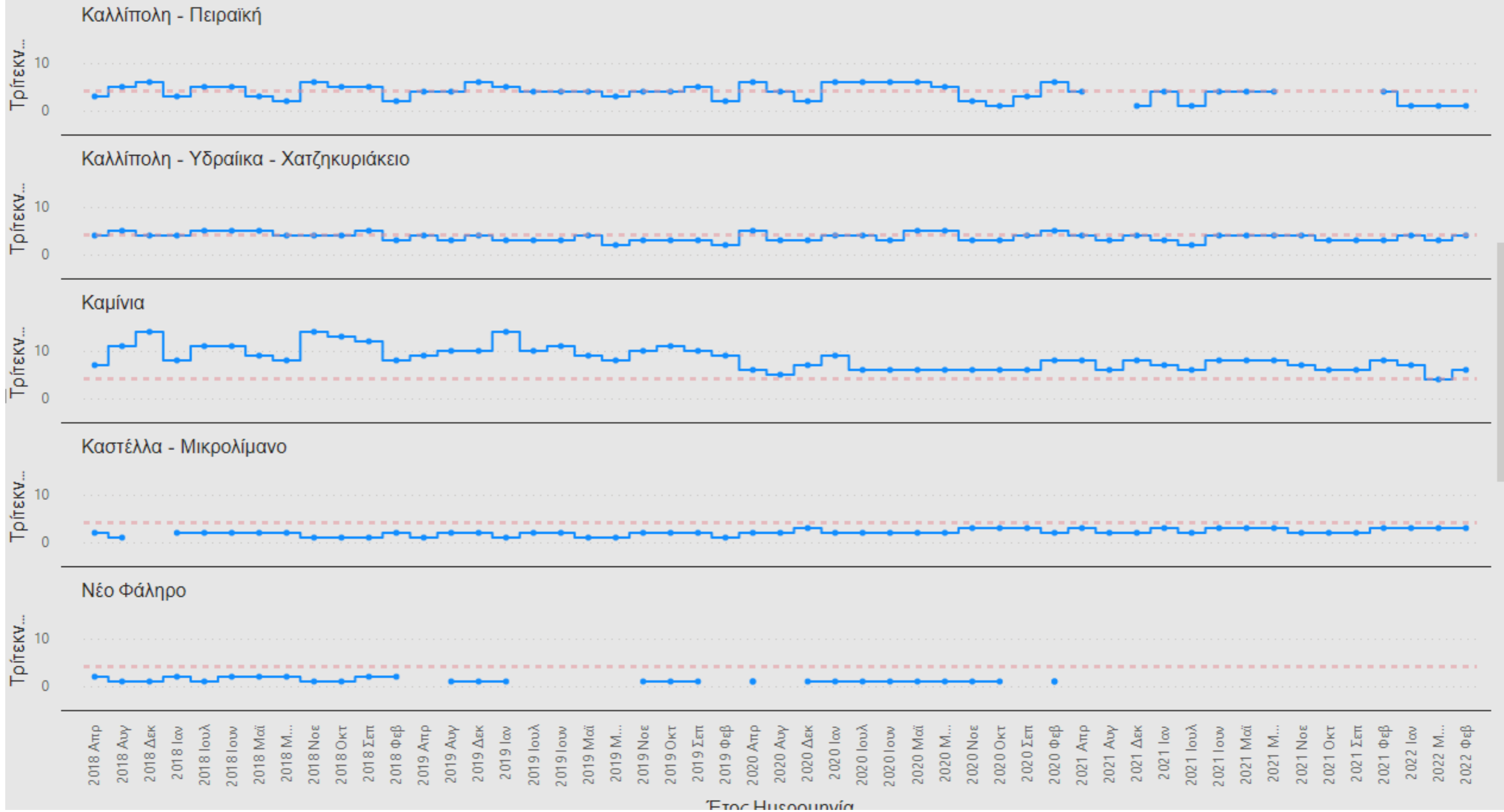
Διάγραμμα 6: Κατανομή ανά Δημοτικό Διαμέρισμα και διακύμανση ανά έτος και μήνα πολύτεκνων οικογενειών πηγή: ΤΕΒΑ

Διάγραμμα 7: Κατανομή ανά περιοχή και διακύμανση ανά έτος και μήνα τριτέκνων οικογενειών πηγή: ΤΕΒΑ

Τρίτεκνοι κατά Έτος, Ημερομηνία και Περιοχή

Τρίτεκνοι κατά Έτος, Ημερομηνία και Περιοχή

Παλιά Κοκκινιά

Πασαλιμάνι - Τερψιθέα

Πειραιϊκή - Χατζηκυριάκειο

Προφήτης Ηλίας

Ταμπούρια

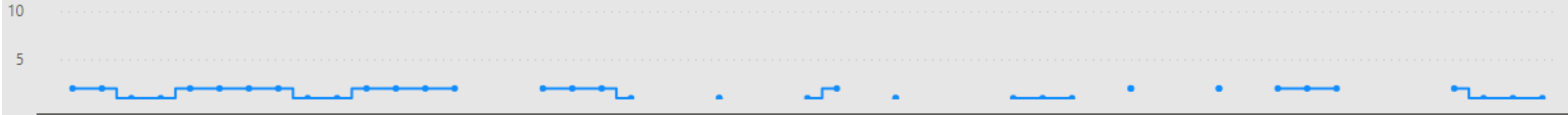

2018 Απρ 2018 Αυγ 2018 Δεκ 2018 Ιαν 2018 Ιουλ 2018 Ιουν 2018 Μαΐ 2018 Μ... 2018 Νοε 2018 Οκτ 2018 Σεπ 2018 Φεβ 2019 Απρ 2019 Αυγ 2019 Δεκ 2019 Ιαν 2019 Ιουλ 2019 Ιουν 2019 Μαΐ 2019 Μ... 2019 Νοε 2019 Οκτ 2019 Σεπ 2019 Φεβ 2020 Απρ 2020 Αυγ 2020 Δεκ 2020 Ιαν 2020 Ιουλ 2020 Ιουν 2020 Μαΐ 2020 Μ... 2020 Νοε 2020 Οκτ 2020 Σεπ 2020 Φεβ 2021 Απρ 2021 Αυγ 2021 Δεκ 2021 Ιαν 2021 Ιουλ 2021 Ιουν 2021 Μαΐ 2021 Μ... 2021 Νοε 2021 Οκτ 2021 Σεπ 2021 Φεβ 2022 Ιαν 2022 Μ... 2022 Φεβ

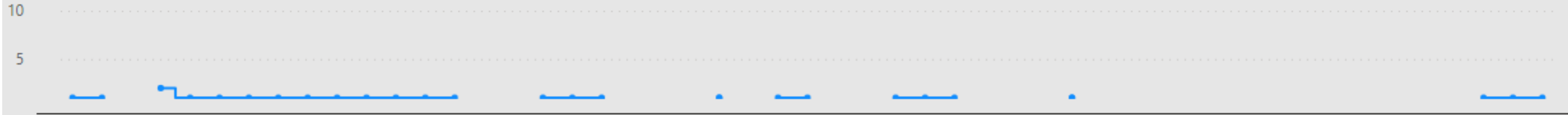
Πολύτεκνοι κατά Έτος, Ημερομηνία και Περιοχή

Καλλίπολη - Πειραιϊκή

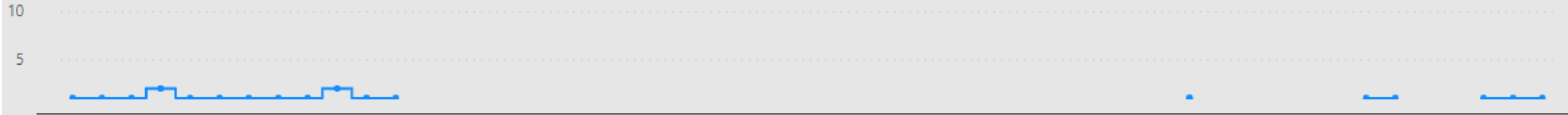
Καλλίπολη - Υδραϊκα - Χατζηκυριάκειο

Καμίνια

Καστέλλα - Μικρολίμανο

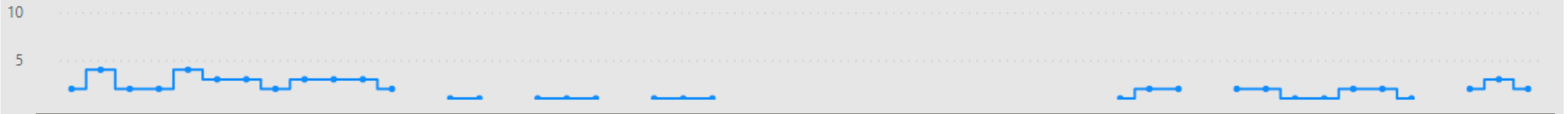
Νέο Φάληρο

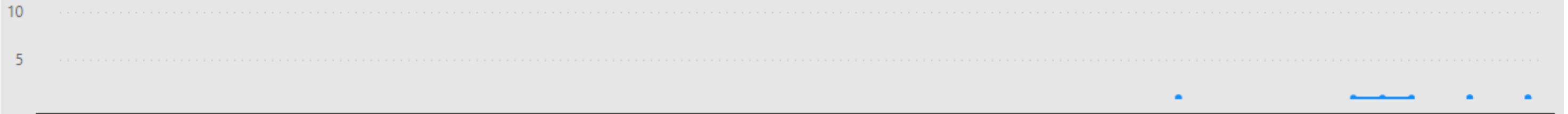
Πολύτεκνοι κατά Έτος, Ημερομηνία και Περιοχή

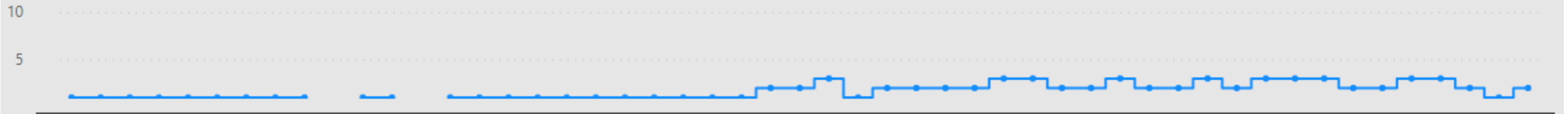
Παλιά Κοκκινιά

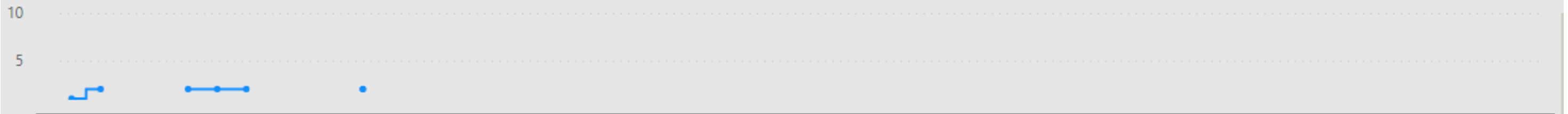
Πασαλιμάνι - Τερψιθέα

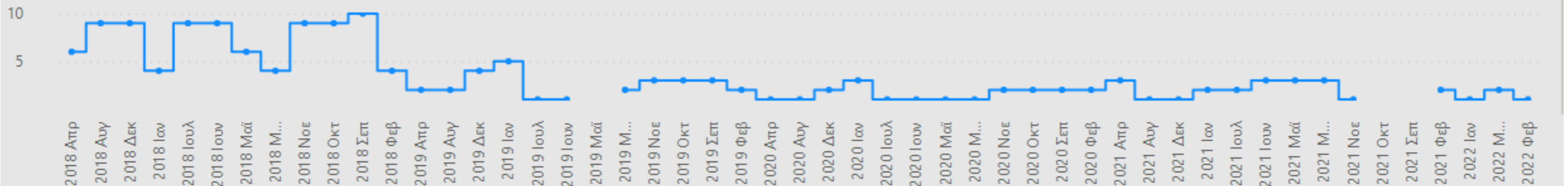
Πειραιϊκή - Χατζηκυριάκειο

Προφήτης Ηλίας

Ταμπούρια

3.4 Έρευνα που διενεργήθηκε και αφορά σε πολύτεκνους και τρίτεκνους στο Δήμο Πειραιά

3.4.1 Σκοπός της έρευνας

Προς επιβεβαίωση των ευρημάτων της έρευνας γραφείου και για την εξαγωγή συγκεκριμένων αποτελεσμάτων και προσδιορισμό ειδικών αναγκών και χαρακτηριστικών των τριτέκνων και των πολυτέκνων στο Δήμο Πειραιά προχωρήσαμε σε διενέργεια έρευνας πεδίου σε στοχευμένο δείγμα (ομάδα στόχου πολύτεκνες και τρίτεκνες οικογένειες).

Σκοπό της παρούσας έρευνας αποτελεί η αποτύπωση των αναγκών πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών του Δήμου Πειραιά και εκπόνηση προτάσεων κοινωνικών δράσεων με στόχο την κοινωνική τους ενσωμάτωση και βέλτιστη διαβίωση

Συγκεκριμένα θα διερευνηθούν οι ανάγκες κοινωνικής ενσωμάτωσης και ποιοτικής διαβίωσης των πολύτεκνων και τρίτεκνων οικογενειών του Δήμου Πειραιά, οι οποίες συναρτώνται με το επίπεδο φτώχειας ή/και υλικής στέρησης, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων και της δυνατότητας προσβασιμότητας του συνόλου των μελών της οικογένειας σε αντίστοιχες σε κοινωνικές και λοιπές υπηρεσίες. Επιπλέον θα διερευνηθεί η επίπτωση της πανδημίας και πόσο έχει επηρεάσει τον οικογενειακό και κοινωνικό βίο και από την επεξεργασία των απαντήσεων δύναται να εξαχθούν συμπεράσματα και προτάσεις σχετικά με κοινωνικές παρεμβάσεις για την ομάδα στόχου.

3.4.2 Μεθοδολογία και δείγμα

Στο πλαίσιο της παρούσας επιλέχθηκε ποσοτική έρευνα σε στοχευμένο δείγμα, προκειμένου να γίνει διερεύνηση των υπό εξέταση παραγόντων, συστηματικά και με επεξεργασία αριθμητικών δεδομένων με τη χρήση στατιστικών μεθόδων. Εστίασαμε στη επιλογή αντιπροσωπευτικού δείγματος του πληθυσμού στην περιοχή παρέμβασης σε συνδυασμό με την διαμόρφωση ερωτηματολογίου, έτσι ώστε να υπάρξουν έγκυρα και επιστημονικά αποτελέσματα. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε ήταν ημιδομημένο καθώς περιλάμβανε ερωτήσεις. Ειδικότερα, στο μεγαλύτερο μέρος των ερωτήσεων υποδεικνυόταν μια σειρά απαντήσεων (κλειστού τύπου), ενώ υπήρχαν και ερωτήσεις ανάπτυξης (ανοικτού τύπου) στις οποίες οι ερωτώμενοι καλούνταν να παρέχουν διευκρινίσεις για τυχόν ελλείψεις ή ανάγκες και προθέσεις αναφορικά με την τρέχουσα κατάστασή τους αλλά και μελλοντικά.

Συγκεκριμένα, η 2η έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσω τηλεφωνικών συνεντεύξεων (πρωτογενής έρευνα σε βάθος (in depth survey) σε στοχευμένο δείγμα (Focused sampling)), με απευθείας συμπλήρωση, προκειμένου να γίνει άμεση και πραγματική εκτίμηση, στο πεδίο, των δυσχερειών που υπάρχουν και της απόκρισης του κοινού.

Η επιλογή της σε βάθος ποσοτικής έρευνας προκρίνεται, καθώς εξάγονται ποιοτικά δεδομένα από ένα κοινό που σχετίζεται επαγγελματικά με το αντικείμενο της έρευνας, αλλά ταυτόχρονα προσφέρει τα δεδομένα αυτά με στατιστικά μετρήσιμη μορφή. Η ύπαρξη στατιστικών αποτελεσμάτων και όχι μόνο ποιοτικών κατευθύνσεων και προτάσεων είναι απαραίτητη προκειμένου τα αποτελέσματα να είναι συγκρίσιμα και αξιοποιήσιμα.

Το δείγμα επιλέχθηκε από τη βάση καταγεγραμμένων ωφελουμένων της ομάδας στόχου της ΚΟΔΕΠ στην οποία έχουν καταγραφεί 267 οικογένειες με την παρακάτω δομή:

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΙΤΕΚΝΩΝ-ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΑΝΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΕΙΡΑΙΑ		
Δημοτική Κοινότητα Πειραιά	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι
A'	53	12
B'	21	9
Γ'	7	3
Δ'	72	17
Ε'	58	15
Γενικό Άθροισμα	211	56

Συγκεκριμένα το μέγεθος του δείγματος της πρώτης φάσης της έρευνας ανήλθε στα 51 άτομα, ενώ στο πλαίσιο της παρούσας η έρευνα εμπλουτίστηκε με επιπλέον 32 οικογένειες τριτέκνων και πολυτέκνων (το πλήθος του δείγματος παραμένει στατιστικά σημαντικό αφού ξεπερνάει το 10% των καταγεγραμμένων οικογενειών τριτέκνων / πολυτέκνων και ανέρχεται στο 31,08%).

Οι ερωτηθέντες επιλέχθηκαν ανά οικογένεια για τη βέλτιστη διασπορά του δείγματος και έγινε κατανομή μεταξύ τρίτεκνων και πολυτέκνων. Αναλυτικά η κατανομή του δείγματος φαίνεται στην επόμενη ενότητα.

3.4.3 Τεκμηρίωση που αφορά τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου

Σε ό,τι αφορά στο ερωτηματολόγιο, δομήθηκε σε τέσσερα επίπεδα, όπου η πρώτη ομάδα ερωτήσεων [ερωτήσεις 1-28], αφορά στα στοιχεία των ερωτώμενων (προσωπικά στοιχεία, κατηγορίες ευάλωτων ομάδων και πληροφορίες σχετικά με το εισόδημα πριν και μετά την εμφάνιση της πανδημίας covid-19, ενώ στην δεύτερη ομάδα ερωτήσεων [ερωτήσεις 29-40], εξετάζονται οι συνθήκες στέγασης και διαμονής. Η τρίτη ομάδα ερωτήσεων [ερωτήσεις 41-47], αφορούν στις κοινωνικές δομές Πειραιά, όπου αναφέρεται η ικανοποίηση τους από τις δομές και οι ελλείψεις που τυχόν υπάρχουν. Τέλος η τέταρτη ομάδα ερωτήσεων [ερωτήσεις 48-72] αφορά στις υπηρεσίες των κοινωνικών δομών και τις ανάγκες των ερωτώμενων που καλύπτουν .

1η ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ: Δημογραφικά Στοιχεία:

1. Οι ερωτήσεις 1,2 και 3 είναι εισαγωγικές και αφορούν στο φύλο του ερωτώμενου, την περιοχή διαμονής και τον Ταχυδρομικό Κωδικό. Η 1^η ερώτηση είναι κλειστού τύπου με μία διαθέσιμη επιλογή, ενώ η 2^η και η 3^η είναι ανοιχτού τύπου.
2. Η 4^η ερώτηση είναι κλειστού τύπου, και καλεί τον ερωτώμενο να αναφέρει το μορφωτικό επίπεδο.
3. Οι ερωτήσεις 5,6,7 και 8 στοχεύουν στην καταγραφή της οικογενειακής κατάστασης. Πιο συγκεκριμένα η 5^η ερώτηση (κλειστού τύπου) στοχεύει στη καταγραφή της οικογενειακής κατάστασης κάθε ερωτώμενου. Στη συνέχεια στην 6^η ερώτηση (ανοικτού τύπου), ο ερωτώμενος καλείται να αναφέρει τα μέλη της οικογένειας του και στην 7^η ερώτηση γίνεται αναφορά στην ύπαρξη παιδιών. Τέλος στην 8^η ερώτηση, πραγματοποιείται καταγραφή μέσα από έναν πίνακα πολλαπλών επιλογών, της ηλικίας των τέκνων και του πλήθους που υπάρχουν στην οικογένεια του ερωτώμενου.
4. Η 9^η (κλειστού ερώτηση) και 10^η (ανοικτού τύπου) ερώτηση αφορούν στα τέκνα και την εκπαίδευση την οποία λαμβάνουν.
5. Οι ερωτήσεις 11,12,13 και 14 στοχεύουν στην καταγραφή των εισοδημάτων τα οποία λαμβάνουν και αναφορά μεταβολής εισοδήματος μετά την εμφάνιση της πανδημίας. Στην 11^η ερώτηση (κλειστού τύπου), ο ερωτώμενος καλείται να αναφέρει την εισοδηματική κλίμακα την οποία υπαγόταν το έτος 2020, ενώ στην 12^η ερώτηση (κλειστού τύπου) αναφέρει την εισοδηματική κλίμακα στην οποία υπαγόταν το έτος 2021. Στη συνέχεια η 13^η ερώτηση (κλειστού τύπου) πραγματοποιεί σύγκριση ανάμεσα στα εισοδήματα του 2020 και 2021 έτσι ώστε να καταγραφεί αν έχει υπάρξει μεταβολή του εισοδήματος ύστερα από την εμφάνιση της πανδημίας. Τέλος στην 14^η ερώτηση (κλειστού τύπου), πραγματοποιείται καταγραφή της πηγής εισοδήματος του ερωτώμενου.
6. Οι ερωτήσεις 15 και 16 (κλειστού τύπου) στοχεύουν στην καταγραφή των κοινωνικά ευάλωτων ομάδων. Ειδικότερα, στην 15^η ερώτηση ο ερωτώμενος αναφέρει εάν ανήκει σε κάποια κοινωνικά ευάλωτη ομάδα, ενώ στην 16^η ερώτηση αναφέρει μέσω της πολλαπλής επιλογής σε ποια/ποιες κατηγορίες ανήκει.
7. Οι ερωτήσεις 17 και 18 (κλειστού τύπου) στοχεύουν στην καταγραφή των ειδικών ομάδων. Ειδικότερα στην 17^η ερώτηση ο ερωτώμενος αναφέρει αν ανήκει σε κάποια ειδική ομάδα, ενώ στην 18^η ερώτηση αναφέρει μέσω της πολλαπλής επιλογής σε ποια/ποιες κατηγορίες ανήκει.
8. Οι ερωτήσεις 19 και 20 (κλειστού τύπου) στοχεύουν στην καταγραφή των λοιπών ομάδων που ανήκει η οικογένεια του ερωτώμενου,. Ειδικότερα, στην 19^η ερώτηση ο ερωτώμενος

αναφέρει αν ανήκει σε κάποια ομάδα η οικογένεια, ενώ στην 20^η ερώτηση αναφέρει μέσω της πολλαπλής επιλογής σε ποια/ποιες κατηγορίες ανήκει η οικογένεια του.

9. Οι ερωτήσεις 21, 22, 23, 24 και 25 στοχεύουν στην καταγραφή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος και στην υλική στήριξη την οποία λαμβάνουν. Στην 21^η ερώτηση (κλειστού τύπου) αναφέρουν εάν λαμβάνουν ενίσχυση από το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα και στην 22^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει αν λαμβάνει υλική στήριξη από το ΤΕΒΑ. Στην 23^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει αν λαμβάνει υλική στήριξη από το Κοινωνικό Φαρμακείο, ενώ στην 24^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει αν λαμβάνει υλική στήριξη από το Κοινωνικό Παντοπωλείο. Τέλος στην 25^η (ανοικτού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει αν λαμβάνει υλική στήριξη από τρίτο φορέα και εάν ναι, από ποιον.
10. Οι ερωτήσεις 26, 27, 28 στοχεύουν στην καταγραφή πρόθεσης αναζήτησης εργασίας και των μέσων που χρησιμοποιεί. Στην 26^η ερώτηση (κλειστού τύπου) αναφέρουν αν έχουν προβεί σε αναζήτηση εργασίας τους τελευταίους 12 μήνες, ενώ στην 27^η ερώτηση καταγράφεται ο τρόπος που αναζήτησαν εργασία. Τέλος στην 28^η ερώτηση (κλειστού τύπου) αναφέρουν στην πρόθεση στήριξης / καθοδήγησης για την πρόσβαση του ερωτώμενου στις ευκαιρίες απασχόλησης.

2η ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ: Ποιοτικές Συνθήκες Στέγασης και Διαμονής:

11. Η 29^η ερώτηση είναι κλειστού τύπου και καλεί τον ερωτώμενο να αναφέρει τον τύπο της κατοικίας που ζει, δηλαδή αν μένει σε ιδιόκτητη, ενοικιαζόμενη, παραχωρημένη ή αν φιλοξενείται.
12. Οι ερωτήσεις 30, 31, 32 (κλειστού τύπου) καταγράφουν την περίπτωση απώλειας στέγασης την αιτία και τον τρόπο αντιμετώπισης. Στην 30^η ερώτηση ο ερωτώμενος καλείται να καταγράψει τον τρόπο απώλειας στέγασης, ενώ στην 31^η ερώτηση καταγράφει αν μπορεί να βγει από την συγκεκριμένη κατάσταση. Τέλος στην 32^η ερώτηση αναφέρει μέσω της πολλαπλής επιλογής με ποιο τρόπο θα αντιμετωπίσει τη συγκεκριμένη κατάσταση.
13. Οι ερωτήσεις 33, 34, 35, 36, και 37 (ανοικτού τύπου) στοχεύουν στην καταγραφή των ατόμων που διαμένουν στην ίδια οικία και τη περιγραφή της κατοικίας. Στην 33^η ερώτηση ο ερωτώμενος αναφέρει πόσα άτομα μένουν στο ίδιο σπίτι, στην 34^η ερώτηση ο ερωτώμενος αναφέρει πόσα παιδιά μένουν μαζί τους, στην 35^η ερώτηση ο ερωτώμενος αναφέρει πόσοι ηλικιωμένοι μένουν μαζί τους. Τέλος στην 36^η ερώτηση ο ερωτώμενος αναφέρει τα τετραγωνικά της οικίας του και στην 37^η ερώτηση καταγράφονται τα δωμάτια της κατοικίας.

14. Οι ερωτήσεις 38,39,40 (κλειστού τύπου) καταγράφουν τις βασικότερες λειτουργίες που χρειάζεται να υπάρχουν σε μία οικία για να είναι πιο βιώσιμη. Στην 38^η ερώτηση (κλειστού τύπου) αναφέρουν αν έχουν ηλεκτρικό ρεύμα, ενώ στην 39^η ερώτηση αναφέρουν αν έχουν ζεστό τρεχούμενο νερό. Τέλος στην 40^η ερώτηση αναφέρουν αν έχουν διαδίκτυο.

3η ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ: Κοινωνικές Δομές:

15. Οι ερωτήσεις 41,42 καταγράφουν τις κοινωνικές δομές που υπάρχουν στην περιοχή του ερωτώμενου. Στην 41^η ερώτηση (κλειστού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει αν γνωρίζει να υπάρχουν κοινωνικές δομές κοντά στην περιοχή του, ενώ στην 42^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) αναφέρει ποιες κοινωνικές δομές γνωρίζει.
16. Οι ερωτήσεις 43,44 καταγράφουν τις υπηρεσίες που λαμβάνουν από τις κοινωνικές δομές. Στην 43^η ερώτηση (κλειστού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει αν κάνει χρήση των υπηρεσιών που παρέχονται από τις κοινωνικές δομές, ενώ στην 44^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) αναφέρει τις κοινωνικές δομές που λαμβάνει υπηρεσίες.
17. Οι ερωτήσεις 45,46 καταγράφουν τον λόγο που δεν έχουν προβεί σε λήψη υπηρεσιών των κοινωνικών δομών και τον βαθμό ικανοποίησης όσοι έλαβαν υπηρεσίες. Στην 45^η ερώτηση (κλειστού τύπου) αναφέρει τον λόγο που δεν προέβη σε λήψη των υπηρεσιών των κοινωνικών δομών. Στην 46^η ερώτηση (κλειστού τύπου) με αρίθμηση από το βαθμό 1, όπου είναι ο χαμηλότερος, μέχρι τον βαθμό 5, όπου είναι ο υψηλότερος, στοχεύει στην ανάδειξη του βαθμού ικανοποίησης των υπηρεσιών των οποίων έλαβαν από τις κοινωνικές δομές.
18. Η 47^η ερώτηση καταγράφει μέσω ενός πίνακα πολλαπλής επιλογής τις τρεις κοινωνικές δομές που χρειάζεται να υπάρχουν στην περιοχή.

4η ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ: Υπηρεσίες Κοινωνικών Δομών:

19. Οι ερωτήσεις 48, 49 στοχεύουν να αναδείξουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε υπηρεσία υγείας. Στην 48^η ερώτηση (κλειστού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει εάν μπορεί να απευθυνθεί σε κάποια υπηρεσία υγείας, ενώ στην 49^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) αναφέρει το λόγο που δεν μπορεί να απευθυνθεί.
20. Οι ερωτήσεις 50, 51 στοχεύουν να αναδείξουν τη δυνατότητα λήψης φαρμάκων. Στην 50^η ερώτηση (κλειστού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει εάν μπορεί να λάβει τα φάρμακα που χρειάζονται, ενώ στην 51^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) αναφέρει το λόγο που δεν μπορεί να τα λάβει.

21. Οι ερωτήσεις 52, 53 στοχεύουν να αναδείξουν τη δυνατότητα πραγματοποίησης προληπτικών εξετάσεων. Στην 52^η ερώτηση (κλειστού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει εάν μπορεί να λάβει να πραγματοποιήσεις προληπτικές εξετάσεις, ενώ στην 53^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) αναφέρει το λόγο που δεν μπορεί να τις πραγματοποιήσει.
22. Οι ερωτήσεις 54, 55 στοχεύουν να αναδείξουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε γιατρό οποιασδήποτε ειδικότητας όταν χρειάζεται ή το επιθυμεί. Στην 54^η ερώτηση (κλειστού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει εάν μπορεί να επισκεφθεί γιατρό οποιασδήποτε ειδικότητας όταν χρειάζεται, ενώ στην 55^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) αναφέρει το λόγο που δεν μπορεί να τον επισκεφτεί τον γιατρό.
23. Οι ερωτήσεις 56, 57 στοχεύουν να αναδείξουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε ψυχολόγο όταν χρειάζεται ή το επιθυμεί. Στην 56^η ερώτηση (κλειστού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει εάν μπορεί να επισκεφθεί ψυχολόγο όταν χρειάζεται ή το επιθυμεί, ενώ στην 57^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) αναφέρει το λόγο που δεν μπορεί να τον επισκεφτεί τον ψυχολόγο.
24. Η ερώτηση 58 (κλειστού τύπου) στοχεύει να αναδείξει εάν υπάρχει κέντρο που μπορούν να απευθυνθούν ΑμεΑ.
25. Η ερώτηση 59 (κλειστού τύπου) στοχεύει να αναδείξει εάν υπάρχει κέντρο που μπορούν να απευθυνθούν ηλικιωμένοι (ΚΗΦΗ)
26. Οι ερωτήσεις 60, 61 στοχεύουν να αναδείξουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε οδοντίατρο όταν χρειάζεται ή το επιθυμεί. Στην 60^η ερώτηση (κλειστού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει εάν μπορεί να επισκεφθεί οδοντίατρο όταν χρειάζεται ή το επιθυμεί, ενώ στην 61^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) αναφέρει το λόγο που δεν μπορεί να τον επισκεφτεί τον οδοντίατρο.
27. Η 62^η ερώτηση καταγράφει μέσω ενός πίνακα πολλαπλής επιλογής τις τρεις κατηγορίες προϊόντων που πρέπει να παρέχονται σε ένα κοινωνικό παντοπωλείο.
28. Οι ερωτήσεις 63, 64 στοχεύουν να αναδείξουν τη δυνατότητα λήψης αγαθών. Στην 63^η ερώτηση (κλειστού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει εάν μπορεί να λάβει τα προϊόντα που επιθυμεί ή χρειάζεται, ενώ στην 64^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) αναφέρει το λόγο που δεν μπορεί να τα λάβει.
29. Οι ερωτήσεις 65, 66 στοχεύουν να αναδείξουν τη δυνατότητα πραγματοποίησης δραστηριοτήτων αναψυχής. Στην 65^η ερώτηση (κλειστού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει εάν μπορεί να πραγματοποιήσει δραστηριότητες αναψυχής, ενώ στην 66^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) αναφέρει το λόγο που δεν μπορεί να πραγματοποιήσει.
30. Οι ερωτήσεις 67, 68 στοχεύουν να αναδείξουν τη δυνατότητα πραγματοποίησης διακοπών για τουλάχιστον μία εβδομάδα το χρόνο. Στην 67^η ερώτηση (κλειστού τύπου)

ο ερωτώμενος αναφέρει εάν μπορεί να πραγματοποιήσει διακοπές για τουλάχιστον μία εβδομάδα το χρόνο, ενώ στην 68^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) αναφέρει το λόγο που δεν μπορεί να τις πραγματοποιήσει.

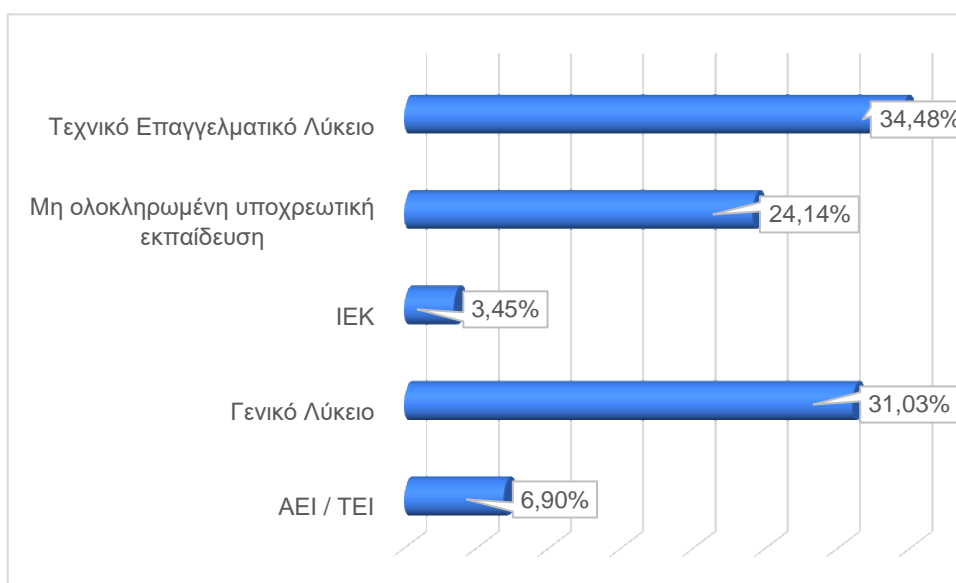
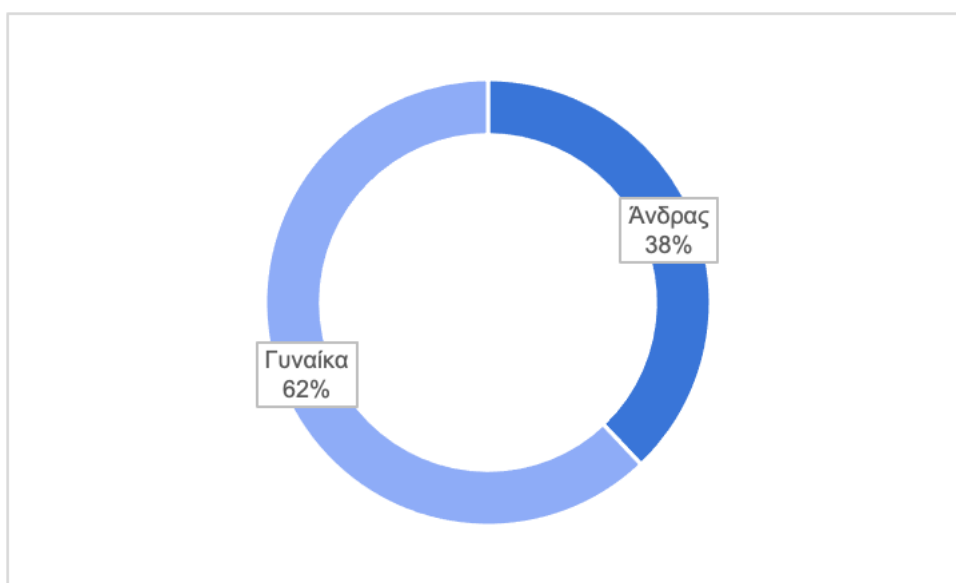
31. Η ερώτηση 69 (κλειστού τύπου) στοχεύει να αναδείξει εάν υπάρχει η δυνατότητα ο να ενημερωθεί ο ερωτώμενος για θέσεις εργασίας ή επιδοτούμενα προγράμματα που τον αφορά.
32. Οι ερωτήσεις 70,71 στοχεύουν να αναδείξουν τη δυνατότητα επαγγελματικής κατάρτισης στην περιοχή που μένουν. Στην 70^η ερώτηση (κλειστού τύπου) ο ερωτώμενος αναφέρει εάν έχει τη δυνατότητα επαγγελματικής κατάρτισης στην περιοχή που μένει, ενώ στην 71^η ερώτηση (ανοικτού τύπου) αναφέρει το λόγο που δεν έχει τη συγκεκριμένη δυνατότητα.
33. Η ερώτηση 72 (κλειστού τύπου) στοχεύει να αναδείξει εάν ο ερωτώμενος γνωρίζει προσωπικά άλλους ανθρώπους στην περιοχή που δεν έχει πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω.

4 Αποτελέσματα της έρευνας

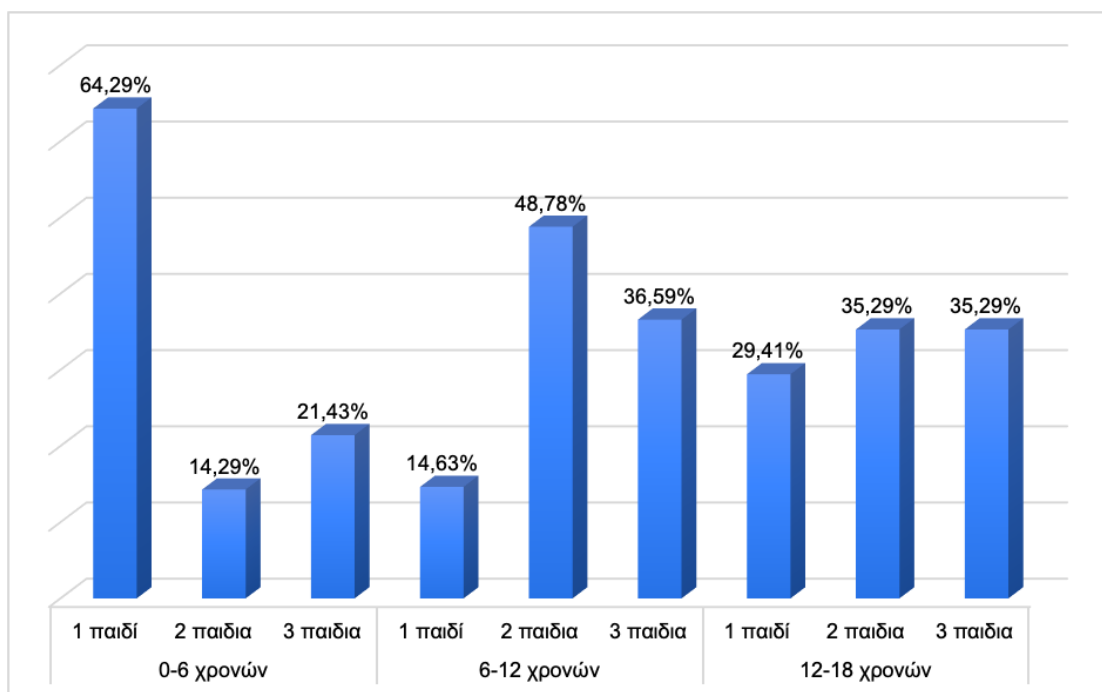
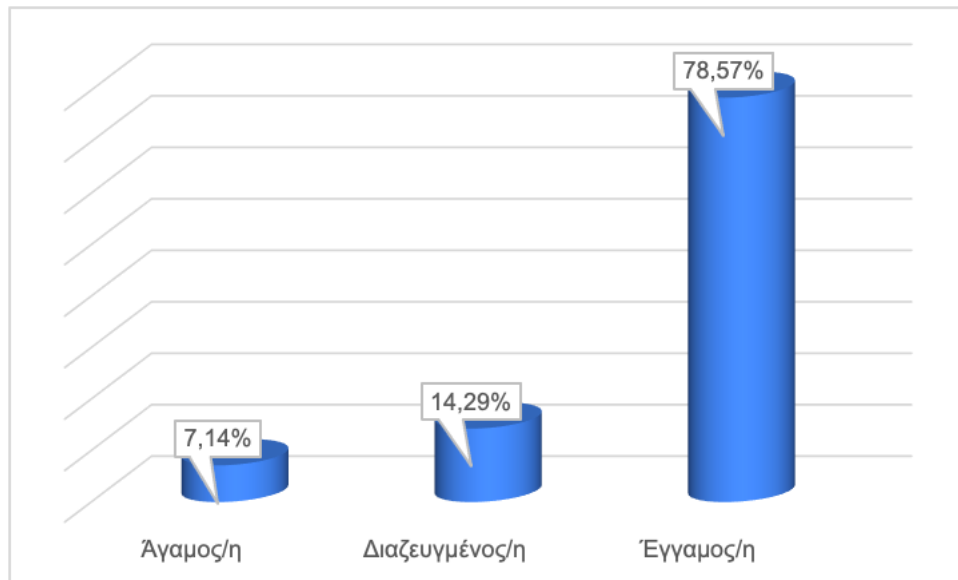
4.1 Παρουσίαση των αποτελεσμάτων και ερμηνεία

Δημογραφικά Στοιχεία

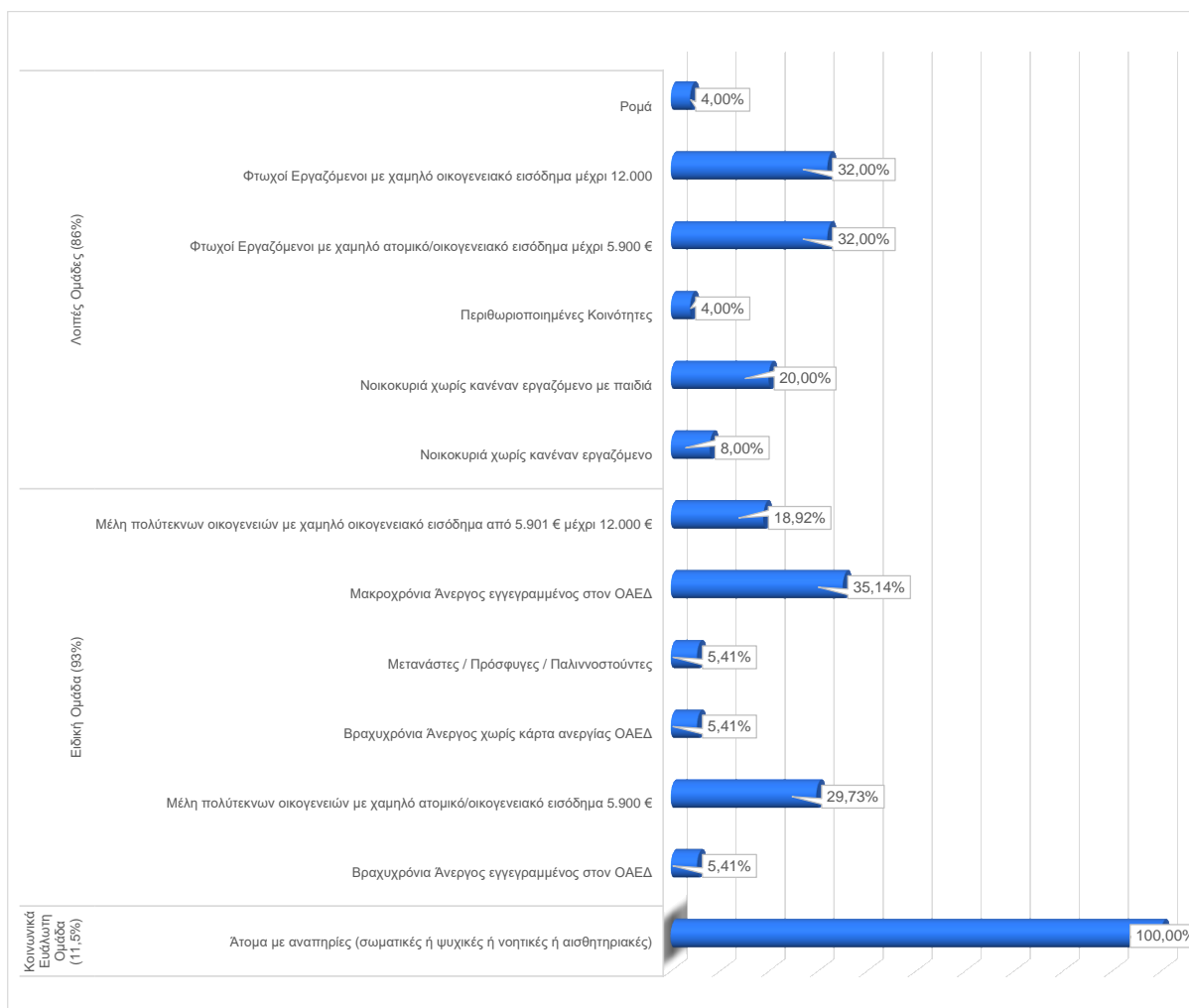
Στο σύνολο του δείγματος, το 62% είναι γυναίκες και το 38% άνδρες. Σε αρκετά μεγάλο ποσοστό βρίσκονται οι απόφοιτοι Τεχνικού Επαγγελματικού Λυκείου με ποσοστό 34% και όσοι δηλώνουν Απόφοιτοι Γενικού Λυκείου (31%). Το 24% του δείγματος δεν έχει ολοκληρώσει υποχρεωτική εκπαίδευση ενώ το 7% είναι απόφοιτοι Λυκείου και τέλος όσοι έχουν ολοκληρώσει ΙΕΚ με 3%.

Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση οι έγγαμοι σημειώνουν το υψηλότερο ποσοστό (79%) και ακολουθούν διαζευγμένοι με αρκετά μεγάλη διαφορά (14%). Ακολουθούν οι άγαμοι με ποσοστό 4%. Αναφορικά με το πλήθος και την ηλικιακή ομάδα των τέκνων, αξίζει να σημειωθεί πως όλοι οι ερωτηθέντες έχουν τέκνο, ενώ το 65% έχει τουλάχιστον ένα παιδί 0-6 ετών. Επίσης στην ερώτηση αν παρακολουθούν τα τέκνα σχολείο, οι αρνητικές απαντήσεις που υπήρξαν είναι λόγω ότι τα τέκνα περισσότερα είναι 0-6 ετών.

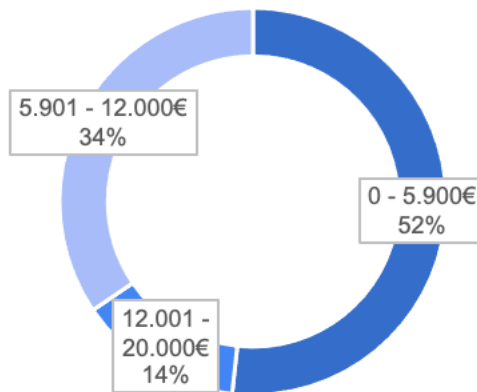
Στη συνέχεια οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν αν ανήκουν σε κάποια ευάλωτη ομάδα. Όπως προέκυψε από την έρευνα και αποτυπώνεται στην συνέχεια, μόνο το 11,5% ανήκει σε κοινωνικά ευάλωτη ομάδα και όλοι είναι άτομα με αναπηρίες (σωματικές ή ψυχικές ή νοητικές ή αισθητηριακές). Το 93% του δείγματος δήλωσε πως ανήκει σε κατηγορία ειδικών ομάδων με το 35% εξ αυτών να δηλώνει πως ανήκει στους Μακροχρόνια Αnéργους που είναι εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ. Ακολουθούν τα Μέλη πολύτεκνων οικογενειών με χαμηλό ατομικό/οικογενειακό εισόδημα 5.900 € με ποσοστό 32%. Επίσης τα μέλη πολύτεκνων οικογενειών με χαμηλό ατομικό/οικογενειακό εισόδημα από 5.901€ μέχρι 12.000€ σημειώνουν ποσοστό 19%. Τέλος οι μετανάστες /πρόσφυγες / παλλινოსτούντες και οι βραχυχρόνια άνεργοι χωρίς κάρτα ανεργίας ΟΑΕΔ σημειώνουν το χαμηλότερο ποσοστό (5,41%). Στην ερώτηση αν ανήκουν στις λοιπές ομάδες, το 86% απάντησε θετικά. Στις κατηγορίες τις οποίες δήλωσαν πως ανήκουν, το 32% δήλωσε πως ανήκει στους φτωχούς εργαζόμενους με χαμηλό ατομικό/οικογενειακό εισόδημα μέχρι 5.900 € και στους φτωχούς εργαζόμενους με χαμηλό ατομικό/οικογενειακό εισόδημα μέχρι 12.000 €. Το 20% ανήκει σε νοικοκυριά χωρίς εργαζόμενο με παιδιά, το 8% δήλωσε πως ανήκει σε νοικοκυριά χωρίς εργαζόμενο και τέλος οι ρομά και οι περιθωριοποιημένες κοινότητες σημειώνουν ποσοστό της τάξεως του 4%.

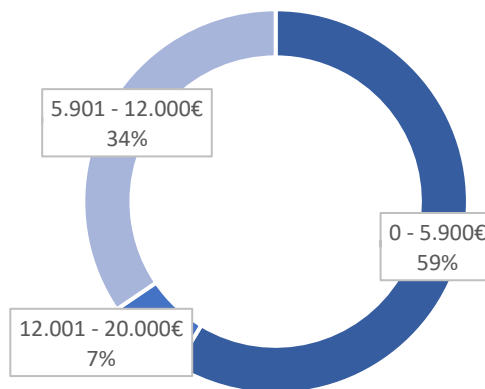
Εισοδηματικά Κριτήρια

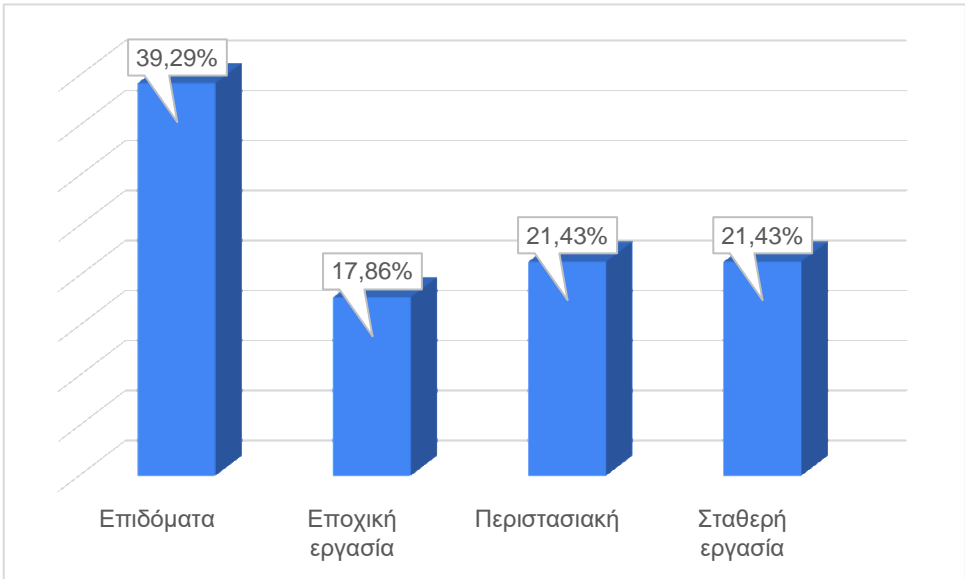
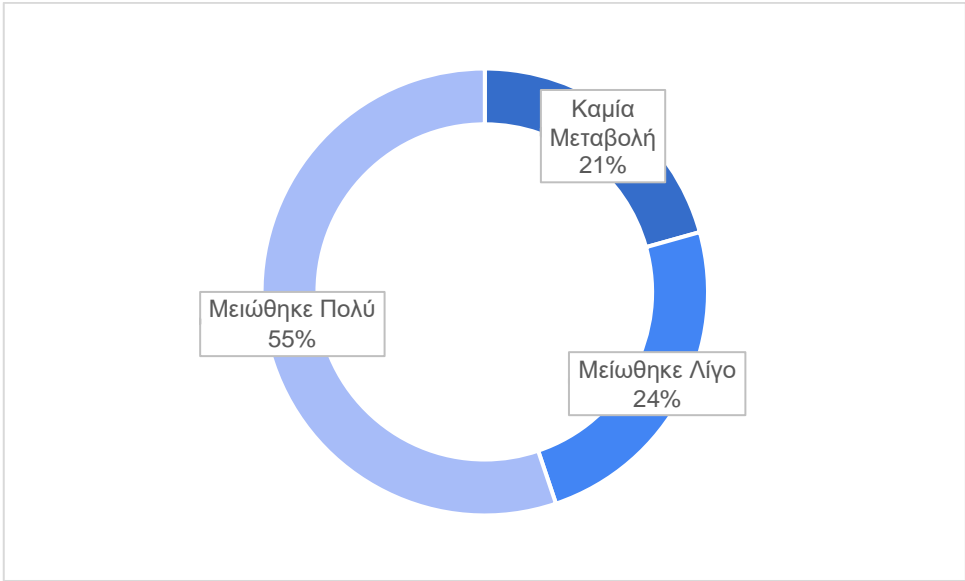
Αξιοσημείωτο είναι πως το εισόδημα που αντιστοιχεί στην η υψηλότερη κλίμακα εισοδήματος (12.001 – 20.000€), μειώθηκε το επόμενο έτος κατά το ήμισυ. Αυτό ίσως να συμβαίνει επειδή η κύρια πηγή εισοδήματος να είναι κυρίως η εργασία (όπως αποδεικνύεται και από το διάγραμμα). Η μείωση του εισοδήματος, λόγω covid είναι λογικό να υπάρχει σε υψηλό ποσοστό, καθώς τα υγειονομικά πρωτόκολλα και η επιβολή σκληρού lockdown δημιούργησε αστάθεια στις επιχειρήσεις και κατ' επέκταση στις θέσεις εργασίας και τους εργαζομένους.

Εισόδημα 2020

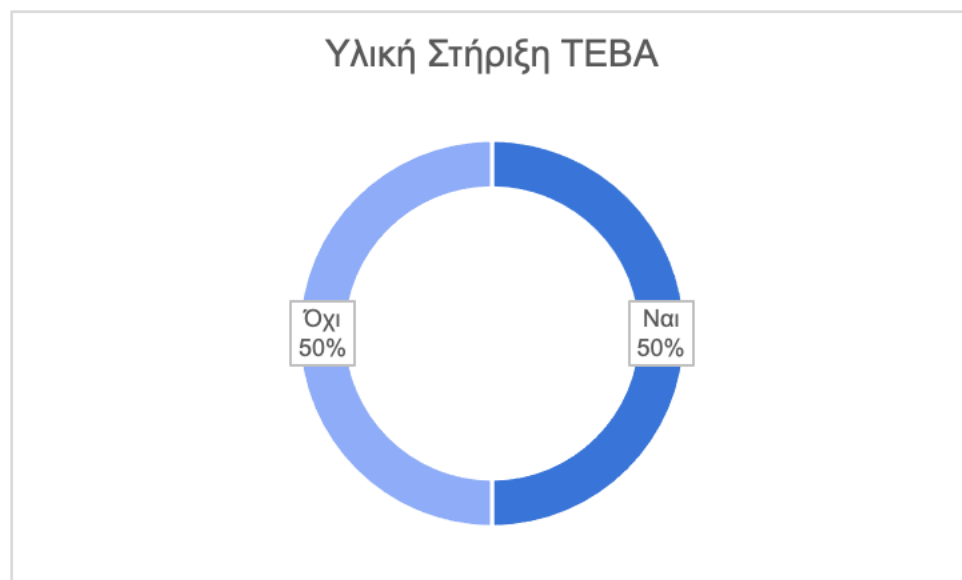
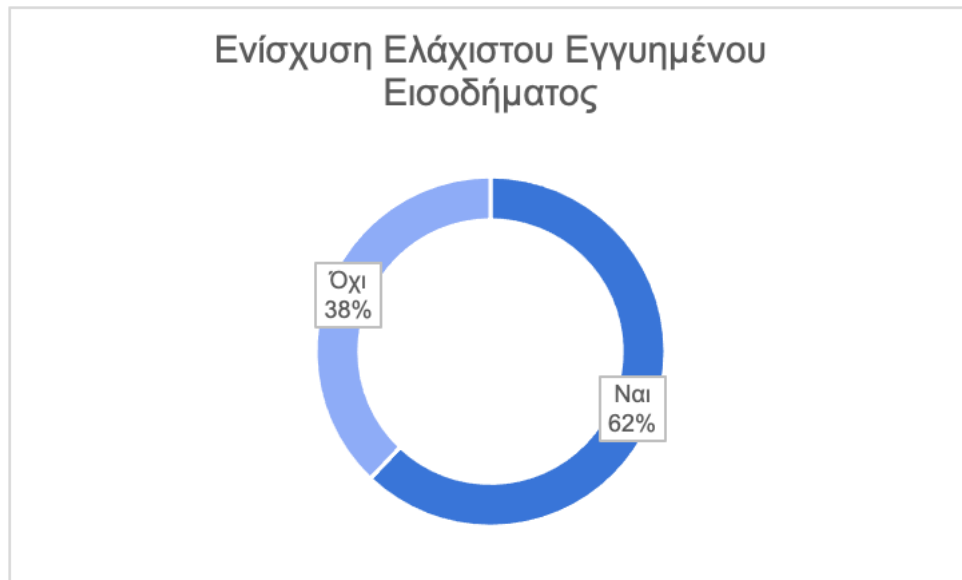

Εισόδημα 2021

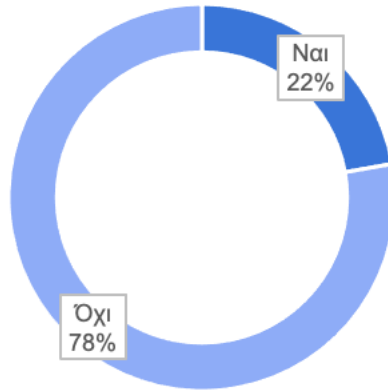

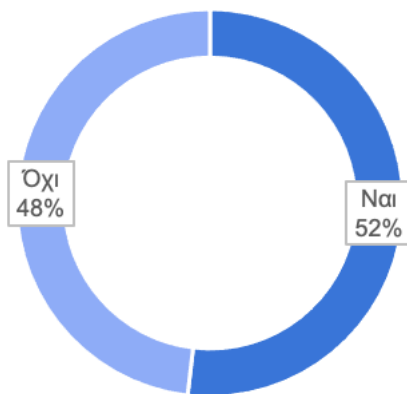
Αναφορικά με τις ενισχύσεις που λαμβάνουν οι ερωτώμενοι το 62% λαμβάνει την ενίσχυση του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, το 50% λαμβάνει υλική στήριξη από το ΤΕΒΑ, το 52% υλική στήριξη από το Κοινωνικό Παντοπωλείο και από το Κοινωνικό Φαρμακείο το 22% λαμβάνει υλική στήριξη. Τέλος οι ωφελούμενοι δήλωσαν πως λαμβάνουν στήριξη από την ΚΟΔΕΠ, την UNESCO, το Μαζί για το Παιδί και τον ΟΑΕΔ.

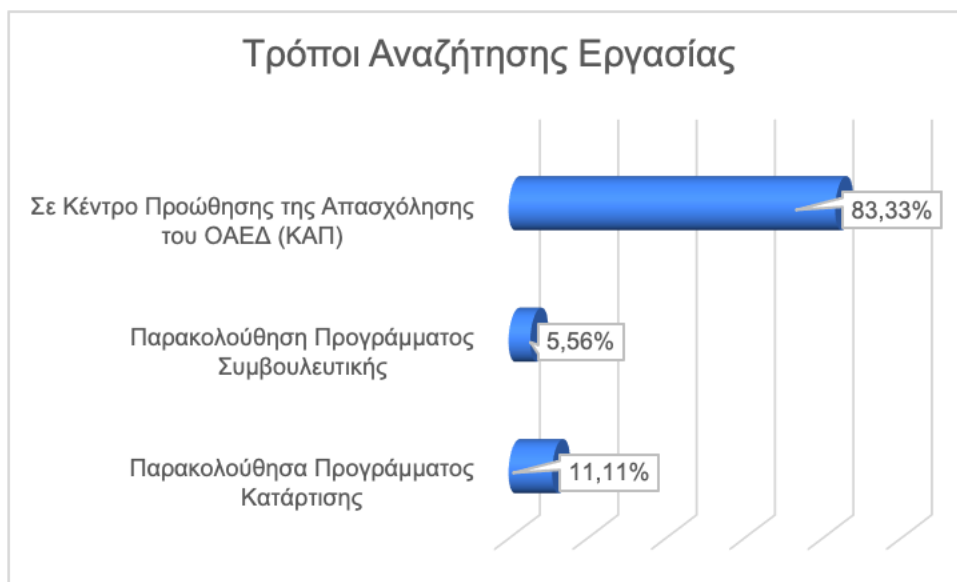
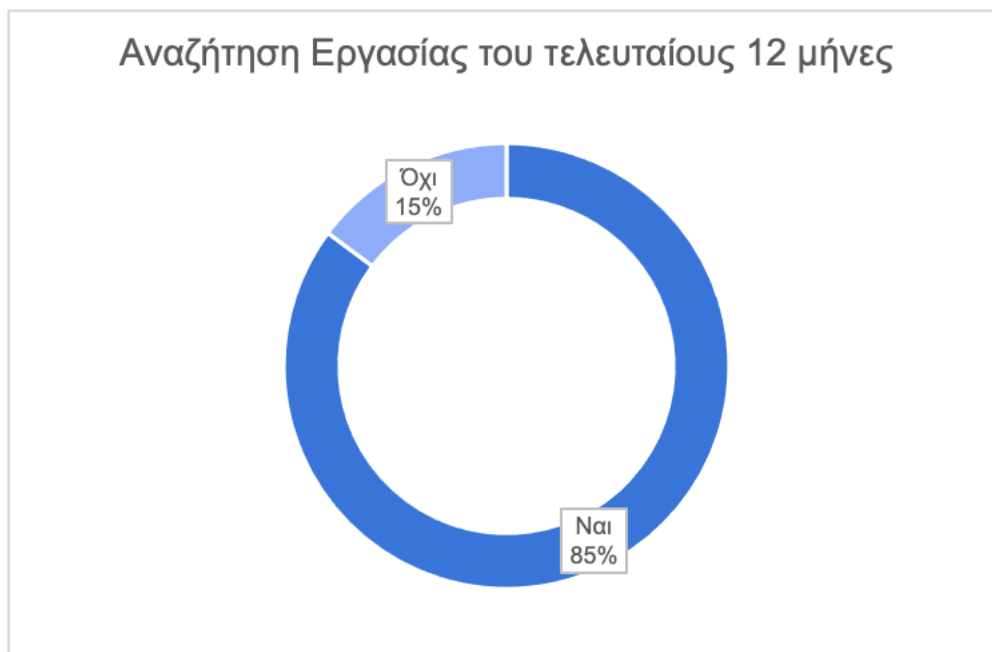
Υλική Στήριξη Κοινωνικό Φαρμακείο

Υλική Στήριξη Κοινωνικό Παντοπωλείο

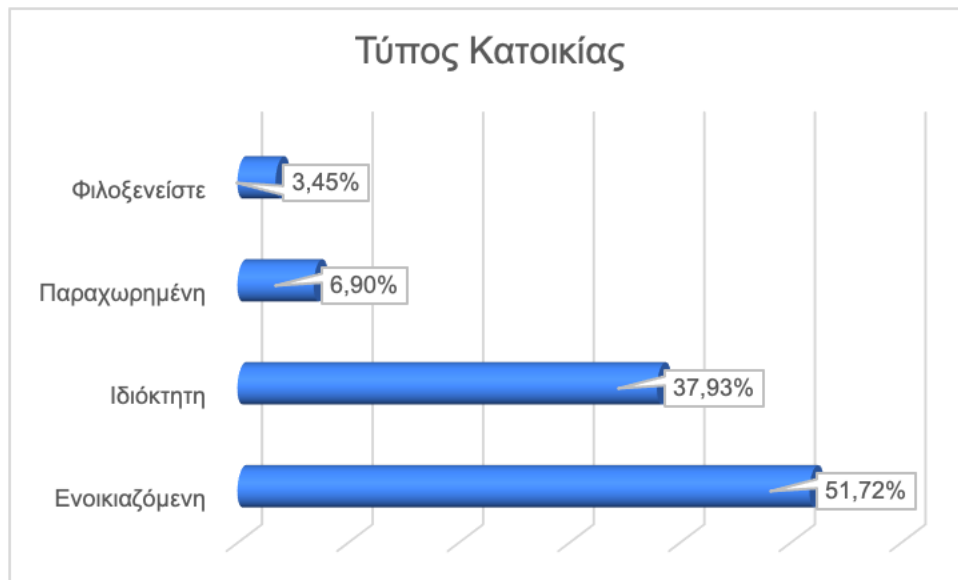

Τους τελευταίους 12 μήνες, το 85% των ερωτηθέντων αναζήτησαν εργασία. Η συντριπτική πλειοψηφία (83%) αναζήτησε εργασία μέσω του Κέντρου Προώθησης της Απασχόλησης του ΟΑΕΔ (ΚΠΑ). Τέλος το 72% του δείγματος δηλώνει θετικό στην στήριξη / καθοδήγηση για την πρόσβασή στις παραπάνω ευκαιρίες απασχόλησης.

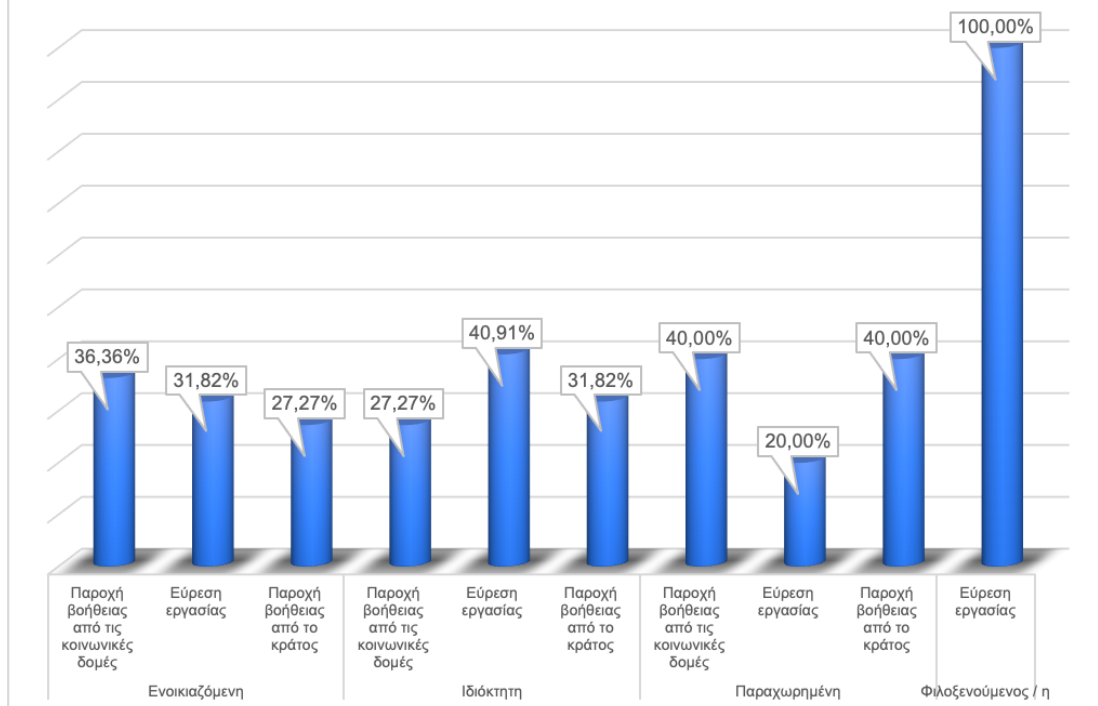
Ποιοτικές Συνθήκες Στέγασης και Διαμονής

Οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να δηλώσουν τον τύπο κατοικίας που διαμένουν. Παρατηρείται πως το 51% ενοικιάζει την κατοικία του, το 37% μένει σε ιδιόκτητη κατοικία, στο 7% μένει σε παραχωρημένη κατοικία και το τέλος το υπόλοιπο 3% φιλοξενείται.

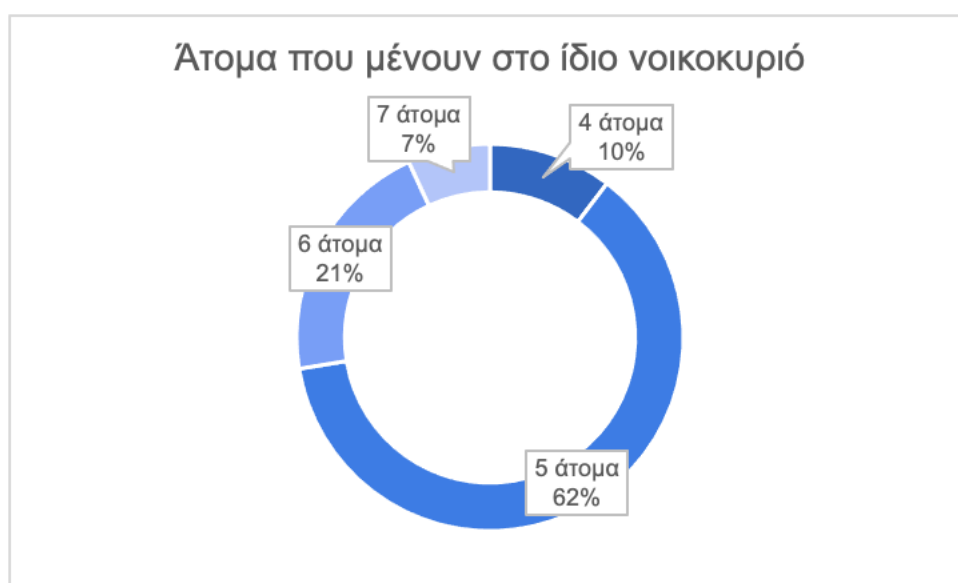

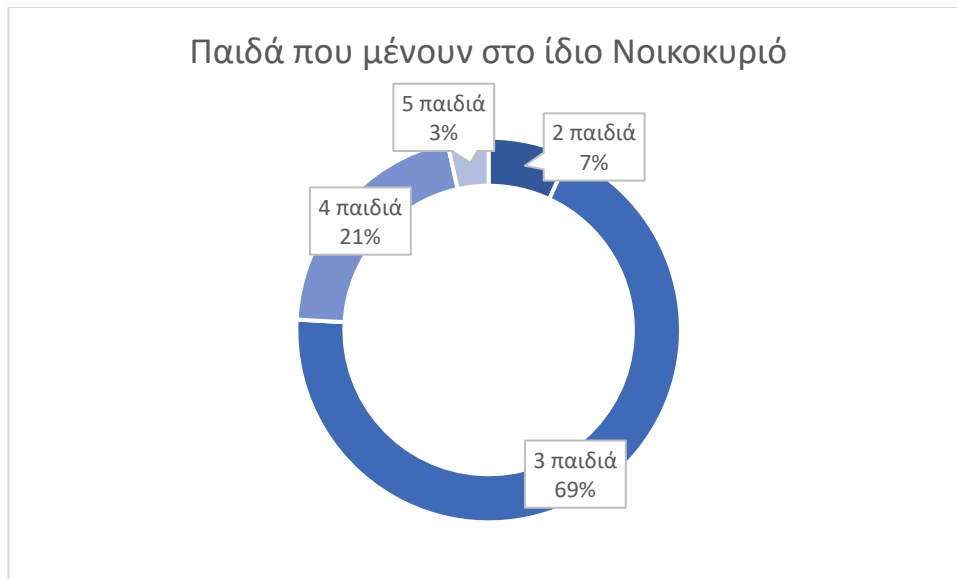
Όσον αφορά στην αιτία απώλειας στέγασης οι ερωτηθέντες δεν θεώρησαν πιθανή την απώλεια στέγης, ενώ σε περίπτωση που βρεθούν σε κατάσταση αστεγίας το 92% θεωρεί πως θα την ξεπεράσει. Η κυριότερη επιλογή του δείγματος για τον τρόπο αντιμετώπισης της αστεγίας σε όλους τους τύπους κατοικιών είναι η εύρεση εργασίας, ενώ η δεύτερη επικρατέστερη επιλογή είναι η παροχή βοήθειας από το κράτος.

Τύπος Κατοικίας * Σε περίπτωση απώλειας στέγασης με ποιο τρόπο θα αντιμετωπιστεί

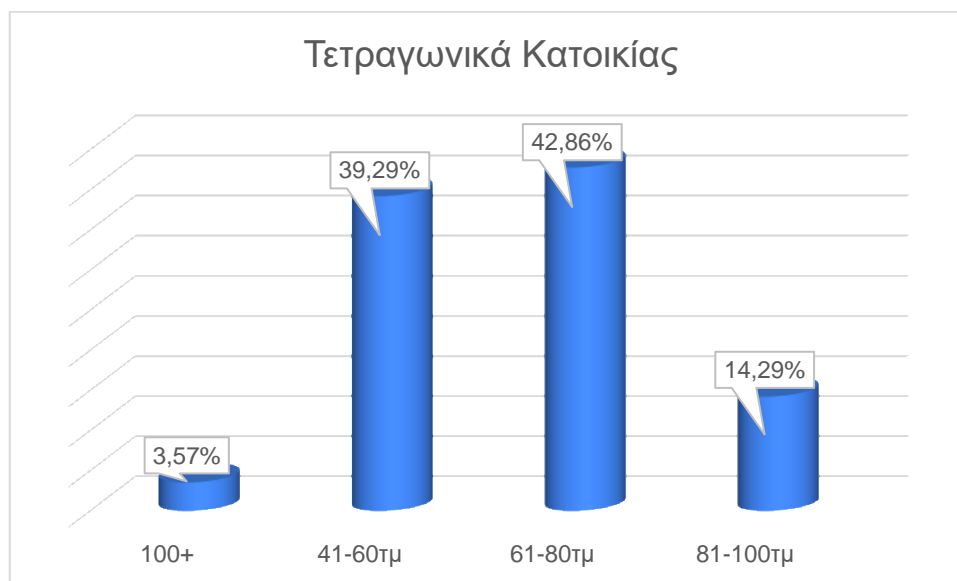

Στη συνέχεια το δείγμα ερωτήθηκε για τον αριθμό των ατόμων που διαμένουν στην ίδια κατοικία, όπου το υψηλότερο ποσοστό σημειώνουν ότι μένουν 5 άτομα στο ίδιο νοικοκυριό (62%). Στη συνέχεια ερωτήθηκαν για τα τέκνα όπου η απόλυτη πλειοψηφία του δείγματος δήλωσε πως κατοικεί με παιδιά, με το 69% εξ αυτών να κατοικεί με 3 παιδιά. Τέλος αξίζει να αναφερθεί πως κανείς από τους ερωτηθέντες δεν συγκατοικεί με ηλικιωμένο.

Τα τετραγωνικά κατοικιών που δηλώθηκαν από τους ερωτηθέντες ήταν τα εξής: 42,86% 61-80τμ, 39,29% 41-60τμ και 14,29% 81-100τμ. Τέλος οι απαντήσεις 100τμ και άνω δεν ξεπερνούν το 10%. Επιπλέον η πλειοψηφία των ερωτώμενων δήλωσε πως η κατοικία του έχει τουλάχιστον 2 δωμάτια.

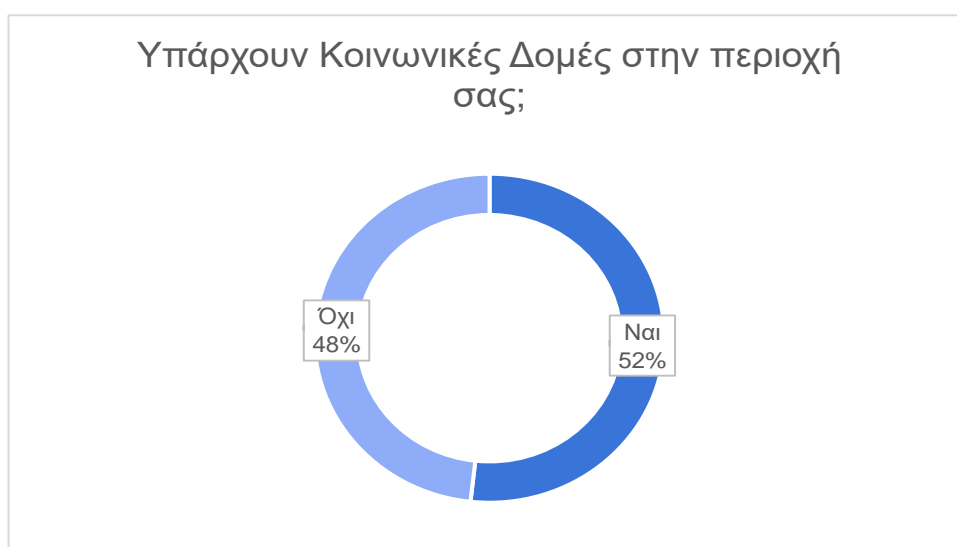

Αξίζει να αναφερθεί όλοι οι ωφελούμενοι δήλωσαν πως η κατοικία τους διαθέτει ηλεκτρικό ρεύμα, ενώ δύο ωφελούμενοι οι δήλωσαν πως δεν έχουν ζεστό τρεχούμενο νερό. Ενώ το 17% του δείγματος δηλώνει πως δεν έχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο.

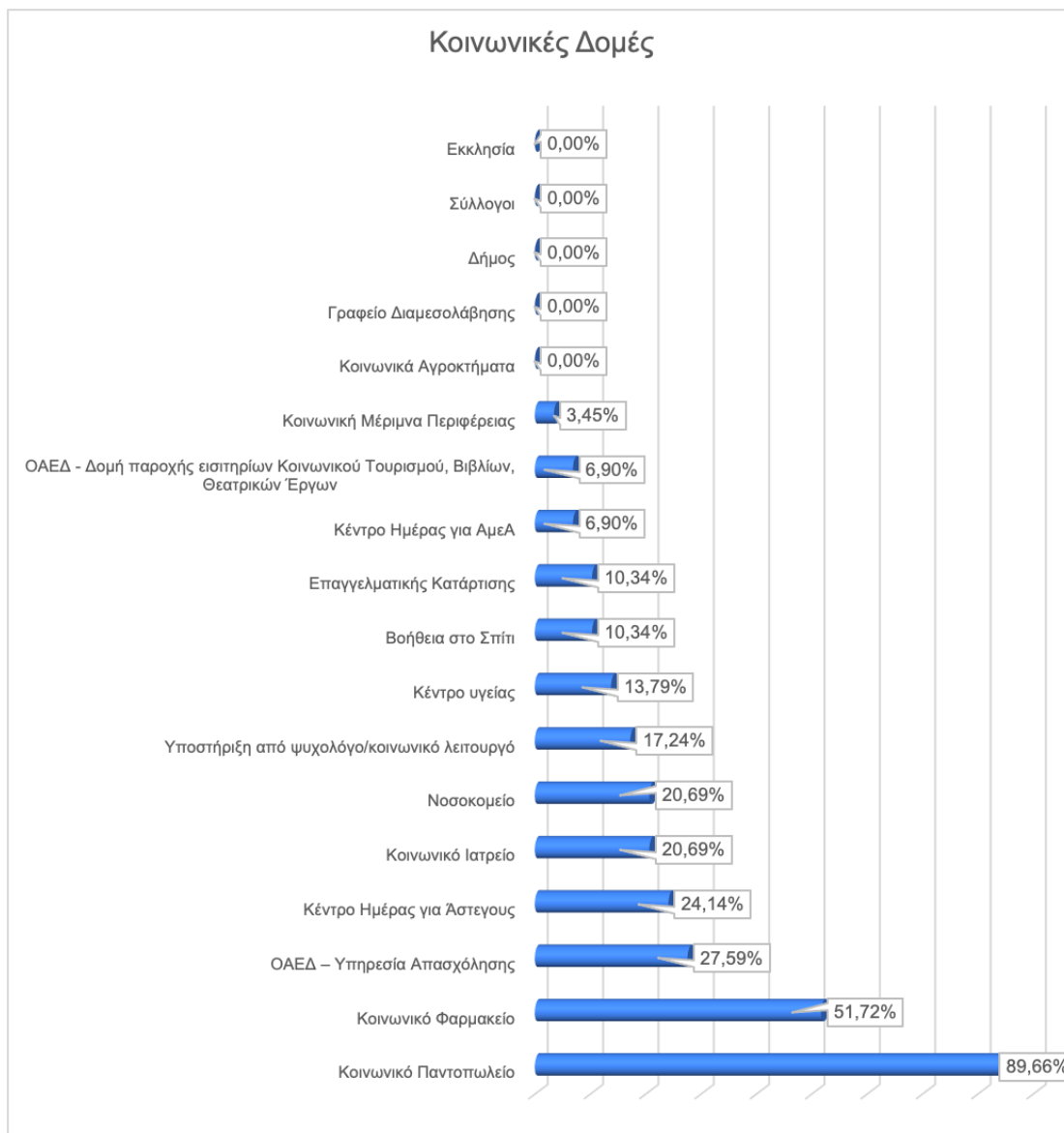
Κοινωνικές Δομές στο Δήμο Πειραιά

Η πλειοψηφία με 52% δηλώνει πως γνωρίζει να υπάρχουν κοινωνικές δομές στην περιοχή. Οι κοινωνικές δομές που υπάρχουν στην περιοχή σύμφωνα με το δείγμα είναι: Κοινωνικό παντοπωλείο, Κοινωνικό φαρμακείο, ΚΟΔΕΠ, 5^η Κοινότητα, ΚΑΠΗ, ΟΑΕΔ, Εκκλησία, Κέντρο Υγείας, Κέντρο για Αμεα και βρεφονηπιακοί σταθμοί. Αξίζει να σημειωθεί πως το 41% του δείγματος χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες των κοινωνικών δομών κυρίως του Κοινωνικού Παντοπωλείου, της ΚΟΔΕΠ, του ΟΑΕΔ, του Κέντρου Υγείας και των Βρεφονηπιακών σταθμών. Οι λόγοι που δεν χρησιμοποιούνται οι υπηρεσίες είναι επειδή δεν γνωρίζουν αν υπάρχουν στην περιοχή.

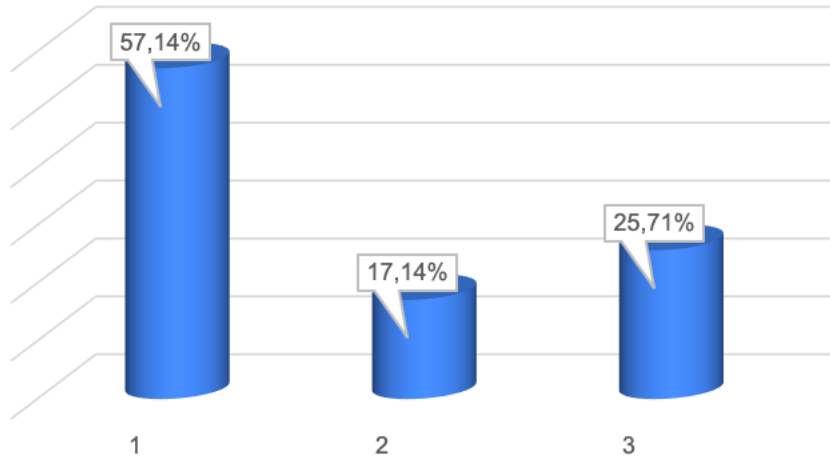

Οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να δηλώσουν τρεις κοινωνικές δομές με σειρά προτεραιότητας. Το παρακάτω διάγραμμα περιγράφει τα ποσοστά που σημείωσαν οι κοινωνικές δομές σύμφωνα με

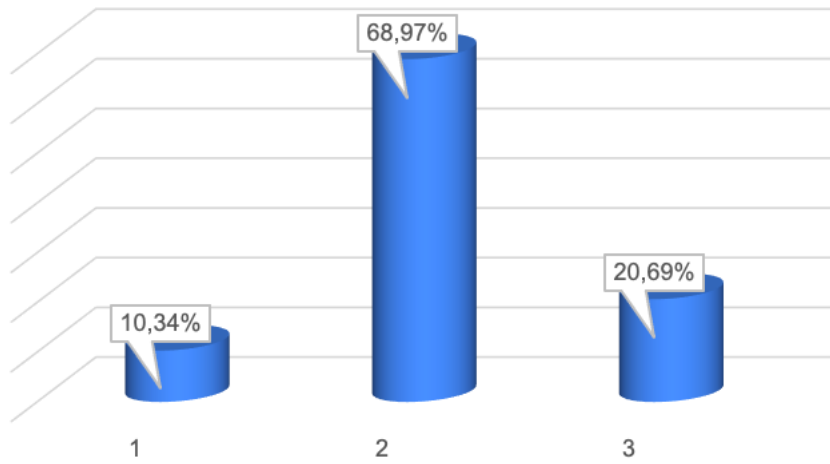
τις απαντήσεις που δόθηκαν. Το Κοινωνικό Παντοπωλείο σημειώνει 80%, το Κοινωνικό Φαρμακείο 51% και ο ΟΑΕΔ – Υπηρεσία Απασχόλησης 27%. Παρακάτω παρουσιάζονται οι προτιμήσεις (1^η επιλογή, 2^η και 3^η) στα τρία μεγαλύτερα ποσοστά που σημειώθηκαν όπως διατυπώθηκε παραπάνω.

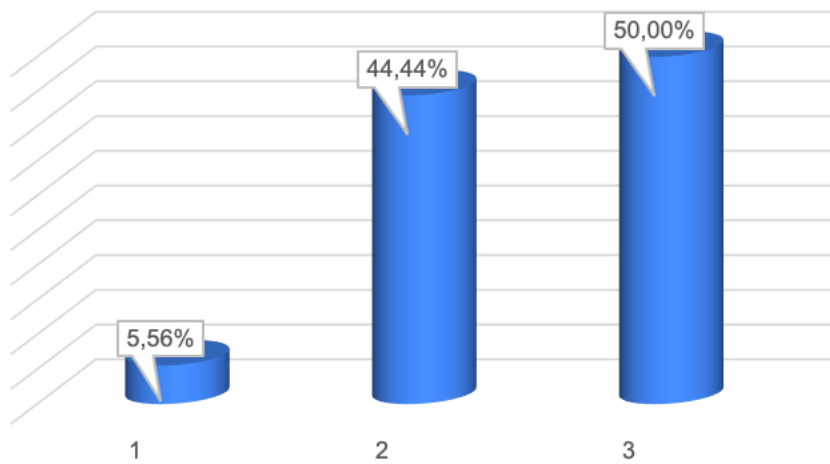
Κοινωνικό Παντοπωλείο

Κοινωνικό Φαρμακείο

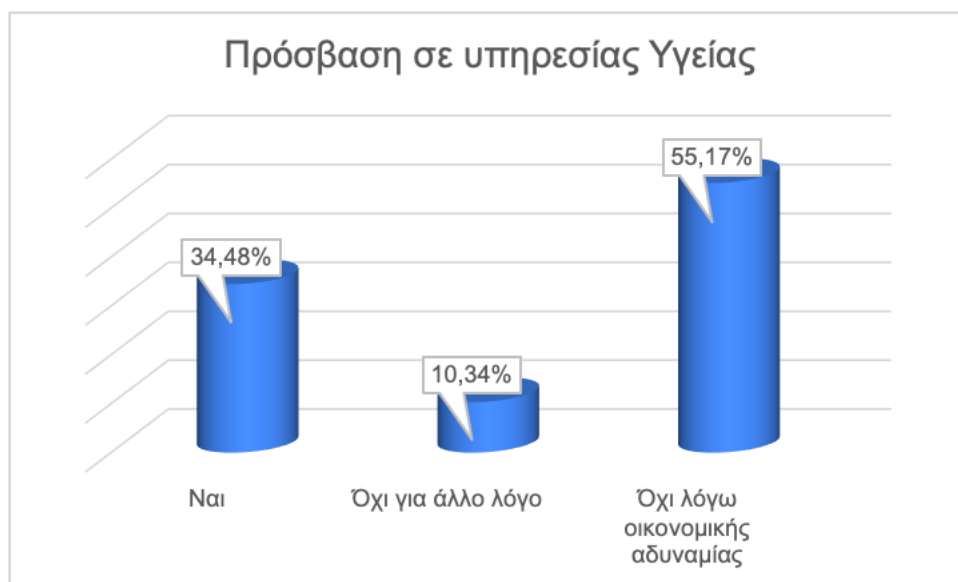

ΟΑΕΔ – Υπηρεσία Απασχόλησης

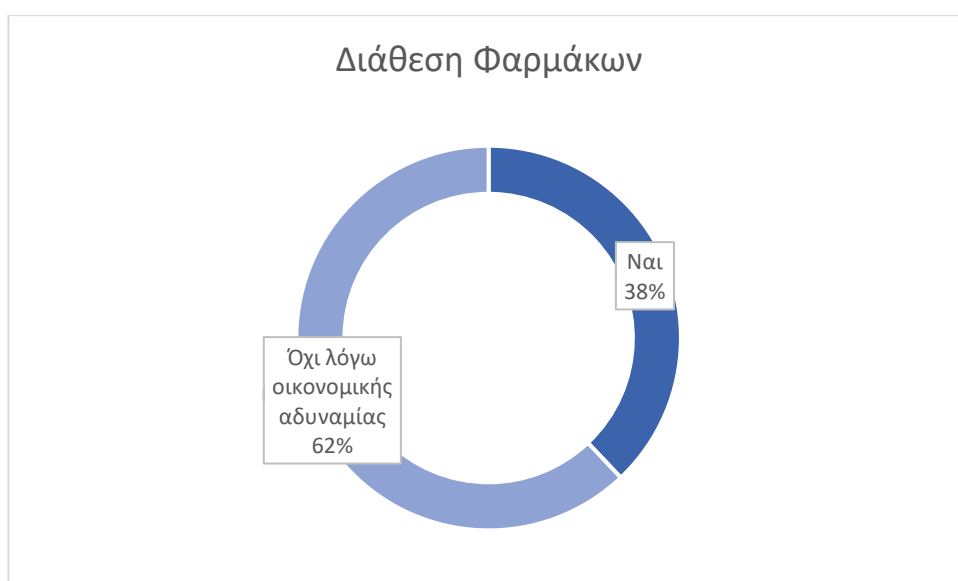

Υπηρεσίες Κοινωνικών Δομών

Σχετικά με την ερώτηση αν μπορούν να απευθυνθούν σε κάποια υπηρεσία υγείας, όποτε επιθυμούν το 55% δήλωσε αρνητικά καθώς υπάρχει οικονομική αδυναμία, ενώ το 34% δήλωσε θετικά. Το 10% που δήλωσε για άλλο λόγο σημειώνει πως έχει χρειαστεί λίγες φορές λόγω οικονομικής αδυναμίας.

Σχετικά με την ερώτηση αν μπορούν να έχουν φάρμακα όταν χρειάζεται το 62% δήλωσε πως δεν έχει, λόγω οικονομικής αδυναμίας, ενώ θετικά απάντησε το 38%.

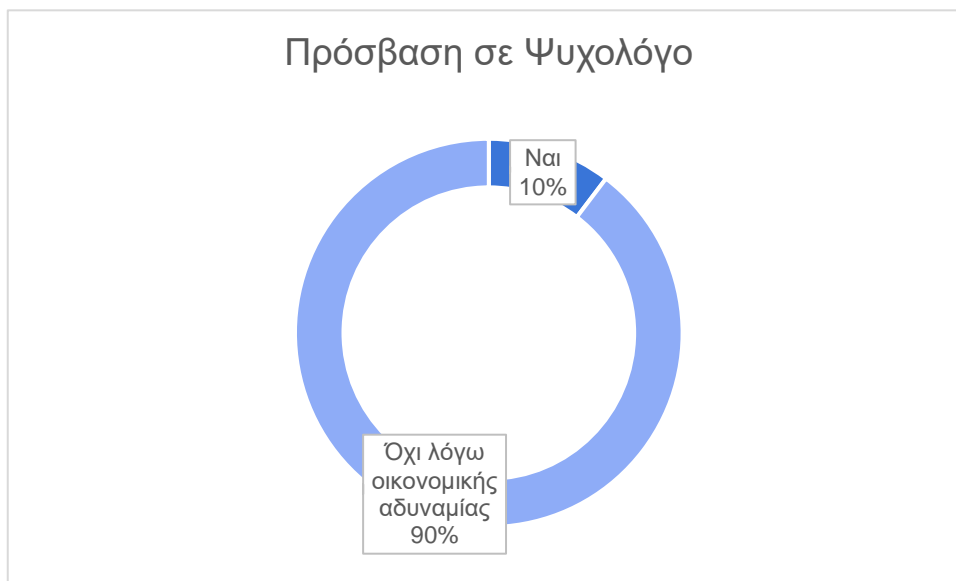
Αναφορικά με την ερώτηση αν μπορούν να κάνουν προληπτικές εξετάσεις το 72% δήλωσε αρνητικά λόγω οικονομικής αδυναμίας, ενώ μόνο το 28% του δείγματος δήλωσε θετικά.

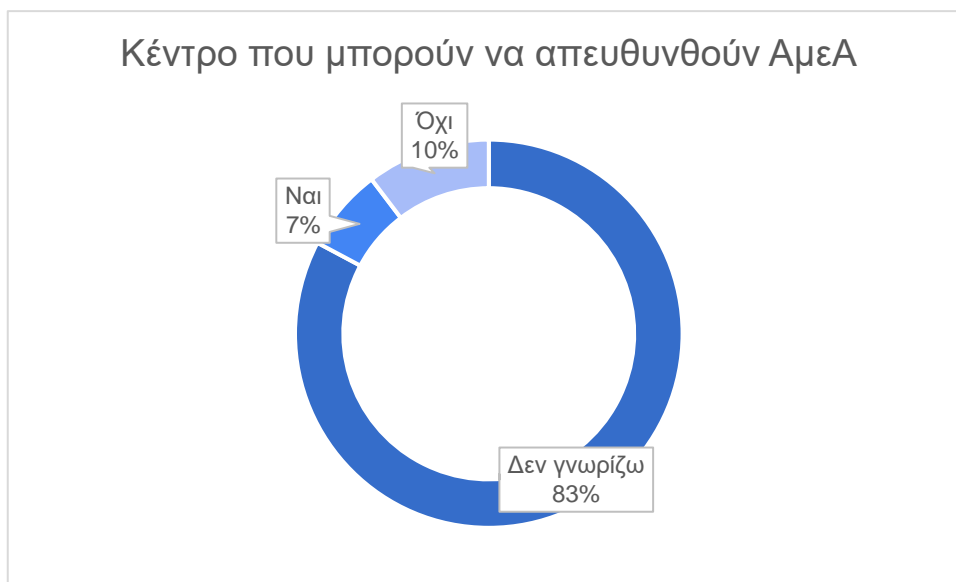
Σχετικά με την ερώτηση αν έχουν πρόσβαση σε γιατρό όποιας ειδικότητας χρειαστεί, οι αρνητικές απαντήσεις, λόγω οικονομικής αδυναμίας είναι 76% ενώ οι θετικές το 24%.

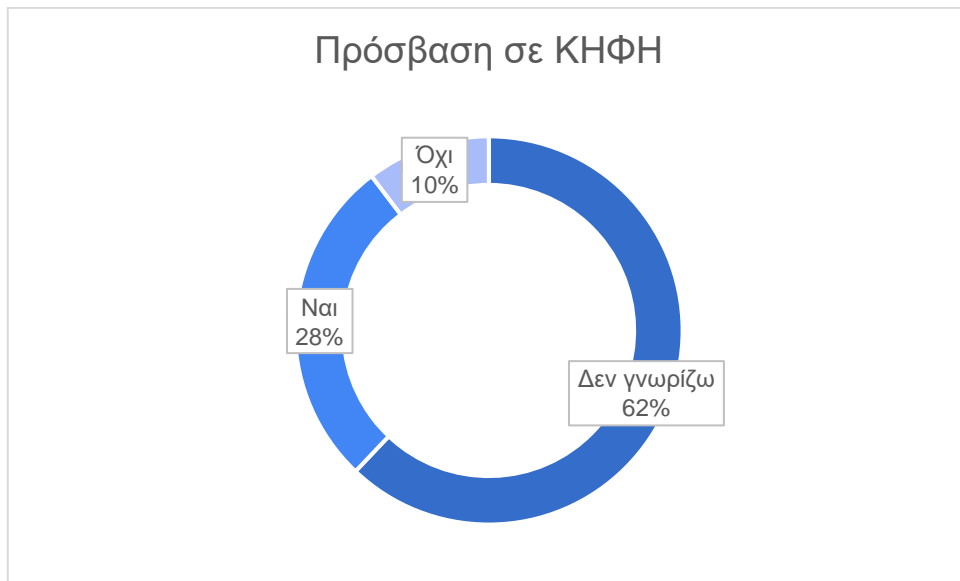
Αναφορικά, με την δυνατότητα να απευθύνουν σε ψυχολόγο το 90% δήλωσε αρνητικά, λόγω οικονομικής αδυναμίας και το υπόλοιπο 10% θετικά.

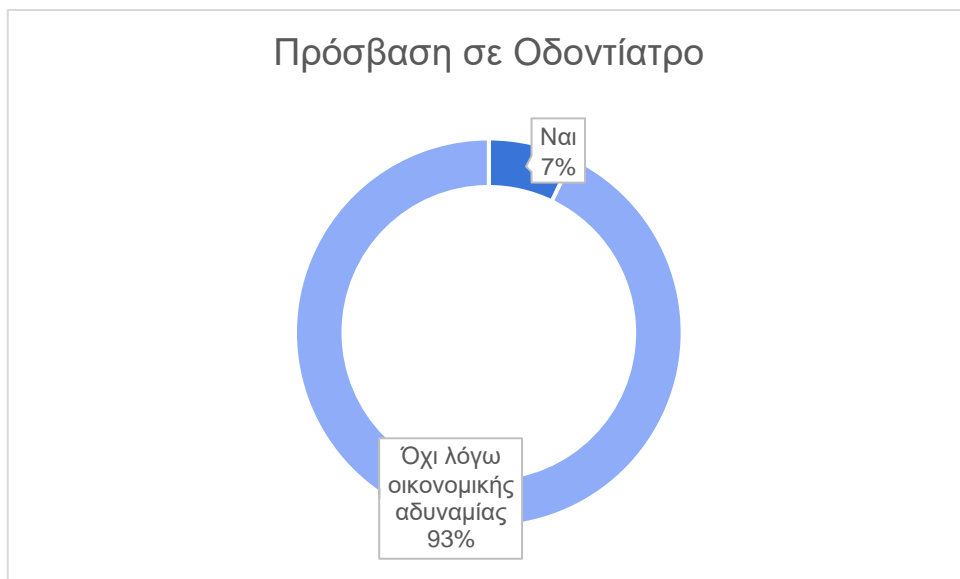
Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (83%) δήλωσε πως δεν γνωρίζει αν υπάρχει κέντρο που μπορούν να απευθύνουν ΑμεΑ, το 7% δήλωσε πως υπάρχει κέντρο ενώ το 10% δήλωσε πως δεν υπάρχει.

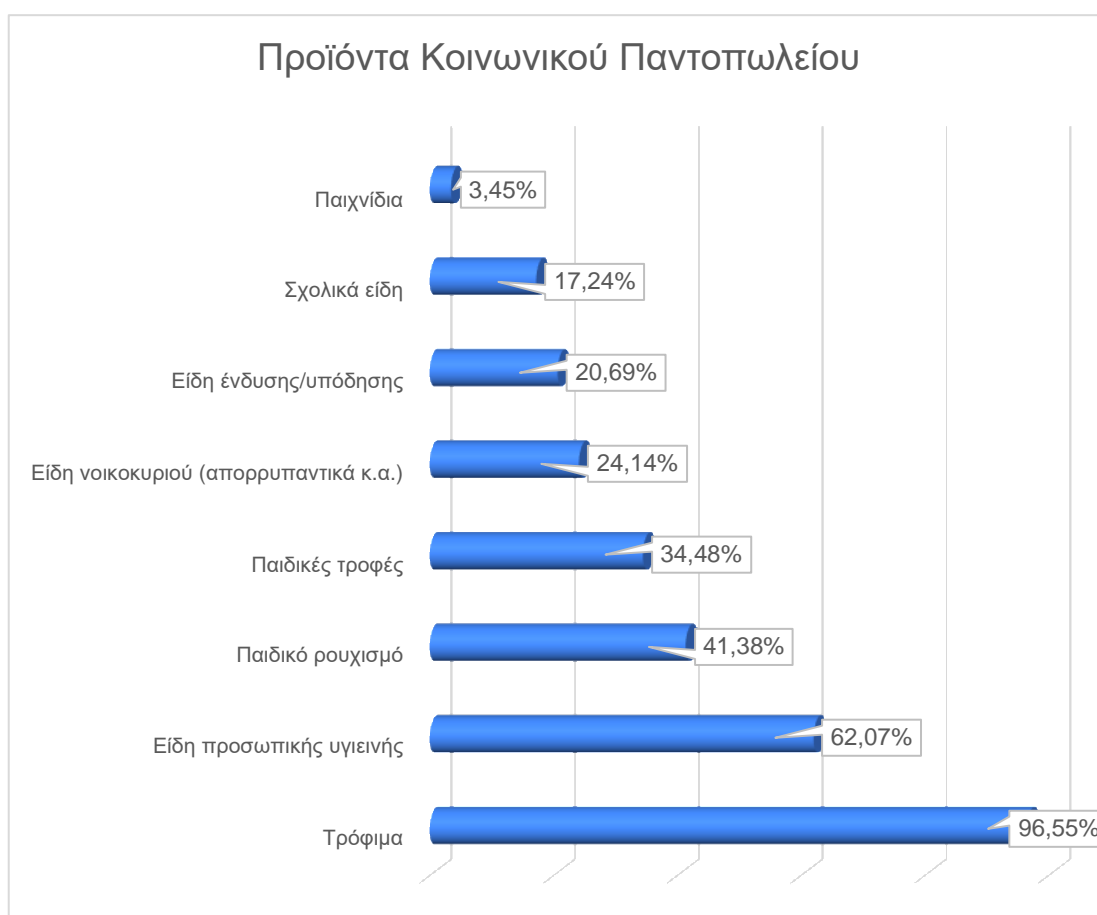
Το 62% του δείγματος δεν γνωρίζει αν υπάρχει στην περιοχή που μένει κέντρο στο οποίο μπορούν να απευθυνθούν Ηλικιωμένοι (ΚΗΦΗ), το 28% δηλώνει πως υπάρχει ενώ το 10% που δηλώνει πως δεν υπάρχει.

Το 93% των ερωτηθέντων δήλωσε πως δεν μπορεί να επισκεφθεί τον οδοντίατρο, λόγω οικονομικής αδυναμίας, ενώ το 7% δήλωσε πως μπορεί να τον επισκέπτεται.

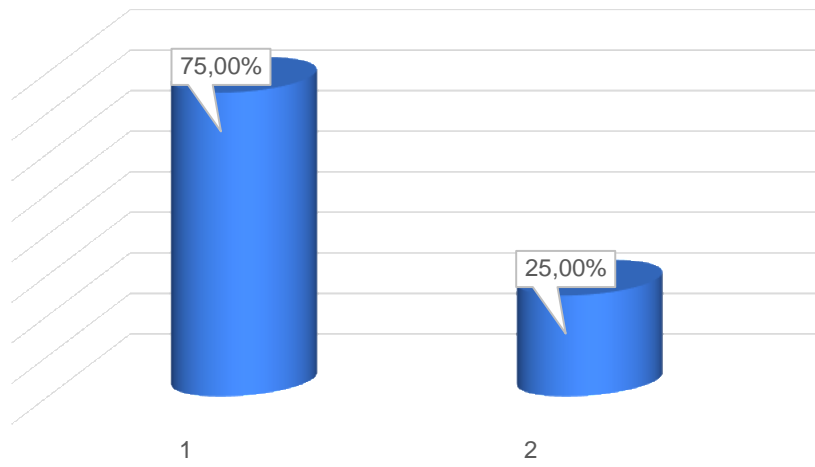

Οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να δηλώσουν με σειρά προτεραιότητας τρεις κατηγορίες προϊόντων που πρέπει να παρέχονται από το Κοινωνικό Παντοπωλείο. Το παρακάτω διάγραμμα περιγράφει τα ποσοστά που σημείωσαν οι κατηγορίες προϊόντων σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν. Τα τρόφιμα δηλώνουν προτίμηση όλων των ερωτηθέντων, τα είδη προσωπικής υγιεινής σημειώνουν 62% και ο παιδικός ρουχισμός 41%.

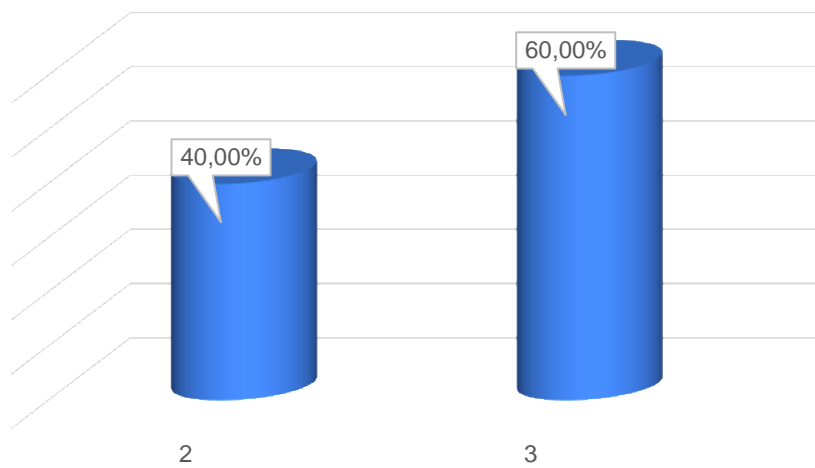

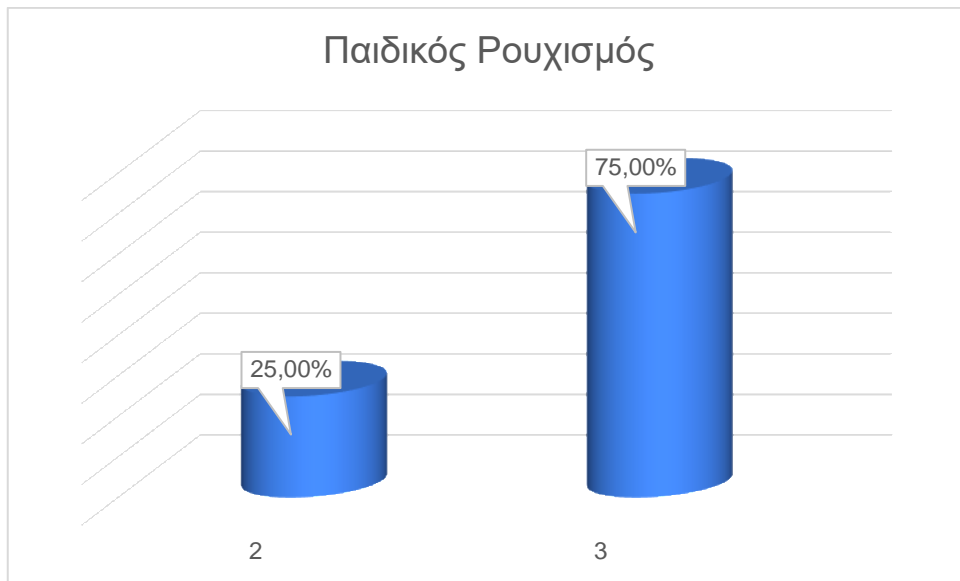
Παρακάτω παρουσιάζονται οι προτιμήσεις στα τρία μεγαλύτερα ποσοστά που σημειώθηκαν όπως διατυπώθηκε παραπάνω.

Τρόφιμα

Είδη προσωπικής υγιεινής

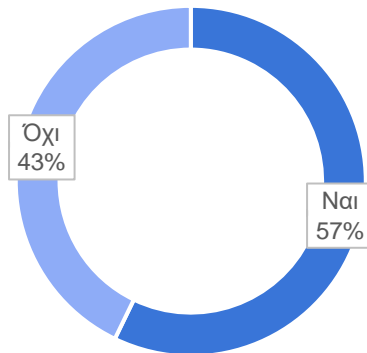

Το δείγμα ρωτήθηκε αν από τα αγαθά που αναφέρονται στην προηγούμενη ερώτηση μπορούν να τα έχουν όποτε χρειάζεται. Αξιοσημείωτο είναι πως μόνο δύο ωφελούμενοι έχουν όποτε χρειάζονται τα αγαθά που προαναφέρθηκαν.

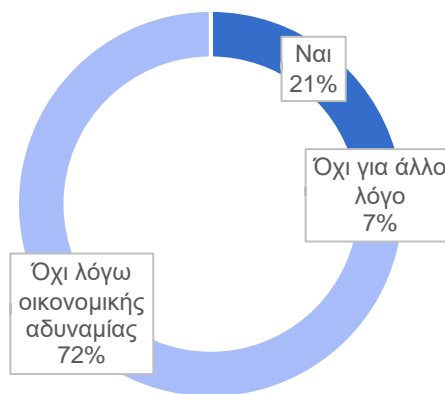
Στο ερώτημα αν έχουν την δυνατότητα να πραγματοποιήσουν δραστηριότητες αναψυχής όλοι οι ερωτηθέντες δήλωσαν πως δεν μπορούν, λόγω οικονομικής αδυναμίας. Το ίδιο ισχύει και για τη δυνατότητα διακοπών τουλάχιστον μία εβδομάδα το χρόνο, όπου μόνο δύο ωφελούμενοι απάντησαν θετικά. Το δείγμα κλήθηκε επίσης να απαντήσει στο αν έχουν την δυνατότητα να κάνουν διακοπές μία εβδομάδα τουλάχιστον το χρόνο, όπου ξανά η συντριπτική πλειοψηφία 87,5% δήλωσε πως δεν μπορεί λόγω οικονομικής αδυναμίας, ενώ μόνο το 12,5% εμφανίζεται να έχει αυτή τη δυνατότητα.

Για τη δυνατότητα ενημέρωσης θέσεων εργασίας ή επιδοτούμενων προγραμμάτων το 57% του δείγματος είναι θετικό. Όσον αφορά στην επαγγελματική κατάρτιση το 72% δήλωσε πως δεν έχει τη δυνατότητα λόγω οικονομικής αδυναμίας ενώ το 4% σημειώνει πως έχει τη δυνατότητα. Τέλος το 11% που δήλωσε πως δεν έχει τη δυνατότητα για άλλους λόγους, οι άλλοι λόγοι που σημείωσε είναι πως δεν γνωρίζει αν υπάρχουν τα συγκεκριμένα προγράμματα.

Δυνατότητα Ενημέρωσης για θέσεις εργασίας ή επιδοτούμενα προγράμματα

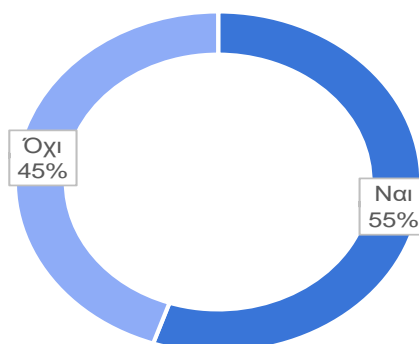

Δυνατότητα Επαγγελματικής Κατάρτισης

Τέλος οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν στο αν γνωρίζουν προσωπικά άτομα που να μην έχουν πρόσβαση σε όσα παρουσιάσαμε παραπάνω με το 45% να δηλώνει πως δεν γνωρίζει, ενώ το 55% απάντησε θετικά.

Άτομα χωρίς Πρόσβαση

4.2 Προτάσεις Κοινωνικών Παρεμβάσεων

Στο Δήμο Πειραιά καταγράφονται ωφελούμενοι της ΚΟΔΕΠ που εντάσσονται σε τρίτεκνες και πολύτεκνες (άνω των 4 παιδιών) οικογένειες. Οι τρίτεκνες/πολύτεκνες οικογένειες κατανέμονται σε όλες τις Δημοτικές Κοινότητες του Πειραιά, με το 87% των τριτέκνων και το 78% των πολύτεκνων να κατοικούν στις Δ.Κ. Α', Δ' και Ε'. Σημειώνεται ότι αντίστοιχη κατανομή των τριτέκνων στις συγκεκριμένες Δ.Κ. καταγράφηκε και στα άτομα τρίτης ηλικίας. Συγκεκριμένα, οι 211 οικογένειες τριτέκνων / πολυτέκνων κατανέμονται στις Δ.Κ.

- Α' (Καλλίπολη – Πειραιϊκή - Χατζηκυριάκειο- Αγ. Βασίλειος -Ζέα), με 25,12% και 21,43% αντίστοιχα,
- Δ' (Καμίνια, Παλιά Κοκκινιά), με 34,12% και 30,36% αντίστοιχα, και
- Ε' (Αγία Σοφία -Αγ. Διονύσιος - Ταμπούρια), με 27,49% και 26,79% αντίστοιχα.

Η πλειοψηφία των πολύτεκνων ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 40-54 ετών, ενώ η πλειοψηφία (άνω του 60%) των καταγεγραμμένων ωφελούμενων έχει ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Πάντως ένα μεγάλο ποσοστό των γονέων τρίτεκνων οικογενειών (άνω το 20%) έχει τελειώσει μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Σύμφωνα με την σχετική έρευνα της ΚΟΔΕΠ, το 11,5% των πολύτεκνων ανήκει σε κοινωνικά ευάλωτη ομάδα με μέλη της οικογένειας να δηλώνουν ως άτομα με αναπηρίες (σωματικές ή ψυχικές ή νοητικές ή αισθητηριακές). Το 93% του δείγματος δήλωσε πως ανήκει σε κατηγορία ειδικών ομάδων με το 35% εξ αυτών να δηλώνει πως ανήκει στους μακροχρόνια Αnéργους (εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ). Το 32% των πολύτεκνων οικογενειών έχει ατομικό/οικογενειακό εισόδημα στα όρια της ακραίας φτώχειας, ήτοι μέχρι 5.900 €, ενώ ένα ποσοστό 19% δηλώνει οικογενειακό εισόδημα από 5.901€ μέχρι 12.000€, που σύμφωνα με τον ορισμό της EU-SILK, ΕΛΣΤΑΤ), στην περίπτωση 4μελούς νοικοκυριού, κατατάσσεται και αυτό στην ακραία φτώχεια.

Συμπερασματικά, το 51% του δείγματος των πολύτεκνων οικογενειών ανήκει στην ακραία φτώχεια και το 35% είναι μακροχρόνια άνεργοι. Το 62% αυτών λαμβάνει την ενίσχυση του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, το 50% λαμβάνει υλική στήριξη από το ΤΕΒΑ, το 52% πρόσθετη υλική στήριξη από το Κοινωνικό Παντοπωλείο και το 22% από το Κοινωνικό Φαρμακείο. Είναι σημαντικό επίσης ότι οι ωφελούμενοι δήλωσαν ότι λαμβάνουν στήριξη από την ΚΟΔΕΠ, την UNESCO, το Μαζί για το Παιδί και τον ΟΑΕΔ. Τέλος, το 85% των ερωτηθέντων αναζήτησαν εργασία, με το 83% να απευθύνθηκε στο Κέντρο Προώθησης της Απασχόλησης του ΟΑΕΔ (ΚΠΑ Πειραιά).

Όπως προκύπτει οι πολύτεκνοι συγκεντρώνουν σωρευτικά χαρακτηριστικά χαμηλής εκπαίδευσης των γονέων, μακροχρόνιας ανεργίας και ακραίας φτώχειας. Με βάση τις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, οι προσφερόμενες περισσότερες θέσεις απασχόλησης που μπορούν να εξασφαλίσουν πιθανότητες ευημερίας έχουν υψηλό συντελεστή απαιτήσεων. Έτσι, οι φτωχοί και αποτελείπολύτεκνοι γονείς (λόγω αυξημένου κινδύνου φτώχειας), παγιδεύονται σε μακροχρόνια ανεργία ή εργασιακή φτώχεια, ενώ οι συνθήκες αυτές μεταβιβάζονται ακούσια και στα παιδιά τους.

Οι περισσότεροι γονείς της έρευνας βρίσκονται σε εργασιακή ηλικία. Το 69% των πολύτεκνων κατοικεί με τα παιδιά τους, ενώ σε καμία οικογένεια δεν συνοικούν άτομα άνω των 65 ετών. Τέλος, όπως προκύπτει από τις ηλικίες των παιδιών, παρατηρείται μια «συγκέντρωση» των παιδιών στις ηλικίες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και μια μείωση στις ηλικίες 0-6 ετών, γεγονός που αναδεικνύει την μείωση των γεννήσεων σε καθεστώς πολυτεκνίας.

Βασική επίπτωση της πολυτεκνίας, στο βαθμό που αυτή συνδέεται με την φτώχεια αποτελεί η έλλειψη ικανού μορφωτικού επιπέδου και δεξιοτήτων των γονέων, η οποία μεταβιβάζεται στα παιδιά τους. Είναι η λεγόμενη διαγενεακή μεταβίβαση της φτώχειας και των διακρίσεων. Οι διαφορές ανάμεσα στα παιδιά που επηρεάζονται από τη φτώχεια και τα υπόλοιπα αρχίζουν να εμφανίζονται, όσον αφορά στη γλώσσα και στην ανάπτυξη των συμπεριφορών, στην ηλικία των 2 ετών και γίνονται εντονότερες μέχρι την ηλικία των 5 ετών, ενώ η πλέον καταστροφική μορφή της είναι αυτή που ξεκινάει στην προσχολική ηλικία και βιώνεται από τα παιδιά, συνεχόμενα και διαχρονικά.

Η φτώχεια συνδέεται περισσότερο με τα προβλήματα νοητικής ανάπτυξης κατά την προσχολική ηλικία και με προβλήματα συμπεριφοράς κατά την σχολική ηλικία και την εφηβεία. Από την άλλη πλευρά, η διαρκής φτώχεια συνδέεται περισσότερο με εσωτερικευμένα συμπτώματα (εξάρτηση, άγχος, δυστυχία), ενώ η προσωρινή με εξωτερικευμένα (υπερκινητικότητα, διαπληκτισμοί με τους συνομηλικούς, εμμονές κ.λπ.)⁷.

Η φτώχεια επηρεάζει τις προσωπικές προσδοκίες των παιδιών και τη μελλοντική ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Επίσης, η φτώχεια επηρεάζει το παιδί άμεσα και έμμεσα. Για παράδειγμα μπορεί να οδηγήσει σε σκληρή τιμωρητική στάση των γονέων, λόγω των σχετικών με αυτή προβλημάτων που αντιμετωπίζουν (άμεση επιρροή) και τελικά σε μειωμένη επίδοση στο σχολείο και αυξημένη επιθετική και αντικοινωνική συμπεριφορά (έμμεση επιρροή). Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα μας η παραβατικότητα των ανηλίκων

⁷ Έλση Ντολιοπούλου, Οι επιπτώσεις της φτώχειας γενικότερα και στα παιδιά ειδικότερα και πιθανοί τρόποι παρεμβάσεων για την πρόληψη και τη μείωσή της, 2015

έχει αυξηθεί εντυπωσιακά κατά την περίοδο της κρίσης (λ.χ. κατά 58% μεταξύ του 2010 και 2011 για δράστες ηλικίας 9-13 ετών και κατά 53% για ανήλικους δράστες γενικά.

Υποστήριξη, όμως, χρειάζονται και οι γονείς των φτωχών παιδιών, οι οποίοι βιώνουν πολλαπλά αδιέξοδα, καθώς αν δεν εργάζονται θεωρούνται ως κακά πρότυπα για τα παιδιά τους, ενώ αν εργάζονται πολλές ώρες για να καλύψουν τις ανάγκες τους, κατηγορούνται ότι τα παραμελούν. Οι γονείς πιέζονται τόσο σε προσωπικό επίπεδο, όσο και σε οικονομικό. Οι πιέσεις αυτές συνήθως εξωτερικεύονται με αντίστοιχες πιέσεις προς τα παιδιά ή/και αδιαφορία. Αξίζει να αναφερθεί ότι αν οι γονείς καταφέρουν να διατηρήσουν τις θετικές γονεϊκές συμπεριφορές με το παιδί τους, τότε οι επιδράσεις της φτώχειας σε αυτό θα μειωθούν ή/και θα εξαλειφθούν.

Συνάγεται ότι απαιτείται μια συνολική στρατηγική στήριξη της οικογένειας. Αυτή η στρατηγική δεν εφαρμόζεται διακριτά, αλλά εντάσσεται στην συνολική προσέγγιση της κοινωνικής ένταξης με επίκεντρο την οικογένεια, που αποτελεί άλλωστε τη βασική στρατηγική επιλογή της κοινωνικής πολιτικής του Δήμου Πειραιά. Για να εφαρμοστεί, αφού διαγνωσθούν οι ανάγκες, υπάρχει η ανάγκη διαθέσιμων «λύσεων» (δομές, δράσεις, παροχές κ.λπ.), άρα, απαιτείται η συνάρθρωση ήδη διαθέσιμων υπηρεσιών σε ένα κοινό δίκτυο, η ανταλλαγή εμπειρίας, η δικτύωση και η δι-επιστημονική παρακολούθηση. Στοιχεία εφαρμοσμένων πολιτικών κοινωνικής επένδυσης, που στο πλαίσιο μιας τοπικής κοινωνίας, αλληλοσυμπληρώνονται χαρακτηρίζουν την κοινωνική καινοτομία.

Η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της παιδικής φτώχειας, ιδίως σε συνθήκες πολυτεκνίας, απαιτεί δράση σε πολλούς διαφορετικούς τομείς και κυρίως παρεμβάσεις που ξεκινούν από τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού. Παιδιά που έχουν ελλιπή τροφή, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και εκπαίδευση σήμερα, θα έχουν τα ίδια και ως ενήλικες. Γι' αυτό είναι σημαντικό να αναπτυχθούν στοχευμένες και διαρκείς δράσεις δεδομένου ότι τα παιδιά βιώνουν τη φτώχεια διαφορετικά από τους ενήλικους και είναι πιο επιρρεπή στις επιδράσεις της. Η πρώιμη παιδική ηλικία, ιδιαίτερα η προσχολική, όπως προαναφέρθηκε, είναι βασική για την ολόπλευρη ανάπτυξη του ατόμου, καθώς γύρω στα 10 έτη έχουν καθοριστεί οι μαθησιακές του δυνατότητες, ενώ στην ηλικία των 15 χρονών, η σωματική και ψυχική του υγεία έχουν επηρεαστεί σημαντικά από τις μέχρι τότε εμπειρίες του. Γι' αυτό καθίσταται επιτακτική ανάγκη, η μείωση της φτώχειας να ξεκινάει όσο το δυνατόν νωρίτερα.

Η λήψη υπηρεσιών και επιδομάτων και η χρήση ευνοϊκών ρυθμίσεων για την πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής εκπαίδευσης και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η ασφάλιση υγείας και η δια βίου μάθηση αποτελούν ψηφίδες της κρατικής

μέριμνας. Η προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση στις πολύτεχνες οικογένειες έχει αποδειχτεί ότι συμβάλλει καθοριστικά στη διαγενεακή μεταβίβαση της φτώχειας⁸.

Η ψυχοκοινωνική στήριξη των γονέων, η στήριξη της κοινωνικοποίησης των παιδιών και η υλική, η εκπαιδευτική και η ψυχαγωγική στήριξη και η πρόσβαση σε ενισχυτική διδασκαλία σε επίπεδο γειτονιάς, αποτελούν περιοχές ενεργητικής δραστηριοποίησης των Δήμων, των λοιπών τοπικών Φορέων και συστρατευμένων εθελοντών.

Ο συνδυασμός ενεργητικών και παθητικών πολιτικών εξειδικεύεται σε τοπικό επίπεδο, με τη διαμεσολάβηση των τοπικών φορέων, διαμορφώνοντας ένα «αξιοβίωτο πακέτο κοινωνικών λύσεων σε τοπική κλίμακα» (Livable Social Local Investment Package / LiSoLIP), του οποίου το περιεχόμενο, η οργάνωση και οι υπηρεσίες μπορούν να τύχουν αντικείμενο διαβούλευσης μεταξύ των τοπικών φορέων και στο πλαίσιο της συγκρότησης της εταιρικής σχέσης της κοινωνικής καινοτομίας σε επίπεδο Δήμου Πειραιά.

Οι δράσεις για τους τρίτεκνους προφανώς θα πρέπει οριζόντια προσέγγιση σε όλο το δήμο, αλλά θα πρέπει να εστιάσουν στα Ταμπούρια, Καμίνια, Παλιά Κοκκινιά και Αγ. Διονύσιο (συγκέντρωση του 56% της υπό εξέτασης ομάδας το 2022).

Αύξηση συγκέντρωσης τριτέκνων που υπόκεινται σε ακραία φτώχεια καταγράφεται στα Δημοτικά Διαμερίσματα Δ και Ε (συγκέντρωση του 65,55% της υπό εξέτασης ομάδας το 2022)

Οι δράσεις για τους πολύτεκνους προφανώς θα πρέπει οριζόντια προσέγγιση σε όλο το δήμο, αλλά θα πρέπει να εστιάσουν στα Καμίνια, Ταμπούρια, Πειραιϊκή – Χατζηκυριάκειο, Αγ. Διονύσιος, Αγ. Βασίλειος – Φρεαττύδα – Ζέα, Παλιά Κοκκινιά, Ευαγγελίστρια (συγκέντρωση του 59% της υπό εξέτασης ομάδας το 2022).

Αύξηση συγκέντρωσης πολυτέκνων που υπόκεινται σε ακραία φτώχεια καταγράφεται στο Δημοτικό Διαμέρισμα Δ όπου το 2022 καταγράφεται το 40% του συνόλου της υπό εξέτασης ομάδας.

⁸ Αναστάσιος Κωτσιάβρας, Πολιτικές Κοινωνικής Επένδυσης και Παιδική Φτώχεια στην Ελλάδα, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, 2020

Βιβλιογραφία

1. UNICEF, Ανάλυση Παιδικής Φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα: Ακάλυπτες ανάγκες και φραγμοί στην πρόσβαση, 2021
2. ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, Δημογραφικές εξελίξεις και προκλήσεις, Βύρων Κοτζαμάνης, 2021
3. «Δίκτυο Πρόληψης και Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης στο Δήμο Πειραιά – Social Innovation Piraeus»: Έτήσια Δημοτική Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης για το 2020, Πειραιάς, Μάρτιος-Απρίλιος 2021.
4. Ετήσιο Σχέδιο Δράσης 2021, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων
5. Αναστάσιος Κωτσιάβρας, Πολιτικές Κοινωνικής Επένδυσης και Παιδική Φτώχεια στην Ελλάδα, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, 2020
6. Έλση Ντολιοπούλου, Οι επιπτώσεις της φτώχειας γενικότερα και στα παιδιά ειδικότερα και πιθανοί τρόποι παρεμβάσεων για την πρόληψη και τη μείωσή της, 2015
7. Τσαούσης Δημήτριος, Χρηστικό λεξικό κοινωνιολογίας, Σειρά Κοινωνιολογική και ανθρωπολογική βιβλιοθήκη 11, GUTENBERG, 1989
8. Μάρδας Γεώργιος επιμ., Κοινωνική πολιτική εκπαίδευση και οικονομία. Θεωρία – Διοικητική – Εθνικό και διεθνές πεδίο, ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ, 2000
9. Μπαλούρδος Δ., Επιπτώσεις της κρίσης στη φτώχεια και στον οικονομικό αποκλεισμό: Αρχικές μετρήσεις και προσαρμοστικές πολιτικές, 2011
10. Κωνσταντίνου Α., Πώς επηρεάζει η κρίση την ανάπτυξη και τη συμπεριφορά των παιδιών, 2013
11. Κωνσταντίνου Χ., Αποτυπώματα της ελληνικής κρίσης στην εκπαίδευση, τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, 2013
12. Νίκας, Σ., 3,9 εκατομμύρια Έλληνες αντιμέτωποι με τον κίνδυνο της φτώχειας και τον κοινωνικό αποκλεισμό, 2014
13. Ξωχέλλης Παναγιώτης, Εισαγωγή στην παιδαγωγική/θεμελιώδη προβλήματα της παιδαγωγικής επιστήμης, 2018

Παράρτημα: Πλήθος Τρίτεκνων και πολύτεκνων οικογενειών που υπόκεινται σε συνθήκες ακραίας φτώχειας στο Δήμο Πειραιά και είναι δικαιούχοι του ΤΕΒΑ, ανά έτος, μήνα και Δημοτικό Διαμέρισμα. (Πηγή: ΤΕΒΑ)

Έτος / Μήνας / Δημοτικό Διαμέρισμα	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι	Γενικό Άθροισμα
2018			
Ιαν			
Ε'	22	7	29
Δ'	13	11	24
Α'	16	4	20
Β'	13	5	18
Γ'	2		2
Φεβ			
Ε'	23	7	30
Δ'	13	10	23
Α'	14	4	18
Β'	11	4	15
Γ'	2		2
Μαρ			
Ε'	24	6	30
Δ'	15	10	25
Α'	16	4	20
Β'	14	4	18
Γ'	2		2
Απρ			
Ε'	23	8	31
Δ'	16	10	26
Α'	18	4	22
Β'	15	5	20
Γ'	2		2
Μαϊ			
Ε'	24	10	34
Δ'	18	12	30
Β'	16	8	24
Α'	18	4	22
Γ'	2		2
Ιουν			
Ε'	29	13	42
Δ'	19	12	31
Α'	20	4	24
Β'	16	7	23
Γ'	2		2
Ιουλ			
Ε'	27	13	40
Δ'	18	13	31
Α'	19	4	23
Β'	14	7	21
Γ'	1		1
Αυγ			
Ε'	27	13	40
Δ'	18	12	30
Α'	19	4	23
Β'	12	7	19

Έτος / Μήνας / Δημοτικό Διαμέρισμα	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι	Γενικό Άθροισμα
Γ'	1		1
Σεπ			
Ε'	26	14	40
Δ'	20	11	31
Α'	19	4	23
Β'	14	7	21
Γ'	2		2
Οκτ			
Ε'	24	11	35
Δ'	21	11	32
Β'	15	6	21
Α'	18	2	20
Γ'	1		1
Νοε			
Δ'	23	11	34
Ε'	23	10	33
Α'	18	3	21
Β'	16	5	21
Γ'	1		1
Δεκ			
Ε'	23	10	33
Δ'	22	10	32
Α'	16	2	18
Β'	14	4	18
Γ'	1		1
2019			
Ιαν			
Ε'	18	6	24
Δ'	19	4	23
Α'	12	1	13
Β'	9		9
Γ'	1		1
Φεβ			
Ε'	12	3	15
Δ'	14		14
Α'	6	1	7
Β'	6		6
Μαρ			
Δ'	14		14
Ε'	8	3	11
Α'	7	2	9
Β'	6		6
Απρ			
Δ'	14	1	15
Ε'	11	3	14
Α'	10	3	13
Β'	9	1	10
Μαϊ			
Δ'	14	2	16

Έτος / Μήνας / Δημοτικό Διαμέρισμα	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι	Γενικό Άθροισμα
Α'	10	4	14
Β'	10	1	11
Ε'	9		9
Ιουν			
Δ'	18	2	20
Ε'	12	2	14
Α'	9	4	13
Β'	11	1	12
Ιουλ			
Δ'	18	2	20
Ε'	13	2	15
Β'	12	2	14
Α'	9	4	13
Αυγ			
Δ'	17	3	20
Ε'	15	4	19
Β'	13	3	16
Α'	9	4	13
Γ'	1		1
Σεπ			
Ε'	15	5	20
Δ'	16	3	19
Β'	13	3	16
Α'	10	3	13
Γ'	1		1
Οκτ			
Δ'	19	3	22
Ε'	12	6	18
Β'	10	2	12
Α'	9	1	10
Γ'	1		1
Νοε			
Δ'	21	3	24
Ε'	14	7	21
Β'	11	3	14
Α'	9	1	10
Γ'	1		1
Δεκ			
Δ'	22	3	25
Ε'	12	8	20
Α'	12	1	13
Β'	10	3	13
Γ'	1		1
2020			
Ιαν			
Δ'	22	3	25
Ε'	10	7	17
Α'	12	1	13
Β'	10	3	13

Έτος / Μήνας / Δημοτικό Διαμέρισμα	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι	Γενικό Άθροισμα
Γ'	1		1
Φεβ			
Δ'	21	2	23
Ε'	11	6	17
Α'	13	2	15
Β'	9	2	11
Γ'	1		1
Μαρ			
Δ'	18	4	22
Ε'	12	4	16
Α'	11	2	13
Β'	10	2	12
Γ'	1		1
Απρ			
Δ'	18	4	22
Ε'	13	4	17
Α'	12	3	15
Β'	10	2	12
Γ'	1		1
Μαϊ			
Δ'	19	4	23
Ε'	13	4	17
Α'	12	3	15
Β'	10	2	12
Γ'	1		1
Ιουν			
Δ'	18	4	22
Ε'	13	4	17
Α'	10	3	13
Β'	10	2	12
Γ'	1		1
Ιουλ			
Δ'	16	4	20
Α'	12	4	16
Ε'	11	4	15
Β'	8	2	10
Γ'	1		1
Αυγ			
Δ'	14	4	18
Α'	9	4	13
Ε'	8	3	11
Β'	8	2	10
Σεπ			
Δ'	14	2	16
Α'	9	4	13
Β'	10	3	13
Ε'	9	3	12
Οκτ			
Δ'	14	2	16

Έτος / Μήνας / Δημοτικό Διαμέρισμα	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι	Γενικό Άθροισμα
Ε'	12	3	15
Β'	10	3	13
Α'	6	4	10
Γ'	1		1
Νοε			
Δ'	16	2	18
Ε'	11	5	16
Β'	10	3	13
Α'	8	4	12
Γ'	1		1
Δεκ			
Δ'	18	3	21
Ε'	12	5	17
Α'	8	5	13
Β'	10	3	13
Γ'	1		1
2021			
Ιαν			
Δ'	17	3	20
Ε'	12	5	17
Α'	10	5	15
Β'	10	3	13
Φεβ			
Δ'	19	3	22
Ε'	13	5	18
Α'	10	5	15
Β'	10	3	13
Μαρ			
Δ'	19	4	23
Ε'	14	6	20
Α'	11	5	16
Β'	10	3	13
Απρ			
Δ'	19	4	23
Ε'	14	6	20
Α'	11	5	16
Β'	10	3	13
Μαϊ			
Δ'	19	4	23
Ε'	14	6	20
Α'	11	5	16
Β'	11	3	14
Ιουν			
Δ'	20	5	25
Ε'	17	6	23
Α'	12	5	17
Β'	11	3	14
Ιουλ			
Δ'	18	5	23

Έτος / Μήνας / Δημοτικό Διαμέρισμα	Τρίτεκνοι	Πολύτεκνοι	Γενικό Άθροισμα
Ε'	16	5	21
Β'	12	3	15
Α'	6	2	8
Αυγ			
Δ'	14	6	20
Ε'	13	2	15
Β'	11	3	14
Α'	4	2	6
Σεπ			
Δ'	16	6	22
Ε'	16	1	17
Β'	11	3	14
Α'	5	3	8
Οκτ			
Δ'	15	7	22
Ε'	14	1	15
Β'	11	4	15
Α'	5	2	7
Νοε			
Δ'	16	8	24
Ε'	16	2	18
Β'	10	4	14
Α'	5	2	7
Δεκ			
Δ'	16	9	25
Ε'	15	2	17
Β'	10	4	14
Α'	6	2	8
2022			
Ιαν			
Δ'	13	8	21
Ε'	15	2	17
Β'	9	4	13
Α'	6	4	10
Γ'		1	1
Φεβ			
Ε'	17	2	19
Δ'	12	7	19
Β'	9	4	13
Α'	5	4	9
Γ'		1	1
Μαρ			
Ε'	13	3	16
Δ'	8	7	15
Β'	7	3	10
Α'	5	3	8
Γ'		1	1